

SKOVEN

08/06
AUGUST

UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

Husk visir og høreværn!

STIHL®

Medfølger lige nu uden beregning på samtlige
STIHL trimmere og kratryddere

Visirpakke med polykarbonatvisir og høreværn

Spar 1.036,-

Kratrydder : FS 200

ElastoStart Plus, antivibrationssystem og langtids luftfilter-system med kompensator. Leveres med trimmerhoved AutoCut 25-2, mejseltandsklinge ø 200-24, bæresele og nu også **visirpakke med høreværn**.

36 cm³ • 2,2 hk • 6,2 kg

Kr. 3.196,- Normalpris incl. visirpakke Kr. 4.232,-

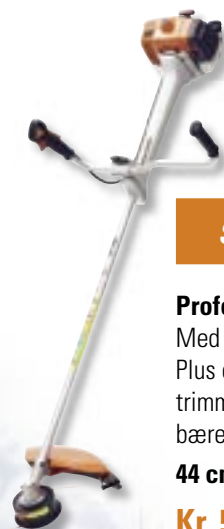
Spar 236,-

Kratrydder : FS 250

ElastoStart Plus, antivibrationssystem og langtids luftfilter-system med kompensator. Leveres med trimmerhoved AutoCut 25-2, mejseltandsklinge ø 200-24, bæresele og nu også **visirpakke med høreværn**.

40 cm³ • 2,2 hk • 6,2 kg

Kr. 4.476,- Normalpris incl. visirpakke Kr. 4.712,-

Spar 556,-

Professionel kratrydder : FS 450

Med markedets laveste vibrationer, ElastoStart Plus og langtids luftfilter-system. Leveres med trimmerhoved SuperCut 40-2, trekantskniv ø 300, bæresele og nu også **visirpakke med høreværn**.

44 cm³ • 2,9 hk • 8,0 kg

Kr. 5.116,- Normalpris incl. visirpakke Kr. 5.672,-

Nærmeste forhandler oplyses på Tel. 3686 0500 eller www.stihl.dk

GENERALFORSAMLING	
Grunde til optimisme	326
Skovbrugets omdømme	328
Skovdyrkerforeningerne	329
Privatskoves økonomi	330
Skovkredsene	331

Fra Dansk Skovforenings generalforsamling 8. juni. Lavere skat og bedre træpriser giver optimisme. Vi skal fortælle om skovenes gode tilbud til samfundet. Fusionen med Skovdyrkerne blev ikke til noget. Privatskovenes økonomi er bedre, men der er stadig underskud. Forslag om skovkredse og Handelsudvalg er vedtaget.

Skoven skal give oplevelser	332
------------------------------------	-----

Interview med ejeren af Nørager Gods, Peter Kjær. Skovdriften tilrettelægges så den giver oplevelser og gode vilkår for dyrelivet. Bl.a. en varieret skov med mange arter. På markerne laves vildtagre.

Skovens Dag 2006

Glimt fra arrangementerne 7. maj. Ret få private skove deltager, selvom det er en god markedsføring af skovbruget og kan laves for små penge.

Skoven lige nu – snegle	350
--------------------------------	-----

Om snegles anatomi, føde, aktiviteter med snegle, parring og æglægning.

EKSKURSION	
Naturoplevelser og indtægter	352
Skovgæsters adfærd, konflikter	368

Fra Skovforeningens ekskursion til Tønballe Naturcenter (Randbøl statskovdistrikt) og Jensgård Nederskov. Om muligheden for nye indtægter – bl.a. bålplads og grillhytte, oplevelsesture, juletræsture, udlejning af areal, gravpladser, sti til MTB, muldvarpekurser, hundeskove, vildt og publikum, økologiske juletræer, fugletårn, ansvar for skader, græsningseng, gener fra publikum, forskning i friluftsliv, mere om nye indtægter. Opsummering af en række undersøgelser om skovgæster. Hvor færdes de, føler de trængsel, deres kendskab til adgangsregler, samt nye trends.

Glimt fra Interforst	337
-----------------------------	-----

Skæreindlæg, jakke mod skovflåter, røde skovstøvler og hjelm med god svederem.

Landskabstræ	343
---------------------	-----

Svensk fotograf tog Årets Billede af stormfaldsareal.

Ellesumpe – vigtig naturtype	344
-------------------------------------	-----

Ellesumpe rummer mange sjældne arter. Anbefalinger til optimal drift med hensyn til naturindhold.

Lettere at få arbejdskraft	348
-----------------------------------	-----

Forhåndsgodkendelse letter indførsel af østarbejdere.

Arrangementer	367
----------------------	-----

Værkstedsdage på Jagt- og Skovbrugsmuseet, Have & Landskab 2007.

Naturnær skovdrift	372
---------------------------	-----

Farverig beretning om fransk og dansk skovbrug og forfatterens erfaring med plukhugst.

Dårlig imprægnering	376
----------------------------	-----

Der sælges meget trykimprægneret træ af dårlig kvalitet.

Kort nyt	
Træflis i brændselscelle	349
Ikke norsk eg i opera	349
Egetræer afløvet (frostmåler)	375
Klimastatistik maj-juni	378
To klimarekorder i juli	378
Børn og Jagt (bog)	379
Lærkefalk yngler i elmast	379

Fra Skovforeningens ekskursion til Randbøl og Jensgård. Se reportage side 352.

Skoven. August 2006. 38. årgang.
ISSN 0106-8539.

Udkommer 11 gange om året, omkring d. 20.-25. i hver måned, bortset fra juli. Abonnenter på Skoven modtager desuden nyhedsbrevet Skoven-nyt ca. 2-3 gange om måneden.

Udgiver: Dansk Skovforening,
Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C,
tlf. 33 24 42 66, fax 33 24 02 42.
Postgiro 9 00 19 64.
E-mail: info@skovforeningen.dk
Hjemmeside: www.skovforeningen.dk

Redaktion: Søren Fodgaard, ansvh.
Liselotte Nissen, annoncer og
abonnementer.
E-mail: sf@skovforeningen.dk, hhv.
lln@skovforeningen.dk

Direkte indvalg:
Tlf. 33 78 52 16 (Søren Fodgaard),
Tlf. 33 78 52 15 (Liselotte Nissen).

Abonnement: Pris 530 kr inkl. moms (2006).
Medlemmer af foreningen modtager
bladet som en del af medlemskabet.

Skovejende medlemmer af foreningen
kan tegne abonnemeter til medarbejdere
mv. til en pris af 450 kr. Studerende
og elever kan tegne abonnement på
særlige vilkår. Kontakt redaktionen for
nærmere oplysninger.

Udland: Abonnement kan tegnes over-
alt i verden. Kontakt redaktionen for
nærmere oplysninger.

Annoncer: Rekvirér vores media-
brochure med oplysninger om priser,
formater, oplag, indstik mv.

Indlevering: Artikler til Skovens september
nummer skal indleveres inden
31. august. Annoncer bør indleveres
inden 1. september.

Eftertryk med kildeangivelse (Skoven
nr. XX) tilladt. Ved artikler af navngivne
forfattere skal forfatteren give accept af
eftertryk.

Kontrolleret oplag for perioden
1/7 2004 - 30/6 2005: 4216.
Medlem af Dansk Fagpresse.

Tryk: Litotryk, Svendborg.

Optag på uddannelser

Landbohøjskolen har nu optaget stu-
derende til årets uddannelser.

På Naturressourcer (hvor man
kan blive til såvel forstkandidat som
agronom) er der optaget 97. Der var
i alt 138 ansøgere. Alle er optaget,
og der er ledige pladser.

Før blot 6 år siden var der 87 ansø-
ger alene til studiet til forstkandidat.

På Skov- og landskabsingeniør
er der optaget 39. Der var i alt 48
ansøgere. Alle er optaget, og der er
ledige pladser.

Kun tre af Landbohøjskolens
uddannelser har i dag adgangsbe-
grænsninger. Det gælder veterinær
(kvotient 9,6), landskabsarkitekt
(kvotient 8,1) og den nye biologi-
bioteknologi (kvotient 8,0).

Universiteter fusionerer

Regeringen fremlagde 20. juni
hovedlinjerne til fusioner blandt
universiteter og sektorforskning.
Tanken er at der skal være 6 store
universiteter som skal rumme stort
set alle de eksisterende institutioner.

Den kgl. Veterinær- og Landbo-
højskole skal efter disse planer
fusionere med Københavns Univer-
sitet. Fusionen omfatter også Skov
& Landskab, som bl.a. står for ud-
dannelsen af forstkandidater, skov- og
landskabsingeniører, skov- og na-
turteknikere og landskabsarkitekter.
Forskning og uddannelse inden for
skovbruget vil altså fremover ske i
regi af Københavns Universitet.

Danmarks Jordbrugsforskning og
Danmarks Miljøundersøgelser skal
fusionere med Århus Universitet.
Og Statens Byggeforskningsinstitut
– som har været tæt på at blive ned-
lagt – skal til Ålborg Universitet.

Der er stadig en række løse ender
med institutioner som ikke har fun-
det deres endelige plads. Det gælder
bl.a. handelshøjskolerne i Køben-
havn og Århus, Danmarks og Grøn-

lands Geologiske Undersøgelser, og
Arbejdsmiljøinstituttet.

Landbruget har været ret skuffet
over forslaget, fordi det indebærer
at erhvervet spredes på tre uni-
versiteter: Landbohøjskolen med
forskning og uddannelse går til
Københavns Universitet. Danmarks
Jordbrugsforskning med forskning
i planteavl og husdyrbrug går til
Århus Universitet. Og Danmarks
Fødevarerforskning går til Danmarks
Tekniske Universitet.

Formålet med fusionerne er at
opnå synergier inden for forskning
og uddannelse, tættere samarbejde
mellem universiteter og erhverv om
innovation og forstærkede mulig-
heder for at tiltrække EU-midler til
dansk forskning. Der har også været
politiske udmeldinger om at man
ville skabe danske superuniversite-
ter som kunne gøre sig gældende i
udlandet.

Nordiske skovkongresser

Skovforeningerne i de fem nordiske
lande besluttede i april at der ikke
skal laves flere Nordisk Skovkongres.
Kongresserne har siden 1923 været
afholdt hvert fjerde år, og værtska-
bet er gået på skift mellem Sverige,
Finland, Norge og Danmark.

Foreningerne konstaterer at
interessen for denne type af arran-
gementer ikke er tilstrækkelig stor
længere. De internationale kontakter
har fundet andre former.

Kongressen omfattede typisk en
snes todages ekskursioner fordelt
over værtslandet med et afsluttende
plenarmøde og festmiddag i hoved-
staden. Kongresserne samlede på
deres højeste 1500 deltagere blandt
praktikere, embedsmænd, forskere
mv. i nordisk skovbrug.

Danmark har været vært flere
gange, senest i 1998, hvor der blev
afholdt 13 ekskursioner med 470
deltagere.

Planter til: Pyntegrønt & juletræer, skov, læ & vildt.

Barrods- & dækrodsplanter

Peter Schjøtt's Planteskole

7361 Ejstrupholm

Tlf. 75 77 25 52 · Fax. 75 77 31 34

E-mail: p.s@planteskole.dk

Se fremtidens fordele på www.planteskole.dk

Forslag:

Mere natur og friluftsliv

LEDER

i private skove

I denne måned omtaler Skoven statsskovenes tilbud til befolkningen og konsekvenserne for private skove.

Statsskovene, 20 % af Danmarks skove, tilbyder danskerne fribillet til et enormt udbud af natur- og friluftoplevelser. Det gør statsskovene fantastisk godt, og de modtager cirka 250 millioner kr om året fra skatteyderne for det.

Det svarer til cirka 1500 kr pr. hektar pr. år. For en privat skov ville dette være et stort beløb – de private skove havde i 2005 et underskud på cirka 500 kr pr hektar.

Tallene peger på en enorm uudnyttet mulighed: I de 80 % af Danmarks skove som ikke ejes af staten, kunne danskerne få tilbudt lige så gode natur- og friluftoplevelser som i statsskovene – hvis betalingen til de private skove for natur og oplevelser var den samme.

Det ville især komme befolkningen til gode i de egne af landet hvor der er langt mellem statsskovenes tilbud – fx Midt- og Sydsjælland, Fyn og i nogen grad Østjylland.

Det ville give de private skove de samme muligheder for at produktudvikle de oplevelser som befolkningen efterspørger. Det ville sætte gang i innovation i skovbruget, der har behov for at produkterne tilføres mere værdi via oplevelser, ligesom i andre erhverv.

Vi foreslår en *licitationsordning*:

Lad politikere og myndigheder lave en liste over alt det som samfundet kunne tænke sig at købe i private skove – fx mere løvskov, urørt skov, spektakulær natur, fladefærdsel, natfærdsel, anlæg til friluftslivet og prioriterede geografiske placeringer i Danmark.

Og lad så skovejendommene byde ind med hvad de hver især vil levere fra denne liste. Til gengæld for en årlig betaling der svarer til den betaling statsskovene får.

Så kunne Skov- og Naturstyrelsen plukke de tilbud der gav skatteyderne mest for pengene. Dét ville være moderne, markedsorienteret naturpolitik som vil involvere de private skove lokalt. Og det vil sætte gang i bevaring af den natur og udvikling af de oplevelser, som giver størst mulig værdi pr. krone for skatteyderne.

I første omgang kunne Regeringen afsætte en lille pulje på fx 3 millioner kr/år. Det ville kunne købe et par tusinde hektar oplevelsesskovbrug uden for statsskovene.

Ordningens detaljer kan så justeres efterhånden som erfaringerne kommer ind, og bevillingen kan øges.

I sidste ende vil befolkningen blive beriget med tilbud om ligeså mange og gode skovoplevelser i alle Danmarks skove som i statsskovene – til samme pris pr. hektar.

At skovens ejere og brugere vil få fælles interesser er en tillægsgevinst som vil gavne alle parter.

Niels Reventlow / Jan Søndergaard

Grunde til optimisme

Uddrag af formand Niels Reventlows beretning

Skatter er faldet, træpriserne stiger. Og omverdenen vil gerne betale for skovens naturværdier.

De nye tilskudsordninger er for små og besværlige. Lav hellere en ordning hvor skovene kan give samfundet tilbud på de ydelser de vil levere.

- For første gang i flere år kan vi i Dansk Skovforening udtrykke en smule optimisme på skovbrugets vegne.

Det sagde foreningens formand, skovejer Niels Reventlow, på generalforsamlingen der blev holdt 8. juni i Juelsminde. Han pegede på flere grunde til optimisme:

1. *Ejendomsskatten på skov er halveret*
- Skattelettelsen blev indført af Regeringen fra og med Finansloven for 2006. Den er vi meget glade for, tak for den.

- Skovforeningen har lagt flere års arbejde i at dokumentere skadevirkningerne af den høje ejendomsskat på skovene. Tak til medlemmerne der ikke opgav troen på at det var det værd.

2. *Træpriserne går den rigtige vej (omsider)*

- Følg med på www.skovforeningen.dk hvor vi orienterer om træmarkedets udvikling - ikke mindst i udlandet. Træmarkedet er ikke længere et dansk anliggende. Det er nu en sag for store spillere langt fra den enkelte danske skovejer.

3. *Omverdenen indstiller sig på at betale for skovens værdier*

- *Der breder sig en befriende forståelse for nødvendigheden af betaling og samarbejde med lodsejerne, sagde Dansk Skovforenings formand, Niels Reventlow, på foreningens generalforsamling.*

- Der breder sig en befriende forståelse for nødvendigheden af betaling og samarbejde med lodsejerne. Det er den bedste måde at sikre befolkningen naturværdier og naturoplevelser.

Betaling for naturværdier

- Et europæisk eksempel på denne forståelse er EU's kommende landdistriktsprogram, fortsatte Niels Reventlow. Det bliver spændende at se hvor mange penge og aktiviteter der bliver i det for skovbruget. I Danmark vil Skovforeningen bide sig fast for at sikre skovbruget så mange og gode muligheder vi kan.

- Forståelsen for betaling og samarbejde har vi også set i spørgsmålet om nationalparker. Nødvendigheden af samarbejde og fair betaling til private lodsejere var en af de

vigtigste konklusioner i rapporten fra Den Nationale Følgegruppe til miljøministeren.

- Og princippet er omsat til praksis i Natura 2000. Her køber staten naturbeskyttelse hos private på basis af aftaler og ikke overgreb. Det er afgørende for lodsejernes konstruktive samarbejde. Derfor er det også vigtigt at frivillige aftaler ikke bliver overløbet med fx fredningssager.

- Beskyttelse af arter er den næste store værdi som de private skove skal levere til samfundet som led i Natura 2000. Og vi leverer gerne artsbeskyttelse. Men igen skal det være på rimelige vilkår. Det skal være med fair betaling, med aftaler med ejerne om målene for beskyttelsen - og med frihed for ejerne til at vælge midlerne til at nå målene.

- Skovforeningen har medarbejdere som har specialiseret sig i Natura 2000. De er parate til at rådgive private skovejere - og rådgivningen bliver betalt til Skovforeningen af Skov- og Naturstyrelsen. Så brug os. Spørg os hellere en gang for meget end en gang for lidt, og spørg os hellere for tidligt end for sent.

Nye tilskudsordninger

- På ét punkt er princippet om naturværdier og oplevelser som markedsbaserede varer ikke slået igennem: Skovlovens kommende tilskudsordninger. Tilskuddene er for små og for besværlige, og vi frygter at de ikke kommer til at virke efter hensigten. Vi håber at vi tager fejl i vor pessimisme.

- De private skove kan og vil levere flere naturværdier og naturoplevelser hvis salget bidrager til skovens indtjening. Derfor foreslår vi en mere fleksibel ordning end de gammeldags tilskud:

- Lad politikere og myndigheder lave en liste over alt det som samfundet kunne tænke sig at købe i private skove - fx mere løvskov, urørt skov, spektakulær natur, fla-

Lad politikere og myndigheder lave en liste over alt det som samfundet kunne tænke sig at købe i private skove af fx naturværdier. Og lad så de private ejendomme byde ind med hvad de vil levere fra denne liste imod en årlig betaling.

defærdsel, natfærdsel, anlæg til friluftslivet, prioriterede geografiske placeringer i Danmark.

- Og lad så de private ejendomme byde ind med hvad de vil levere fra denne liste imod en årlig betaling, fx svarende til hvad skatteyderne betaler til statsskovene.

- Så kunne Skov- og Naturstyrelsen plukke de tilbud der gav skatteyderne mest for pengene. Dét ville være moderne, markedsorienteret naturpolitik med størst mulig værdi pr. krone for skatteyderne.

Waxmarker Forst

nr. 34-090 – 500 ml.

Dansk Skovkontor A/S
katalog 2006-07-08
ER UDKOMMET

**Praktisk udstyr
i professionel
kvalitet**

kr. pr. dåse **34,60**
excl. moms

Dansk Skovkontor A/S tlf. 57 83 01 10
www.dansk-skovkontor.dk

Vare nr. 34-090

Skovbrugets omdømme

Uddrag af formand Niels Reventlows beretning

Omverdenen skal vide at skovene er i gode hænder hos private ejere.

Derfor skal Skovforeningen fortælle omverdenen om skovenes tilbud til samfundet. Og de enkelte ejendomme skal følge op.

- Hvis skovbruget skal have den frihed og den betaling som vi anser for rimelig, er det klart at omverdenen vil forlange at vi selv opfører os rimeligt, sagde Niels Reventlow.

- Det er afgørende er at omverdenen kan se at skovejerne er ansvarlige overfor naturen og imødekomende overfor befolkningen.

- Hvis skovejerne forholder sig

anonyme i samfundet, sætter vi hele vores gode omdømme på spil. Dårlige enkeltsager vil dukke op i pressen, og nogle sager vil måske eksplodere i ramaskrig.

- Hvis det er alt hvad omverdenen hører om private skovejere, så vil vi blive stemplet som lukkede og indspiste vogtere af den private ejendomsret. Så kan vi godt holde op med at drømme om mere frihed og mere betaling til skovbruget.

- Derfor er skovbrugets kommunikation med omverdenen så vigtig. Vi skal vise at skovene er i gode hænder hos engagerede private ejere.

- Certificering er også et værktøj i denne kommunikation. Dermed kan vi dokumentere at det ikke blot er noget vi selv siger, men at det har et reelt indhold.

Informationsarbejde

- Skovforeningen vil give skovbruget en platform for denne kommunika-

tion, fortsatte Niels Reventlow.

- Med Skoven i Skolen gør vi skovbruget synligt for de kommende generationer. Tilbuddet om undervisning ude i skoven slår det meste af hvad skoleelever ellers tilbydes i deres skoletid.
- Med naturvejledning udvikler vi de private skoves muligheder for at markedsføre sig overfor deres gæster og kunder. TV2 har siden foråret sendt Skovforeningens naturvejleder direkte ud ved middagstid cirka hver tredje weekend. Det øger kendskabet til private skove og til Skovforeningen, og det øger besøgstallet på vor hjemmeside.
- På den nye hjemmeside, www.skovforeningen.dk, bringer vi foruden medlemsstoffet masser af skovstof for almindelige skovgæster. Vi håber at tiltrække besøgende der så også læser skovbrugets nyheder – og ser

- Det er stadig utroligt skuffende at kun 3-4 private distrikter deltager på Skovens Dag, sagde Iver Tesdorpf, Rathlousdal. Det må vække til eftertanke i bestyrelsen.

Skovens Dag giver lejlighed til at vise skoven frem for en større kreds af lokale borgere. (Fra Skovens Dag på Espe Gods).

listerne over skove der tilbyder brænde, ridning, jagt, træklatring, teambuilding, orienteringsløb og dyregravpladser.

- Som noget nyt tilbyder vi medlemmerne at lave hjemmesider for de enkelte ejendomme. Kom til os og få et tilbud.
- Vi giver med Skovens Dag skovene lejlighed til at vise forretningen frem under større mediebevågenhed.

Skovens egen information

- Men Skovforeningens informationsarbejde er ikke nok til at sikre skovbrugets ansigt udadtil. Skovens ejere og ansatte må selv kommunikere aktivt med omverdenen, ligesom alle andre erhverv.

- Den tid er forlængst forbi hvor den der lever stille, lever godt. I vor

dage er det omvendt: Den der lever stille, dør en stille død.

- Under debatten på sidste års generalforsamling blev der udtrykt skuffelse over hvor få private, og især hvor få familieejede, skove der deltager i Skovens Dag. Vi deler den skuffelse.

- Der kan være flere forklaringer på passiviteten. Nogle mener at den skyldes konkurrencen fra statskovenes store arrangementer, andre mener at de private skovejere ikke føler at de har tid og lyst til at pleje deres image på Skovens Dag.

- Men under alle omstændigheder er vi taknemmelige for indsparket. Det førte til en debat i alle skovkredsene om forholdet mellem statskovenes og de private skoves aktiviteter. Denne debat kulminerer med ekskursionen på Randbøl og

Jensgård (se omtale senere i dette nummer af Skoven, red.).

- Det er klart at det er i hele skovbrugets interesse at de enkelte skovejendomme bliver mere synlige i offentligheden – og at de dårlige sager ikke får lov at stå alene i medierne billede af de private skove.

- Når der dukker dårlige historier op i medierne – typisk om konflikter mellem skovgæster og vores medlemmer – forsøger Skovforeningen at gå hurtigt ind i sagen for at mægle og løse problemet inden det vokser sig større. Det lykkes næsten altid.

- Og vi appellerer til de grønne organisationer og brugerorganisationerne om at komme til os inden de går til medierne når der er en konflikt med en skovejere. Så har vi langt større chancer for at løse problemet.

Skovdyrkerforeningerne og Skovforeningen

- Hvad med Skovdyrkerforeningerne? er der mange der spørger. Var der ikke noget med at I ville fusionere? sagde Skovforeningens formand Niels Reventlow i sin beretning og fortsatte:

- Næ, en fusion er ikke lige op over, desværre. Men vi har forstærket samarbejdet.

- Skovforeningen anser stadig én fælles organisation for danske skovejere som den bedste løsning. Skovdyrkerforeningerne siger at de i teorien er enige i dette mål, men at de ikke ønsker at forfølge det for nærværende.

Fusion ikke aktuel nu

Mogens Brandt, formand for Skovdyrkerforeningerne, uddybede under debatten:

- Det er snart 3 år siden vi startede diskussionen. Det har været frugtbar, og vi har fået afklaret hvad de to organisationer står for. Skovforeningen er en brancheorganisation, mens Skovdyrkerforeningerne er 8 selvstændige foreninger der rådgiver og vejleder på den enkelte ejendom.

- Formandskabet for Skovdyrkerforeningerne anser ikke en fusion for aktuel, fortsatte Mogens Brandt. Baggrunden er de 8 foreningers ønske om selvstændighed, blandt

- Det er brandærgeligt at fusionen med skovdyrkerne ikke blev til noget. Hvad er det der kikser? spurgte Henrik Ahlefeldt-Laurvig, Stensballegård.

andet med hensyn til kapital og medlemsindflydelse.

- Skovforeningen og Skovdyrkerforeningerne må ikke komme dårligere ud end vi gik ind i disse drøftelser. Indtil videre er det blevet til øget samarbejde om information, og Skovforeningens formand er repræ-

- Formandskabet for Skovdyrkerforeningerne anser ikke en fusion med Skovforeningen for aktuel, svarede Mogens Brandt, formand for Skovdyrkerforeningerne. Baggrunden er de 8 foreningers ønske om selvstændighed, blandt andet med hensyn til kapital og medlemsindflydelse.

senteret i Skovdyrkerforeningernes formandskab.

- Skovforeningen har skrevet i vores lokale foreningers medlemsblade, og vi har opfordret vores skovejere til at melde sig ind i Skovforeningen. Vi støtter medlemshvervningen til Skovforeningen.

De private skoves økonomi i 2005

Underskuddet er mindre end for et par år siden.

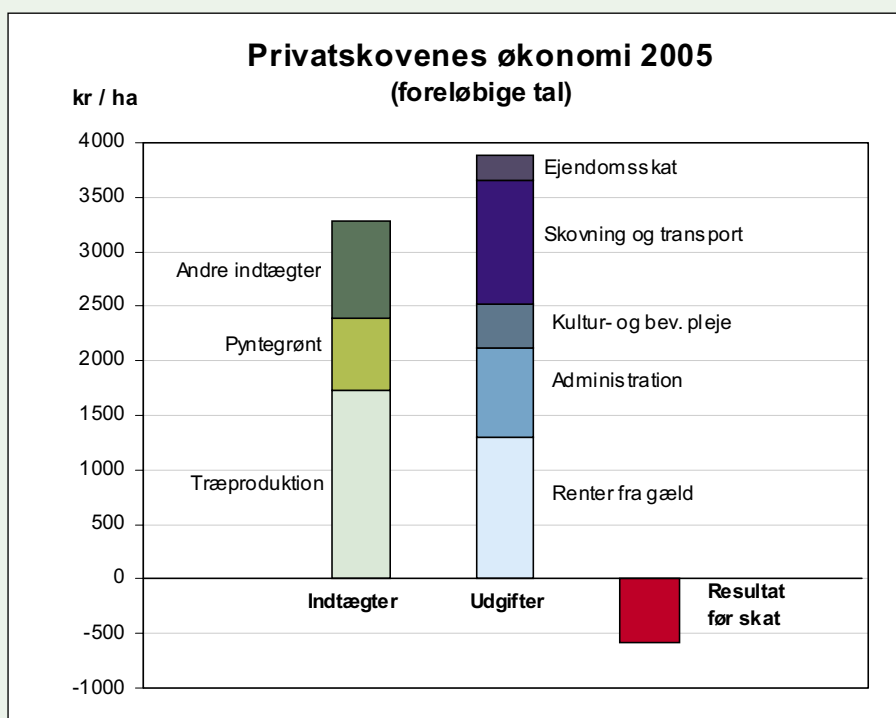
Skovforeningens formand, Niels Reventlow, kunne på generalforsamlingen præsentere de foreløbige tal for de private skoves økonomi i 2005. Skovenes underskud efter renter til betaling af gæld skønnes til godt 500 kr/ha.

- Det er stort set det samme som sidste år, og det er ikke godt, sagde Niels Reventlow. Det er dog bedre end for 2-3 år siden hvor underskuddet var over 1000 kr/ha.

Han tilføjede at der mangler stadig indberetninger fra en del skove, især fra hedeområderne. Derfor skal tallene tages med forbehold.

I 2005 gav træproduktionen større indtægter end længe, men det udlignes af stigende omkostninger til skovning og transport. I begge tilfælde spiller stormen i januar 2005 kraftigt ind.

Tallene viser også at væksten fortsætter når det gælder andre indtægter. Indtægterne fra ikke-træprodukter er fordoblet siden 2000.

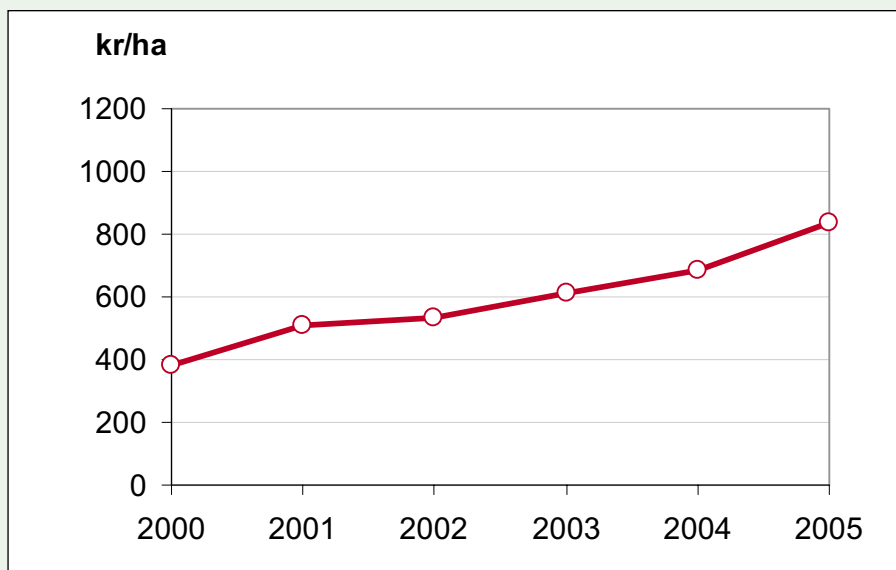

Figur 1. Gennemsnitlige indtægter og udgifter på en hektar dansk privat skov i 2005. Foreløbige tal.

I modellen er regnet med

- at gælden er 50 % af ejendomsvurderingen (det svarer til hvad skovene oparbejder af gæld efter generationsskifter).
- at halvdelen af gælden er finansieret med 1-årige rentetilpasningslån og halvdelen med 30-årige fastforrentede 5% obligationslån.

Baseret på Dansk Skovforenings Regnskabsoversigter for private skove 2005.

Figur 2. Indtægterne fra ikke-træprodukter (jagt, husudlejning mv.) er fordoblet siden 2000. Foreløbige tal.

Indtægterne fra jagt, husudlejning, ridning og meget andet indgår i indtægten på over 800 kr/ha. Men tilskud er ikke medregnet.

Baseret på Dansk Skovforenings Regnskabsoversigter for private skove 2005.

JJ Skovservice

v/Jens Johansen · Vadet 2 · DK 4660 St. Heddinge
 tlf. +45 56 50 32 02 · fax +45 56 50 32 03
 mobil +45 20 45 82 02

Skovfoged Jørgen Fredslund
 mobil: +45 29 24 28 25

Alle skoventreprenør- og skovfogedopgaver udføres

Besøg os på www.jjskovservice.dk

Skovkredsene og Handelsudvalget

Nye regler for medlemmer i skovkredse og i handelsudvalg.

Skovforeningens generalforsamling vedtog bestyrelsens forslag om at fjerne kravet til skovkredsens formænd om at sidde i Handelsudvalget.

Bestyrelsens forslag indebærer at Handelsudvalgets medlemmer i fremtiden udpeges af bestyrelsen i samråd med skovkredsene. Hver skovkreds vil være repræsenteret i udvalget.

- Der har været en kritik af at den foreslåede rekruttering til Handelsudvalget er topstyring, sagde Niels Reventlow på generalforsamlingen. Det er rigtigt i den forstand at bestyrelsen skal sikre at de udvalg vi beder folk bruge tid på, fungerer optimalt og løser de opgaver som medlemmerne har behov for. Vores mål er at styrke videndelingen i Handelsudvalget til fordel for medlemmerne.

- Nogle skovkredsformænd har hidtil påtaget sig formandshvervet især med pladsen i Handelsudvalget som motivation. Denne motivation forsvinder nu hvis bestyrelsens forslag bliver vedtaget.

- Det betyder at fremtidens skovkredsformænd skal føle en anden motivation, nemlig lyst til at udvikle aktiviteterne i skovkredsene. Medlemmerne skal – med hinandens og sekretariatets hjælp – have større udbytte i form af viden, oplevelser og netværk gennem skovkredsene.

- Vi vil også meget gerne bruge skovkredsene til at øge skovbrugets synlighed i omverdenen, til at afholde møder og ekskursioner med skovbrugets øvrige parter – og til at hverve nye medlemmer.

- Det er medlemmer der brænder for sådan en opgradering af skovkredsene som vi har brug for som kommende formænd for skovkredsene.

- Samtidig vil bestyrelsen åbne for at alle medlemmer kan deltage på alle skovkredsmøder, uanset hvor i landet man bor og hvor skoven ligger. Vi håber at dét vil styrke deltagelsen i kredsens aktiviteter.

- Jeg retter en stor tak til de hidtidige formænd for skovkredsene for

- Jeg kan godt se fornuften i at ophæve kravet om at skovkredsformændene automatisk skal i Handelsudvalget, sagde Per Christensen, Skovdyrkerforeningen Fyn og formand for Fynske Skovkreds. Men jeg er nervøs for at Handelsudvalgets demokratiske ophæng forsvinder og at forankringen i kredsene bliver for dårlig. Jeg ønsker større indflydelse til kredsene på hvem der skal sidde i Handelsudvalget.

det store ubetalte arbejde de har lagt dér og i Handelsudvalget. Og på forhånd tak til de der vil påtage sig

- Bestyrelsen har hørt og diskuteret bekymringen om det demokratiske ophæng, svarede Niels Reventlow. Vi er enige i at forankringen i skovkredsene er vigtig, og at der skal være en repræsentant for hver skovkreds i Handelsudvalget. Det vigtigste for os er at vi får de bedste personer på posterne.

formandsposterne i skovkredsene og til de der vil påtage sig arbejdet i Handelsudvalget.

GODE BILISTER

KØRER SIG TIL EN BILLIGERE BILFORSIKRING

Ring 54 70 77 84 eller besøg www.gf-forsikring.dk

GF FORSIKRING

GF-Skov og Natur · Torvet 11, Postboks 16 · 4990 Sakskøbing · klub129@gf-forsikring.dk

Skoven skal give oplevelser

Skovdriften tilrettelægges så den giver oplevelser, siger Peter Kjær fra Nørager Gods ved Ruds Vedby. En varieret skov med mange træarter og lysninger giver gode vilkår for et rigt dyreliv.

Han er skeptisk over for udvidelse af adgangsreglerne, og glad for lempelsen af skovloven.

- Målet med skovdriften er især at skabe oplevelser. For mig selv, for de ansatte og for de lokale – og for dyrene. Derfor gør jeg meget ud af at skabe optimale vilkår for dyrelivet, både i skoven og på resten af

godset. Jeg er i skoven hver dag – om morgenen løber jeg en tur, og jeg går tit en tur i skoven med hundene.

- Jeg lever af landbruget, men min kærlighed er til skoven. Jeg er fascineret af den lange omdrift i skoven – det at kunne påvirke skovens udseende om hundrede år.

Frodig skov

Vi er på Nørager Gods på Vestsjælland, nord for Ruds Vedby. Godsejer Peter Kjær viser rundt på godset som han forpagtede i 2000 og købte i 2002. Godset er på 420 ha, hvoraf de 82 ha er skov.

Det er en meget frodig skov hvor det vælter op alle vegne. Der er mange små bevoksninger af mange forskellige træarter, både løvtræer og nåletræer.

- *Hvilke træarter bruger du?*

- Der har i mange år været plantet helt overvejende løvtræ. Jeg planter stadig noget løvtræ – bl.a. vintereg i rande, men også bøg.

- Jeg har plantet en del nåletræ i mindre holme - rødgran, sitkagran, douglasgran og nordmannsgran. Ikke så meget for tømmerproduktion, men for at skabe variation i skoven, for at give dækning til vildtet, og for at give foder for råvildtet.

- Nåletræet bliver tyndet hårdt, så de er grønne til jorden. For tiden er der 30% nål og 70% løv, men mit mål lige nu er at komme op på 40% nål og 60% løv.

Vildtfoeding

Peter Kjær er ikke helt klar over hvor mange dyr der er på godset

- Det er pragtfuldt at være i et erhverv hvor man i den grad kan følge årstidernes skiften tæt på, siger godsejer Peter Kjær, Nørager Gods ved Ruds Vedby.

- Jeg har lige plantet rødgran efter ask og bøg der var gået i opløsning, siger Peter Kjær. Formålet med granen er at give variation i skoven og dækning til vildtet – hegnet fjernes når de er over bidhøjde. Der er efterladt en stribe gammel bøg som er stammet op for at give et kig gennem skoven. Og der er efterladt en enkelt kroget elm – lidt af nostalgi.

– måske 100 stk om foråret. Der er i hvert fald så mange at alle kulturer skal hegnes. Også sitkagran.

- Vi fodrer med majs hele året til rådyr, harer, egerm m.fl. Det holder sig godt selvom det ikke bliver ædt med det samme. Vi sætter normalt fasaner ud, men ikke ænder.

- Jeg er bekymret over fremtidens udsigter for udsætning af fasaner.

- Oplægget med en antalsbegrænsning i forhold til arealet finder jeg forkert. Forskellige arealers

bæredygtighed svinger meget og kan derfor ikke generaliseres ved lov. I stedet kunne man sætte krav til ejere/jagtlejere omkring natur- og vildtpleje, obligatoriske faglige kurser etc.

- Der vil altid være en gruppe i befolkningen, som er modstandere af udsætninger og ikke bryder sig om jagt. Deres modstand bliver efter min overbevisning ikke mindre af en antalsbegrænsning, men udskyder kun problemet til næste forhandling.

- Her, som i alle andre sammenhænge, skal der være plads til forskellige holdninger uden at vi partout skal give køb på vores "jagtlige oplevelsesmuligheder".

Vi kommer forbi en kultur af nordmannsgran under hegn.

- *I laver også juletræer kan jeg se.*

- Nej, vi laver hverken juletræer eller klippegrønt. Jeg var på et juletræskursus i 1995, hvor jeg bed mærke i at der blev plantet 7 mio. træer om

Douglasgran plantet i 2000 efter stormfald. De vokser over 1 m om året, og det går lidt ud over formen.

Der er flere små kulturer med nordmannsgran i skoven. Ikke til juletræer, men til foder for råvildtet.

Hugsten er lav fordi der kun er få ældre bevoksninger. Men der har været hugget noget ask og eg i de seneste år. Her en ask på 74 år.

I en lysning i skoven er der indplantet 60 sødkirsebær som kan forskønne skoven – og give føde til fugle og ræve.

- Vi har sat kæder op ved alle skovveje, selvom det er til en del besvær, siger Peter Kjær. Vi hørte jævnlige skud om natten fra krybskytter der kører rundt i bil, men det er holdt op nu.

året, og at der blev solgt 1,3 mio. træer. Det lød som om der var en overproduktion på vej. Mit resultat af det i øvrigt udmærkede kursus blev at jeg ikke ville plante noget som helst.

- Jeg har et par kulturer af nordmannsgran – men det er af hensyn til vildtet, fordi knopperne er godt vinterfoder. Nordmannsgran er bedre til det formål end rødgran fordi de kun spiser knopperne.

Selvlært i skovdrift

- Hvad er din baggrund for at drive skovbrug og landbrug?

- Jeg er opvokset i København og ville egentlig have været skovfoged, men jeg endte med at få en uddannelse i økonomi. I starten af 90'erne købte min familie 75 ha skov ved Holbæk. Jeg kendte intet til skov, men jeg kastede mig over skovarbejdet.

- I årene derefter tog jeg en række kurser på Skovskolen, bl.a. grundkurser, opmåling, sprøjtecertifikater osv. Skoven blev solgt i 1998 da jeg købte Aunsøgård ved Svebølle. Så blev min primære opgave administration, bl.a. fordi der også hører en stor stenindustri med til gården.

- I 2000 overtog jeg forpagtningen af Nørager Gods, 8 km syd for Aunsøgård, og jeg købte Nørager i 2002. Her i foråret fik jeg et tilbud på Aunsøgård, som nu er solgt.

- Landbruget på Nørager er ret traditionelt uden deciderede specialafgrøder. Det er et meget kuperet

terræn og en meget stenet jord, så vi dyrker hvede, sukkerroer, raps, ærter og frøgræs.

- I dag er jeg mest administrator, men når jeg er udenfor kontoret er det især skoven og vildtplejen jeg tager mig af. Jeg slår de græsarealer der er udlagt til vildtet, og jeg går med buskrydder og planter i skoven – sammen med den faste mand i skoven. Han fik skovarbejdet ind med modermælken og tager sig også af skovning af stort løvtræ.

- Der er i alt 6 ansatte på godset, heraf 1 forvalter på landbruget. De skal kunne være med til alle de løbende opgaver på godset, herunder vedligeholdelse af bygninger og pleje af parken.

Underskud

Vi kommer ned i en lavning med en stor bevoksning af ask. En dyb grøft går gennem hele arealet, og der er meterhøje nælder over det hele. Det er en optimal lokalitet for ask – masser af kvælstof i jorden og god vandbevægelse.

- Tjener du penge på skovdriften?

- Nej, skoven giver underskud. Der er mange mellemaldrende bevoksninger og få gamle. Derfor kan der ikke hugges ret meget, heller ikke i de kommende år. Vi har skovet omkring 100 m³ ask og lidt eg de sidste år.

- Vi sælger 150-200 rm brænde til selvskovere hvert år. Vi har nogle faste, lokale kunder som

køber hvert år – men vi kunne selvfølgelig godt ønske os lidt højere priser.

- Jeg er medlem af Skovdyrkerforeningen Øst, og vi trækker på dem til større opgaver. Men tyndinger og kulturpleje klarer vi selv.

Huse udlejes til lokale

- Har I udlejning af huse?

- Ja vi har 9 huse. Vi foretrækker folk der har boet på stedet i mange år og som vi kender lidt til. Der er også nogle af de ansatte som bor i vores huse.

- Jeg ønsker lejere som passer godt på hus og have og kan lide stedet. Det er godt hvis de kan leve sig ind i miljøet. Jeg sætter en stor ære i at alt er velholdt på godset.

- De nye lejere finder jeg ved mund-til-mund metoden. Jeg annoncerer ikke når der er et ledigt hus – så må det hellere stå tomt et par måneder indtil den rigtige lejer dukker op.

Mest lokale skovgæster

- Er der mange der færdes i skoven?

- Der er en del skovgæster, og langt de fleste er lokale. Vi har ikke store arrangementer, såsom orienteringsløb, og vi er i det hele taget ikke gået ind i oplevelsesøkonomien. Det sker dels for at skåne vildtet, dels fordi jeg føler vi har for lille areal. Det er fint at andre

Eksempel på vildtager langs et skovbryn. Der er kløvergæs som slås hver 10. dag, harvet stribe (til fuglenes støvbadning), og højt græs (til dækning). Til venstre går det over i et brakareal som slås en gang om året.

ejendomme med større areal går ind i de aktiviteter.

- *Hvad synes du om de nuværende adgangsregler til skovene?*

- Jeg er lidt ked af at det blev lovligt at færdes i skoven fra kl. 6 i stedet for kl. 7. Hvis der er nogen der plejer at løbe en tur i skoven om morgenen kan de ringe og aftale en rute med mig, og så skal vi nok finde ud af det. Men der er forkert at lovgive på området.

- Jeg synes man skal passe lidt på med at lempe reglerne for meget. For nogle år siden lavede man et adgangsforslag som lægger op til at skovejere kan tillade færdsel "i umiddelbar nærhed af veje". Det er dog frivilligt om man vil følge opfordringen.

- Nogle forestiller sig måske at man kan se flere dyr, hvis man må bevæge sig lidt væk fra vejen – men dyrene trækker jo bare længere ind i skoven. Hvis folk kun færdes på vejene bliver dyrene vant til at det kun er her der kommer mennesker, og så søger de også ud mod vejene.

- Jeg frygter at der en dag åbnes for ridning i skoven. Det vil give mere uro, og flere konflikter med andre brugere. Det samme gælder færdsel langs levende hegn og vandløb – det kan gå hårdt ud over dyrelivet.

- Jeg synes vi har et godt system med statsskove som er meget åbne, og privatskove hvor der er lidt færre muligheder. Jo mere åbning i de private skove, jo mindre er incitamentet for ejerne til at lave noget specielt.

- Man skal ikke udvande forskellen mellem de to former for skov. De private skove har jo bl.a. et rigere dyreliv fordi der er flere begrænsninger i færdselen.

Bedre skovlov og lavere skat

Vi kommer til en lille lysning i skoven hvor der er plantet en del hejstere med hegn omkring.

- *Er der så noget lovgivning du er tilfreds med?*

- Ja, bestemt. Nedsættelsen af ejendomsskatten sidste år var godt, og det samme gælder den ny skovlov som giver lov til at lade 10% af arealet være ubevokset. Det har jeg udnyttet til at lave flere lysninger.

- *Jeg har udlagt brakarealer på begge sider af søen. Så siver der ikke kvælstof ned i søen. Og med vildtageren ovre til højre er der en fortrinlig biotop for en masse vildt.*

Der er et smukt parkanlæg omkring hovedbygningen med en række arter af træer og buske, her *Nothofagus* fra Sydamerika.

En skovrejsning på 1,9 ha som skal give læ til parken og danne en pæn baggrund. Inderst står grupper af 7 nåletræer (*Thuja*, *Cyper*, *Rødgran*, *Sitkagran*, *Douglasgran*, *Abies concolor*, *Tsuga* og *Skovfyr*). Ud mod marken er der sat bøg samt forskellige buske (*Roser*, *Hæg*, *Syren*), og mod vejen hassel. Skovrejsningen er foretaget uden tilskud - "for at beholde frihedsgrader", siger Peter Kjær.

- Som eksempel har jeg her plantet 60 sødkirsebær i en lysning. Et andet sted har jeg plantet en række æbletræer langs skovvejen. Det giver et mere varieret dyreliv, foder til vildtet og flere oplevelser.

- Det er også nogle af grundene til at jeg er skovejende medlem af Dansk Skovforening. Hvis man vil have indflydelse på erhvervets vilkår må man også være medlem af brancheforeningen og betale et kontingent til at løse opgaverne.

Mange vildtag

Vi kører ud over markerne langs et levende hegn. En stribe på en halv snes meter langs hegnet er ikke dyrket.

- Her har vi udlagt en stribe græs med kløver som giver godt foder til råvildt og harer. Noget af det bliver slået jævnlige så der hele tiden er frisk græs, og resten står højt så det giver dækning. Næste år bytter de to striber plads.

- Herhenne har vi en foderafgrøde - vi bruger arter som honningurt, boghvede, majs, lupin, fodermarvkål og rørfilen. Jeg arbejder på at skabe levesteder for et godt insektliv, så vi kan få en god bestand af bl.a. agerhøns og fasaner.

Vi ser da også meget dyrevildt på vores tur rundt på godset, selvom det er henad middagstid. Vi ser flere rådyr, en håndfuld fasaner, og flere agerhøns med kyllinger. Der er masser af småfugle langs de levende hegn, og sommerfugle myldrer op når vi

kommer kørende i Land Roveren.

- Der er en del vildtremiser på agerjorden. Næsten hver mark har en remise, ofte omkring en gammel mergelgrav.

- Der er mange der spørger hvordan jeg har råd til at udlægge så meget jord til vildtet. Men det er kun en halv snes hektar - nogle få procent af landbrugsarealet. En del af arealerne er heller ikke særlig gode til dyrkning - lige op til en skov, et levende hegn, eller en mergelgrav.

Mange driftsbygninger

Vi slutter af omkring hovedbygningen. Der ligger en halv snes ældre driftsbygninger som stort set alle sammen bruges til et eller andet formål. Flere steder går der håndværkere som er ved at sætte bygningerne i stand.

Der har været kalvestald i en bygning med høj rejsning. Her er loftet

fjernet, der er indsat stålrammer, og det bruges nu til korntørreri og lager. Nabobygningen er en gammel lade med en flot trækonstruktion. Den bruges til kornlager og til maskiner.

- Jeg lagrer alt kornet på gården og satser på at sælge det hen på foråret når priserne går op. Det er en satsning, men det lykkes som regel med held.

Hovedbygningen blev sat i stand da Peter Kjær rykkede ind. Den er omgivet af et smukt parkanlæg, bl.a. med en sø i de laveste partier. Ud for terrassen ser vi en stribe nordmannsgraner på nogle meters højde.

- De er plantet af den tidligere ejer, og jeg ville nok ikke have plantet graner her. Til gengæld tiltrækker de råvildtet, så jeg kan stå herinde og se dyrene gå ude i parken, slutter Peter Kjær.

sf

- Køb af træ på roden
- Maskinskovning
- Udkørsel af træ
- Maskinplantning
- Oprilning
- Rydning af stød og kvas
- Knusning
- Reolpløjning
- Rodfræsning

Skoventreprenører

Skovgade 20
7300 Jelling
Biltel. 22 25 50 21
20 73 71 73
Fax 76 80 14 00

Glimt fra Interforst

Den store tyske skovmesse blev afholdt i dagene 12.-16. juli i München. Vi har modtaget nogle indtryk af messens nyheder fra Jens Erik Jensen, Dansk Skovkontor.

Figur 1. Forestshield har fremstillet nyt skæreindlæg til motorsavsbrug. Indlægget har kun 4 lag, men er syet i "sløjfer" således at der frigives en stor mængde skærehæmmende tråde ved snit i bukserne. Herved kan indlægget reduceres, bukserne er ikke så varme, og de er væsentlig mere fleksible over knæet.

Figur 3. Meindl syntes at sorte skovstøvler ikke bør stå alene – det er for kedeligt. Derfor har de fremstillet en ny version i rød. Nubuk yderside, bedre udluftning (air active), udtagelig tunge - tørrer hurtigere efter brug.

Figur 2. En producent af skærebeklædning har fremstillet beklædning med beskyttelse mod skovflåter.

Stoffet er tilsat insektgiften pyrethroid, der afgives langsomt (OGSÅ TIL BRUGERENS HUD). Pyrethroider menes uskadeligt for mennesker, og det bruges også på dyr mod lopper og flåter. Men alligevel – det vil ikke blive markedsført af Dansk Skovkontor A/S.

Figur 4. Mange har irritationer fra specielt svederemmen i hjelmen. Grube markedsfører en ny selvklebende, antibakteriel tynd fleece til alle hjelme og høreværn.

Figur 5. Der er mange måder at reklamere for sprayfarver på.

Skovens Dag 2006

Af Eva Skytte, naturvejleder i Dansk Skovforening

Skovens Dag er særdeles effektiv markedsføring af dansk skovbrug. Arrangørerne melder om god dialog og glade gæster.

Arrangementet kan laves enkelt og billigt... Så hvorfor er der ikke flere private skove der benytter chancen til at formidle skovbruget til lokalbefolkningen?

I år var der 57 deltagere i Skovens Dag som blev afholdt søndag d. 7. maj. Der var 23 private og 13 kommunale skove, de 18 statsskovdistrikter, Skovskolen, Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum og Arboretet.

Knap 30.000 danskere havde valgt at bruge dagen på en oplevelsesrig skovtur. Udover de mange mennesker, der deltager i arrangementerne, er der en god pressedækning både før og efter Skovens Dag. Så dansk skovbrug kommer ud i rigtig mange hjem.

Skovens Dag afholdes i samarbejde mellem de danske skovejere, Dansk Skovforening og Skov- og Naturstyrelsen. Det betyder at viften af tilbud bliver bredere og henvender sig til forskellige målgrupper – og skovbruget opnår en fælles og særdeles effektiv markedsføring af dansk skovbrug.

Private skove

Det store spørgsmål som bliver diskuteret hvert år er hvordan vi får flere private skove til at deltage.

Eller som en arrangør udtrykker det: *“Generelt skal der være flere private distrikter med, og når I skriver at 23 har deltaget er det en sandhed med modifikation. Den almindelige skovejere tror måske at der er rigtig mange distrikter med, og derfor behøver han ikke stille op”.*

På Espe-Bonderup distrikt var 120 mødt frem til en skovvandring. De hørte om mindestenen for den første ejer af godset, der stammede fra Bregentved.

Betegnelsen “23 private skove” dækker over en mangfoldighed af arrangører. Her er bl.a. stiftelser, fonde, private foreninger, præsteskov og så selvfølgelig helt almindelige skove, som er ejet af en

privat person. Den sidste kategori er der desværre ikke mange af.

Men hvorfor er der ikke flere private skove der stiller op til Skovens Dag? Skovforeningen har gennem årene spurgt blandt private skov-

Opvisning af motorsav (Buderupholm).

Om valg af frøkilder (Hjorthede Planteskole).

ejere. Det er en udbredt holdning at Skovens Dag er en god ide for branchen – men man foretrækker at nogle andre private skove lægger tid og arbejde i arrangementet.

Vær med!

Skovforeningen opfordrer kraftigt alle skovejere til igen at se på mulighederne i at deltage på Skovens Dag. Det er vigtigt både for den enkelte ejendom og for skovbruget generelt at:

- sprede viden om private skoves vilkår,
- sprede positive holdninger til private skove,
- markedsføre private skoves produkter.

Skovforeningen hører meget gerne fra private skovejere som har kommentarer eller forslag til hvordan

Hjorthede Planteskole

65 personer havde valgt at fejre Skovens Dag på Hjorthede Planteskole. Det var en flot forårsdag med et varieret program, som blev taget godt imod af gæsterne.

Forstkandidat Anders Fischer viste rundt i Hjorthede Planteskole & Tukær plantage. Der blev fortalt om træernes indvandring til Danmarks siden sidste istid, om indførsel af arter fra andre dele af verden og specielt om betydningen af frøets herkomst. Der var stor viden og spørgelyst blandt de fremmødte, hvor mange udtrykte at dagen gav stof til eftertanke når man fremover skal vælge plantemateriale.

Schweisshundefører Ole Bundgård – som er naturformidler i Danmarks Jægerforbund – fortalte om hvordan man finder påkørt eller anskudt vildt. Han havde lagt spor ud, så gæsterne fik mulighed for at se en schweisshund i aktion. Til sidst blev der fortalt om sikkerhed med våben til jagt og vist skudbilleder, hvilket var meget oplysende, specielt for de deltagere som ikke var jægere.

Som afslutning var der grillstegt vildsvin med kartoffelsalat lavet af firmaet *wildfood*. Det var tiltrængt ovenpå en begivenhedsrig formiddag.

Balancegang (Frederiksborg).

Kløvemaskine fremvises (Steensgaard).

Konkurrence i kløvning af brænde (Klosterheden).

Stegning af urtefrikadeller (Falster).

Steensgaard gods

Omkring 125 mennesker deltog i et spændende arrangement for hele familien i Dyreborg Skov.

De besøgende blev præsenteret for en bred vifte af information om brænde og varme.

Medarbejderne viste professionel fældning af træer og brændekløvning, og skoventreprenørerne 'Svanninge Skovservice' og 'Brdr. Højrup' viste moderne skovmaskiner - bl.a. grenknusning og maskinskovning. Svendborg Pejse & Brændeovne demonstrerede Morsø-brændeovne. Der var information om brændesalg, selvskovning og fyring med træ.

Og for de konkurrence-lystne var der en gættekonkurrence om træarternes brændeværdi, hvor man kunne vinde en portion færdigoparbejdet pejsebrænde.

Godsforvalter og forstkandidat Kristian Gernow gennemførte to guidede ture, om skoven som arbejdsplads, som levested for dyr og planter og som rekreativt område.

Deltagerne kunne gå tur i den nyudsprungne bøgeskov, høre fuglene synge og iagttage dåvildtet. Desuden kunne de købe Steensgaard Jersey-pølser fra grill, samt øl og vand.

Skovens Dag kan gøres bedre, så flere ønsker at deltage (sendes til undertegnede – es@skovforeningen.dk).

Ressourceforbruget

Erfaringerne viser ligesom de tidligere år at Skovens Dag kan gennemføres for forholdsvis billige penge.

Som en arrangør udtrykker det: "Ekstremt billigt i forhold til hvor mange mennesker, der havde en rigtig dejlig dag i skoven, med så mange muligheder for aktiv udfoldelse og oplevelse, samtidig med indhøstning af nyttig og praktisk viden og information om så mange emner".

Timeforbruget for arrangørerne ligger i år i gennemsnit på 38 timer. Men der er en del arrangører der har brugt meget få timer på det og så selvfølgelig nogen der bruger mange timer (fra 0 til 160 timer).

Om træernes indvandring (Tukær Plantage).

Fremvisning af brændemaskine (Klosterheden).

Udskæring af en bjørn (Buderupholm).

Motorsave fra Flemløse Maskinforretning (Steensgaard).

Økonomien dækker også over et vist spænd. Gennemsnittet for de direkte omkostninger uden løn ligger på ca. 1.400 kr. (Det ligger fra 0-5.000 kr. Et enkelt arrangement har kostet 55.000 og er ikke medtaget i udregningen).

Tema

Årets tema var "Skovens energi", og det har rigtig mange private taget op. Bl.a. var der mange steder information om brænde og brændesalg. Se beskrivelserne af de forskellige arrangementer.

Hjælp til arrangement

Private der går med overvejelser om at forsøge sig med Skovens Dag kan hente hjælp til både planlægning og afholdelse. Der er flere muligheder:

- *Spørg en kollega:* Gennem årene

har mange distrikter deltaget, og de har gode erfaringer, som man kan trække på.

- *Ring til Skovforeningen:* Vi samler hvert år op på erfaringerne med Skovens Dag og deltager også i flere arrangementer (Eva Skytte, tlf. 33 24 42 66).
- *En startpakke:* Skovforeningen sender forskelligt materiale ud til arrangørerne, bl.a. tilbud om plakater og foldere som kan bruges i markedsføringen, foldere som kan uddeles på dagen, hjælp til presarbejde og idemateriale.
- *Kontakt lokalforeningen eller lokale brugere:* Mange distrikter afholder Skovens Dag i samarbejde med spejdere, jægere eller andre lokale brugere. Det giver en del koordineringsarbejde, men der er mange hænder til at trække på

Espe og Bonderup

Skovene ligger tæt ved Storebælt, og der er tale om en udpræget løvtrælokalitet. Der blev fortalt om de forskellige træarter og deres dyrkning, om skovens historie ved et stendige fra 1805, og om ask og ær som er selvsået efter 1967 stormen. Turen sluttede i parken som rummer over 30 træarter, bl.a. valnød, græsk ædelgran, søjleeg, ægte kastanje, paradisaæble, og hjertetræ.

- Der er problemer med at drive et sådant gods, men også mange glæder, sagde Adam Moltke-Huitfeldt ved afslutningen. Vi ser optimistisk på at kunne videreføre godset i næste generation. Men vi kan ikke undgå at tænke på skatten ved generationsskifte som udgør 15% af værdien.

Børn i klatretet (Vestamager).

Flishugning (Frederiksborg).

selve dagen. Samtidig giver det god lokal opbakning. Skovforeningen vil gerne takke distrikterne der deltog i Skovens Dag 2006. Vi håber I vil være med igen i 2007.

Samtidig opfordrer vi til at flere private skove melder sig til Skovens Dag næste år og bidrage til markedsføringen af dansk skovbrug.

Fotos: Anders Fischer, Hans Holbech, Anne Johannisson, Henning Givskov, Kristian Gerchow, Lisbeth Busk, Søren Fodgaard, Liselotte Nissen.

Grill-selv var meget populært (Klosterheden).

Rathlousdal

17 voksne deltog i en 2 timers skovvandring med en god dialog om skovdyrkning, skovøkonomi, adgangregler og benyttelse af skoven.

Der var undervejs opstillet en skovrummeter og en kassrummeter. Her blev der bl.a. snakket om brænde. Turen sluttede af med en øl eller vand.

Skovens Dag 2007

Afholdes søndag d. 13. maj. Sæt allerede nu kryds i kalenderen.

Private og kommunale skove, der ønsker at deltage, kan melde sig til Doris Jensen, tlf. 33 24 42 66, dj@skovforeningen.dk eller via Skovforeningens hjemmeside, www.skovforeningen.dk.

JOHANSENS PLANTESKOLE ApS

Damhusvej 103
7080 Børkop
Tlf. 7586 6222

plj@johansens-planteskole.dk

SUSÅ PLANTESKOLE

Villa Gallinavej 10
4690 Haslev
Tlf. 2014 6052

jho@susaaplanteskole.dk

**...fordi
planteleverandøren
er afgørende**

Landskabstræ blev Årets Billede

- Jeg var på en opgave for dagbladet Expressen i juli 2005 og kom flyvende til Växjö fra Dalarna, fortæller Jocke Berglund. Da jeg havde påbegyndt indflyvningen fik jeg øje på træets krone.

- Jeg fortsatte og færdiggjorde det arbejde jeg var udsendt for. Men jeg kunne ikke glemme billedet af træet i skoven.

- Jeg følte jeg var tvunget til at tage tilbage og finde det igen – og til slut lykkedes det. Jeg måtte ligge lidt deroppe og prøve forskellige vinkler. En del af området lå i skygge, så jeg måtte vente indtil lyset var korrekt.

- Til sidst lykkedes det mig at tage billedet med kameraet i højre hånd og venstre albue ud gennem vinduet. Men først da jeg kom hjem og så nærmere på billedet blev jeg klar over hvor godt det var.

Foto af stormfald

Jocke Berglund er fotograf og specialist i flyfoto. Han flyver og foto-

graferer samtidig – han siger det er meget lettere end at forsøge at dirigere en pilot.

Jocke Berglunds billede stammer fra oprydningen efter stormfaldet 8. januar 2005 i Sverige ved Stockaryd, nord for Växjö. For en skovbruger er der tale om en helt banal situation: Et større stormfaldsareal hvor træerne er skovet, og stammerne er kørt ud til en skovvej nederst i billedet.

Der er kun én adgangsvej fordi man skal passere et kulturareal for at komme ind til det stormfældede areal. Derfor samler alle køresporene sig om det ene skovspor der fører ud til skovvejen.

Det som fascinerede Jocke Berglund var at når man skal køre træer ud, så danner det set oppefra – et træ.

“Årets Bild”

Mange andre blev fascineret af dette billede – og i april 2006 blev det kåret til Årets Billede i Sverige. Det er en konkurrence hvor alle førende pressefotografer indsender billeder de har taget i løbet af

2005, inden for alle emneområder.

Dommerne begrundede valget med at billedet viste “Årets største begivenhed i Sverige skildret på en meget original måde. Fremkalder tanker om menneskets lidenskab, om orden og kaos. Et billede som tåler at blive set på, gang efter gang.”

Det er ikke noget særlig varigt værk. Allerede nu er der formentlig kommet ukrudt ind på arealet, og måske er der plantet træer igen. Så træet er snart helt væk - men billedet står tilbage.

Jocke Berglund har i 2002 vundet Euro Press Photo Award, Europas største konkurrence med en serie flybilleder fra en festival og en regatta. Se flere billeder på www.fotoflyget.se

Kilder: www.sfoto.se,
www.expressen.se, www.fotoflyget.se

Ellesump fra Jægerspris med lang historie og urørthed.

Ellesumpe

– en våd og vigtig naturtype med stort naturindhold

Af Erik Aude, Jacob Heilmann-Clausen og Thorild Vrang Bennett, HabitatVision

Ellesumpe er en af skovens vigtigste naturtyper. De giver typisk et indtryk af frodig vildhed og oprindelighed.

Flest arter findes hvor der har været ellesump i over 200 år, og i bevoksninger der ikke har været stævnet i over 90 år.

Der gives anbefalinger til optimal drift med hensyn til naturindhold.

Ellesump er en meget gammel naturtype i Danmark. På grund af deres frodighed og en ofte ekstensiv drift er ellesumpe gerne meget artsrige og giver et indtryk af vildhed og oprindelighed. Retfærdigvis må det dog nævnes, at de fleste ellesumpe historisk set har været udsat for regelmæssig drift i form af stævning og græsning.

Ellesumpe har fået stor international bevågenhed. Ellesumpe er ovenikøbet den skovtype i Danmark som har højest prioritet på europæisk plan ifølge EF-Habitatdirektivet (i Natura 2000 systemet betegnet som naturtype 91E0). Det betyder blandt andet, at naturtypen skal kortlægges og overvåges i de kommende år.

Vores viden om ellesumpe i Europa er imidlertid forsvindende lille. Der er bl.a. ingen konkret viden om betydningen for naturindholdet af forskellige driftsformer som stævningsdrift eller urørt skov.

Med støtte fra Skov- og Naturstyrelsens praksisnære forsøg har konsulentfirmaet HabitatVision derfor gennemført et projekt, hvis formål var at undersøge om urørthed er en trussel mod naturindholdet i ellesumpe. Sekundært var det hensigten at skabe øget fokus på naturtypen og den mest hensigtsmæssige skovdrift.

Hvad blev undersøgt?

Vi undersøgte bevoksninger med forskellig stævningshistorie i det østlige Jylland og på Sjælland.

I alt undersøgte vi 27 bevoksninger for indholdet af svampe, mosser og større planter. Desuden omhandlede vi både den levende og døde vedmasse i fem prøvefelter i hver bevoksning, og vi målte forskellige økologiske forhold såsom lysforhold, vandstand og jordbundskemi.

Mange planter og svampe

Der viste sig at være overraskende mange forskellige planter og svampe i ellesumpene.

Selv i små bevoksninger på mindre end 1 ha kunne der under gunstige forhold være mere end 100 forskellige planter og svampe. Ikke så underligt at skovnaturtypen har fået stor international opmærksomhed!

Under mindre gunstige forhold var artsantallet typisk 20-30 % lavere.

Grundfladen varierede fra 1,8 m²/ha i nystævnede bevoksninger til 65 m²/ha i bevoksninger som ikke var blevet stævnet i mindst 90 år. Den største rødæl blev målt havde en diameter i brysthøjde på 65 cm. Tilsvarende varierede mængden af dødt mellem 0 og 102 m³/ha.

Ældst er bedst

Bevoksninger med lang naturtypekontinuitet – mere end 200 år – indeholdt flest forskellige planter. Naturtypekontinuitet (dvs. det tidsrum hvor naturtypen har eksisteret

Seminar om ellesumpe

Den 18. maj var skovfolk og andre naturinteresserede samlet til seminar om ellesumpe på Den Økologiske Landbrugsskole på Kalø. Der var 7 indlæg om ellesumpe og deres drift, og de vigtigste resultater omtales her:

- Rune Hauskov Kristiansen (Silkeborg Statsskovdistrikt) beskrev de retlige rammer for beskyttelse af ellesumpe. Rune påpegede at alle aktiviteter ifølge lovgivningen, som fx dræning, forudgående skal anmeldes. Derefter omtalte han Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af skovnaturtyper. Et foreløbigt skøn viser at der er ca. 1700 ha ellesump i Natura-2000 områderne.

- Andreas Bergstedt (Skov & Landskab, KVL) beskrev produktion af ved fra rødæl. Til brændte fås maksimalt udbytte ved stævningsdrift med 40-45 års omdrift og korrekt stævning.

Elletræ er let, forholdsvis hårdt og har høj formstabilitet. Derved kan man fremstille tømmer til forskellige nicheproduktioner såsom træ til "el"-guitarer. Egentlig højskovsdrift med store savværksdimensioner kan opnås ved tidlig, hyppig og kraftig tynding og en omdrift på ca. 60 år.

- Professor J. Bo Larsen (Skov & Landskab, KVL) beskrev rødælens plads i naturnær drift. Den indgår i skovudviklingstyperne 31 "Ask og rødæl", 91 "Stævningssskov", 94 "Urørt skov", og den kan anvendes som ammetræ. Som den eneste produktionstræart på våde lokaliteter har rødællen stort potentiale når der kommer mere vand i skoven.

- Peter Friis Møller (Skov- og Naturrådgivning) fortalte, at uden dræning indgår rødæl i et komplekst samspil med de mindre vandtålende træarter, der bestemmes af små variationer i vandstand. Ved ophør af dræning vil ellens potentielle voksesteder øges kraftigt.

Geologiske undersøgelser viser at ca. en trediedel af Nordsjællands areal potentielt har været bevokset med ellesumpe. En gennemgribende dræning har tørlagt landskabet, og ellesumpe udgør i dag kun en meget lille del af skovbilledet.

- Erik Aude og Jacob Heilmann-Clausen (HabitatVision) fremlagde de nyeste resultater fra en undersøgelse af danske ellesumpe, især om mangfoldighed af planter hhv. svampe (bl.a. omtalt i denne artikel).

- Karsten Thomsen (Nepenthes) fremsatte visioner for sumpskove i fremtidens Danmark og det mulige indhold af natur og oplevelser i større områder hvor naturlig dynamik får lov at råde. Karsten trak eksempler frem fra bl.a. Holland hvor man har udlagt store områder til naturlig dynamik. I et af disse områder er der efterfølgende sket en etablering af sydlige fuglearter som åbenbart ikke var klimabegrænset men blot manglede et egnet bosted.

på stedet) viste sig at være den vigtigste faktor for maksimalt naturindhold. Det vurderes således at det tager flere hundrede år at opbygge en ellesump med maksimalt naturindhold.

Der kan være flere årsager til at de ældste bevoksninger indeholder det største antal forskellige planter:

- For nogle arter tager det lang tid at spredes selv få meter. Det gælder især for planter med store frø og for planter med overvejende vegetativ formering.

- Det kan tage meget lang tid at opbygge optimale økologiske forhold for nogle planter og svampe med specifikke livsbetingelser.

- Den eksisterende vegetation kan udgøre en barriere for etablering af nye plantearter.

Urørthed er ingen trussel

Ellesumpe har tidligere været drevet som stævningssskov, dvs. træerne er skåret ned med mellemrum og har så skudt igen fra stødet.

Tidsrummet siden sidste stævning har betydning for antallet af arter i ellesumpe. Vi fandt den største mangfoldighed af karplanter og mosser i gamle bevoksninger, som ikke er stævnet i mere end 90 år. Her findes mange typer af levesteder som giver plads til mange forskellige arter.

Hvis man alligevel vælger at foretage stævningsdrift, er det vig-

Firblad, en smuk forårsplante som kun blev fundet i ellesumpe med lang historie.

Engkabbeleje er en af de almindelige, men smukke planter, som pryder mange ellesumpe i forårstiden.

Vandrøllike er en af de planter der kun findes i våde ellesumpe og som med sikkerhed forsvinder ved dræning.

tigt at omdriftstiden ikke bliver for lang. Undersøgelsen tyder på at stævningscyklus højst bør være 40 år. Alternativt bliver bevoksningen for mørk, og et stort antal planter skygges bort.

I naturligt tørre ellebevoksninger kan urørthed medføre en naturlig succession væk fra skovnaturtypen, og det er ikke gunstigt for naturtypens bevaringsstatus i Danmark.

Vådt er godt

Det er vigtigt at beholde vandet i ellesumpen. Når der sker dræning eller vandindvinding omsættes tørven, og næringsstofferne frigives. Denne

puls af næringsstoffer er til gavn for få næringskrævende arter, men til skade for mange andre arter og kan medføre at de uddør.

Dræning fører således til et helt andet plantesamfund med færre arter, typisk med dominans af brændenælde (= stor nælde) og lignende arter.

Projektet var ikke skræddersyet til at kigge på forskelle i koncentration af næringsstof. Det kan ikke udelukkes at nedfald af kvælstof fra atmosfæren kan bidrage til en forandring og forringelse af naturindholdet (dette kvælstof stammer fra bilmotorer, kraftværker og ammoniak fra landbruget, red.).

Dødt ved er godt

Efterlad gerne vindfælder og andet dødt ved til naturligt forfald.

Det viste sig nemlig at dødt ved øger antallet af både mosser og vedboende svampe. De vedboende svampe får et substrat at nedbryde, og mosserne får noget at vokse på.

Læs mere

Skulle du have lyst til at læse mere om ellesumpe samt resultaterne af projektet kan du bestille den trykte rapport (125 kr. excl. moms og forsendelse) ved at sende din adresse til: eau@habitatvision.dk.

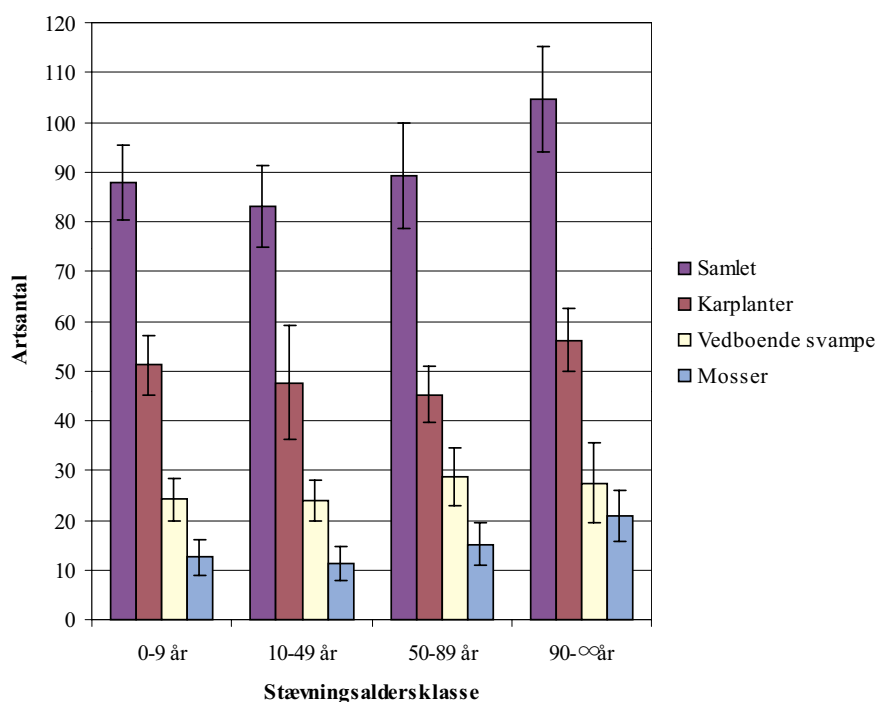

*En levermos (*Trichocolea tomentella*) og engkost i vældpræget ellesump i Thorsø Bakker syd for Silkeborg.*

Vedboende svamp fra ellesump med dødt ved.

Gammadiversitet med 95% konfidensinterval

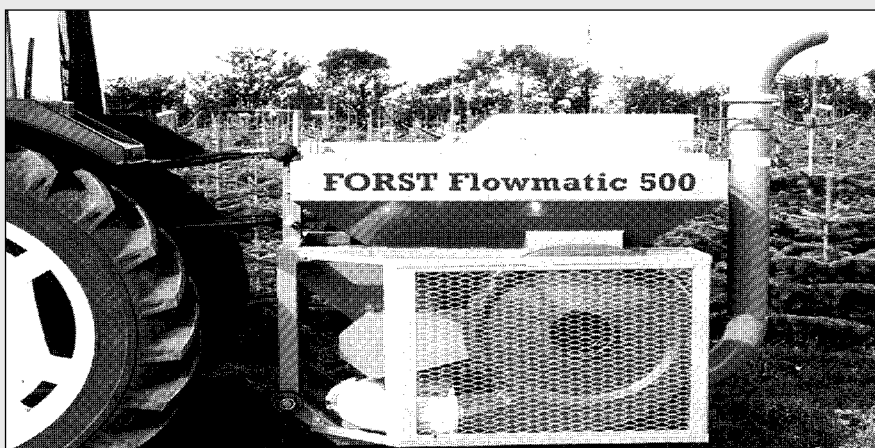

Det gennemsnitlige antal af henholdsvis karplanter, mosser og vedboende svampe i bevoksninger med forskellige tidspunkter for sidste stævning.

Hvis man stævner elleskove må om-driftstiden ikke være for lang. Billedet viser en nystævnnet ellesump fra Marselisborg Skov med dominans af hvid hestehov.

Forst Flowmatic 500 Skovgødningsspreader

Professionelle bruger maskiner fra:

BÖVLUND^{AS}

Bovlundbjergvej 20, 6535 Branderup J
Tlf: 74 83 52 33, Fax: 74 83 53 95
www.bovlund.dk - bovlund@bovlund.dk

Fem driftsmæssige anbefalinger

1. Hvis man vil gøre mest muligt for den biologiske mangfoldighed, skal man udlægge sine ellesumpe til urørt skov.
2. Hvis man kun ønsker at udlægge en del af sine ellebevoksninger til urørthed, er det vigtigt at man vælger de steder hvor der har været ellesump i længst tid.
3. Hvis man ønsker at fortsætte eller genoptage stævningsdriften, skal man helst foretage stævnningen hvert 4. årti eller oftere.
4. Efterlad noget dødt ved. Forekomsten af dødt ved gavner den biologiske mangfoldighed af både mosser og svampe.
5. Stop/undlad dræning. Ændringer i afvandsingsforhold i Natura 2000-områder skal anmeldes forudgående til Skov- og Naturstyrelsen. Blanketter o.l. findes på www.skovognatur.dk

Lettere at få arbejdskraft

Det er nu blevet lettere at få arbejdskraft fra Østeuropa til arbejde i fx jordbruget. Den danske overgangsordning fra 2004 for arbejdstagere fra de østeuropæiske EU-lande – *Østaf-talen* – blev for nylig revideret.

De lempeligere regler for at opnå opholds- og arbejdstilladelse omfatter Estland, Letland, Litauen, Polen, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn. Lovændringen trådte i kraft den 10. juni 2006.

Ansættelsen skal dog fortsat ske på overenskomstmæssige eller sædvanlige løn- og arbejdsvilkår.

Et helt nyt begreb i loven er *forhåndsgodkendelse*. Danske arbejdsgivere kan blive forhåndsgodkendt til at ansætte borgere fra de 8

Der kan også gives forhåndsgodkendelse til ansættelse af specialister, forskere, undervisere og ledende funktionærer.

Forhåndsgodkendelsen gælder indtil 1. maj 2009.

De arbejdsgivere, som ikke er omfattet af en gældende dansk overenskomst, kan anvende de hidtil gældende regler om opholds- og arbejdstilladelse.

Smidigere procedure

Der skal nu kun indsendes ét skema, når den østeuropæiske arbejdstager ansættes hos en forhåndsgodkendt arbejdsgiver. Hvert enkelt ansættelsesforhold skal anmeldes med oplysninger om hver enkelt arbejdstager.

Skemaet underskrives af både arbejdsgiver og arbejdstager. Når det er indsendt til Udlændingestyrelsen

tilladelse kan ikke inddrages, hvis overenskomsten brydes, og arbejdstageren fx får for lav løn. Her træder det arbejdsretlige system ("den danske model") i kraft, og disse vilkår aftales af arbejdsmarkedets parter.

Det hidtidige krav om fuldtidsbeskæftigelse er ændret til et krav om 30 timers beskæftigelse om ugen.

Det gælder alle ansættelsesforhold, også når arbejdsgiveren ikke har tiltrådt nogen kollektiv overenskomst.

Man skal ikke bo i Danmark for at få arbejdstilladelse. Også pendlere kan nu få arbejdstilladelse i Danmark.

Vikarbureau

Pr. 8. juli havde Udlændingestyrelsen givet forhåndsgodkendelse til 158 virksomheder, som dermed kan hente østarbejdere til Danmark. Næsten halvdelen – 72 – er inden for

Det er nu lettere at få østeuropæiske arbejdere til Danmark til sæsonarbejde i bl.a. juletræshøst og gartnerier. Fotos: Baltic Workforce.

lande. Det betyder, at arbejdsgiveren får ret til at ansætte arbejdskraften fra det øjeblik, arbejdsforholdet er anmeldt til Udlændingestyrelsen. Arbejdsgiveren sparer derved den tid, Udlændingestyrelsen bruger på sagsbehandlingen.

Forhåndsgodkendelse

For at blive forhåndsgodkendt skal arbejdsgiveren:

- være omfattet af en kollektiv overenskomst om løn- og arbejdsforhold med en dansk lønmodtagerorganisation, enten gennem medlemskab af en arbejdsgiverforening eller ved at have tiltrådt en gældende overenskomst,
- være registreret hos skattemyndighederne som indeholdelsespligtig efter kildeskatteloven,
- ikke være omfattet af en lovlig arbejdskonflikt.

kan arbejdstageren begynde arbejdet. Man skal ikke længere vente på en opholds- og arbejdstilladelse.

Anmeldelsen kan indleveres via det lokale politi, faxes til styrelsen eller sendes med posten.

Uændret kontrol

Kontrollen med den udenlandske arbejdstagers identitet – om vedkommende er den, man udgiver sig for, om vedkommende er udvist etc. – er uændret.

Forhåndsgodkendelsen – og dermed også arbejdstilladelsen – kan inddrages, hvis den er opnået ved svig, hvis betingelserne for godkendelsen ikke længere er til stede, eller hvis vilkårene for godkendelsen ikke overholdes.

Løn- og arbejdsvilkår indgår ikke i vurderingen af en eventuel inddragelse. Godkendelse og arbejds-

gruppen landbrug, gartneri og skovbrug samt fødevarer virksomheder, og af disse 72 er 44 gartnerier.

I perioden fra 10. juni til 8. juli blev der givet arbejdstilladelse til cirka 1.000 borgere fra de nye østlande. I hele 2005 var der tale om 4.917 personer.

Hvis en virksomhed kun har brug for arbejdskraft i kort tid kan man anvende et af de 16 vikarbureauer som også har opnået forhåndsgodkendelse. Et af disse er Baltic Workforce som har skaffet arbejdskraft til juletræs- og gartneriproduktion. Alle vikarer fra Baltic Workforce arbejder efter dansk overenskomst og dermed danske lønninger og arbejdstid.

Kilder:

Udlændingestyrelsen – www.udlst.dk >
Nyheder 14.7.06 og 13.6.06, www.balticworkforce.dk 7.7.06

Træflis i brændselscelle

Forskere på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) har slået en verdensrekord. Det er lykkedes at drive en brændselscelle med gas der er fremstillet ved at forgasse træflis i en hel uge; den tidligere rekord var på 48 timer.

Forsøget blev lavet i maj og viste at gassen ren nok til at blive benyttet i brændselsceller. Forsøget indgår som en del af EU-projektet Biocellus, hvor de danske deltagere er DTU og ingeniørfirmaet Cowi.

De gode resultater har medført at man nu overvejer at lave en langtidstest med mere end 1000 timers drift.

Kilde: Cowi Feature juli 2006.

Der bruges tysk eg til interiøret i Hovedscenen i den nye norske opera.

Ikke norsk eg i opera

Oslo er ved at bygge et nyt operahus. Norsk skovbrug var begejstrede da projektet blev præsenteret, for arkitekten havde ønsket egetræ flere steder i huset. Den daværende landbrugsminister lovede da også at der skulle lægges pres på Statsbygg for at det skulle være norsk eg. Og norsk skovbrug og træindustri gik i gang med at finde det ønskede træ.

På Hovedscenen skulle der bruges eg til interiøret – balkonforkanter, døre, beklædning af vægge, brystninger og søjler mv. Interiøret laves i elementer hvor der stilles høje krav til form, vægt, overflade, tolerance og holdbarhed, fordi elementerne også indgår i akustikken.

Egefineren er behandlet med ammoniak som giver en smuk farve og dybde i træet, og det camouflerer marvstråler og små kviste. Derefter er det oliebehandlet for at give en silkemat overflade. Den ordre gik til et tysk firma.

Så var der et parketgulv på 3.000 m². Her afviste Statsbygg og arkitektfirmaet norsk eg, fordi gulvet skulle være knastfrit. Så den ordre fik et spansk firma.

I foyeren var kravene ikke så store – men der er nu valgt amerikansk og europæisk eg. Leverandøren syntes at egetræets kvalitet var "uldent beskrevet" i kontrakten fra Statsbygg, og så lavede de deres egen – strengere – beskrivelse af sortimentet.

Og så røg den norske eg ud. Ifølge tidsskriftet Skog-eieren.

Kilder: Skog-eieren 6/2006,
www.operaen.no

MIDTVEJSKONFERENCE I VILDT & LANDSKAB

Tid: 30. august 2006 kl. 10.00 – 16.15

Sted: Skov- og Naturstyrelsen,
Haraldsgade 53, 2100 Kbh. Ø.

Pris: 370,- inklusiv forplejning og materialer

**Programmet omfatter oplæg
med følgende titler:**

**Dyrelivet, landskaberne og deres værdi for
befolkningen** ved Thomas Lundhede

**Jagtlejen i de private skove – nogle pejlemær-
ker** ved Henrik Meilby

**Mærkning af hjortevildt og foreløbige observa-
tioner** ved Carsten Riis Olesen

Naturpleje – også til gavn for vildtet
ved Rita Buttenschøn

Enkel habitatoptimering kan hjælpe agerhøns
ved Jørn Pagh Berthelsen

**Jægerens habitatforbedringer og
agerhønetætheden følges ad** ved Tommy Asferg

Optællingsmetode for harer
ved Trine Lee Wincentz Jensen

Anvendelse af modeller til forvaltning af vildtet
ved Peter Odderskær

**Nye veje til kombineret
skov- og vildtforvaltning** ved Palle Madsen

Vildt & Landskab er et integreret forskningsprogram mellem Danmarks Miljøundersøgelser og Skov & Landskab, KVL. Vildt & Landskab består af fire delprojekter. Vildt & Landskab sigter på at finde metoder der integrerer vildtforvaltning med den øvrige landskabsforvaltning. Vildt & Landskab løber i perioden 2003-2008 og finansieres af Skov- og Naturstyrelsen via jagttegnsmidlerne med en beløbsramme på i alt 25 mio. kr. Få mere information på www.vildtoglandskab.dk

**Tilmelding senest 14. august til:
Sekretariat for Vildt & Landskab.**

Danmarks Jægerforbund Kalø.

Molsvej 34. 8410 Rønde. Tlf: 87 91 06 00.

E-mail: info@vildtoglandskab.dk

Lundsnegl

Øjne på stilke

Men hvor godt ser den? Sæt sneglen på et stykke stort pap eller en plastiksæk. Lav en indhegning af mursten med enkelte mellemrum mellem. Kravler sneglene mod hullerne eller prøver de sig frem?

Æglægning.

Sneglevæddeløb

Tegn en cirkel på et stykke papir og sæt sneglene i midten. Hvem kommer først over mållinien? Hvis du bruger ternet papir og stopur, kan du regne gennemsnitshastigheden ud.

Rød skovsnegl.

Snegleslim skal nulres af. Det består af et tredimensionelt net af proteiner og polysakkarider og indeholder 95% vand. Når du nulrer slimet trykkes vandet ud, og der bliver kun en lille bussemand tilbage.

“Dræbersneglen” er en af de mest kendte snegle. Den kaldes også Iberisk Skovsnegl. Læs mere på www.skovognatur.dk > Dyr og Planter > Bløddyr og Krebsdyr

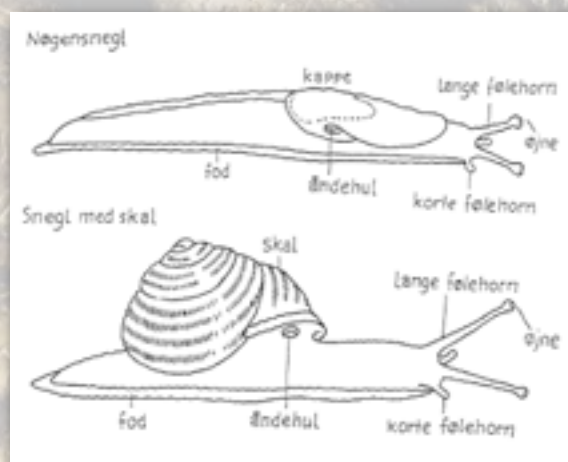
Af Eva Skytte, naturvejleder i Dansk Skovforening

Snegle er specielle dyr. Haveejere bekæmper dem, børn elsker at lege med dem.

De er slimede, lidt ulækre, men også meget fascinerende.

Hvem har ikke prøvet at prikke på følehornene og se dem trække sig ind. Eller siddet og ventet på at sneglen skal komme ud af sit hus for at kravle videre, for så at prikke til den igen.

Et gammelt husråd siger, at kaffegrums rundt om køkkenhaven holder sneglene væk. Amerikanske forskere har vist, at det virker.

En underlig snegl?

Er du i tvivl om hvilken snegl du har fundet, kan du finde en bestemmelsesnøgle på www.skovognatur.dk > Dyr og Planter > Bløddyr og Krebsdyr – her omtales også flere af arterne.

Iberisk skovsnegl.

nu – Snegle

kommer også sneglens ekskrementer ud – nogle lange tynde, krøllede tråde.

Snegle er hermafroditter – dvs. både han og hun. Det betyder at alle sneglene kan lægge æg – men der skal en parring til med en partner først.

Ud af æggene kommer små, fær-dige snegle – de husbærende med et lille hus på ryggen.

Sneglemad

Snegle nedbryder dødt organisk materiale. Snegle er hovedsageligt planteædere og spiser bløde planter, henrådende plantedele og alger og bakterier, der gror på f.eks. grene.

Nogle snegle spiser også svampe, døde dyr – ja, selv andre snegle.

Snegle bliver selv spist af bl.a. biller, tudser, mus, fugle, pindsvin og grævlinger.

Den store sneglejagt

Hjemmesiden OBSnatur vil nu indsamle oplysninger om fem af vores mest almindelige snegle fra den 3. september.

Sneglejagten henvender sig både til børn og voksne. Målet er at give flere mennesker gode naturoplevelser samtidig med at få mere viden om, hvor udbredte bestemte dyr er.

Man indtaster sine fund direkte på obsnatur.dk og kan med det samme se, at ens observationer indgår sammen med mange andres. Læs mere på www.OBSnatur.dk.

Parring – den udkrængede penis ses mellem sneglene.

Vidste du at snegles parringsleg kan tage mange timer, hvor de kredser om hinanden og aer med følehornene, før selve parringen går i gang.

Skyder med kærligheds-pil

På et tidspunkt under den lange parringsleg sender vinbjergsneglen en kalkpil ind i sin partners fod. Den indeholder hormoner, som øger sandsynligheden for at parringen kan gennemføres.

Se en snegl spise

Snegle har en mund som kaldes en raspetunge. På den sidder en masse små kalktænder som river føden af i små flager, ligesom når du bruger et rivejern. Du kan se det, hvis du smører lidt banan på en glasplade. Sæt sneglen på pladen og kig nedefra hvad der sker.

Lav et sneglespor

Sæt sneglen på et stykke mørkt pap og lad den kravle af sted. Bagefter drysser du talkum eller babypudder på pappet. Ryst forsigtigt det overskydende talkum af.

Raspetungen har fjernet alger fra barken på en bøgestamme.

Snegleslim på et blad.

Sneglen glider af sted

på et spor af slim, som den udskiller forrest på foden. Vil du se hvordan, så sæt sneglen på en glasplade og kig nedefra. Slimen er meget sej, så sneglen kan kravle over et barberblad uden at skære sig!

Læs mere om snegle, find aktiviteter og undervisningsforløb på www.skoven-i-skolen.dk, www.vestrehus.dk og www.danskedyr.dk.

Tegningen er af Eva Wulff fra www.skoven-i-skolen.dk. Fotos: www.vestrehus.dk, Eva Skytte, Janne Bavnhøj.

Lav din egen skovsnegl

Du kan bage din egen skovsnegl i trylledej. Se hvordan på www.vestrehus.dk/Dyresider/Snegle.htm (klik nederst på siden)

En bred vifte af naturoplevelser

– og mulighed for nye indtægter

Skovforeningens ekskursion gik til Randbøl statsskovdistrikt som fortalte om nogle af deres aktiviteter:

Bålplads med grillhytte, oplevelsesture, shelter, økologiske juletræer, kurser om muldvarpe, hundeskove, fugletårn mm.

Skoven bringer en række artikler som diskuterer om private med fordel kan lave noget tilsvarende.

Ekskursionen sluttede på den private skovejendom Jensgård hvor man bl.a. så på udlæg af eng til græsning.

Temaet for Skovforeningens ekskursion var *oplevelsesøkonomi* – om at tjene penge på at sælge oplevelser. Et supplement til de vigende indtægter fra salg af træ.

Hidtil har statsskovene været mest aktive på området, men kontorchef *Agnete Thomsen* fra Skov- og Naturstyrelsen hilser konkurrence fra private skove velkommen.

- Det er helt fint hvis private vil lave noget af det som statsskovene laver i dag, siger *Agnete Thomsen*. Et eksempel er udflugter for at se "sort sol" – de mange tusinde stære der sværmer over marsken i Sønderjylland. Initiativet blev startet af Skov- og Naturstyrelsen, men er nu overtaget af DSB og private firmaer, og vi har nu trukket os ud.

- Det skal dog tilføjes at statsskovene har visse lovbundne for-

Deltagerne hører om Natura 2000 udpegning.

pligtelser til at give befolkningen naturoplevelser. Dem opgiver vi ikke selv om private kommer ind og tilbyder det samme.

Skovforeningens formand, *Niels Reventlow*, siger at han er åben over for nye ideer. Han kan dog være bekymret for om der er plads til de private skove når statsskovene via finansloven får dækket en del af deres omkostninger.

Naturcenter

Ekskursionen blev afholdt torsdag d. 8. juni, lige efter foreningens generalforsamling. Vi startede på Tønballe Naturcenter ved Snaptun, øst for Horsens. Statsskovene købte for en del år siden proprietærgården Tønballegård som nu er indrettet til naturcenter med naturskole mv. (se mere senere).

Første del blev afholdt på Randbøl Statsskovdistrikt ved skovrider

Ole Klitgård, assisteret af naturvejleder *Jan Tidemand* og skovfoged *Asger Thyge Pedersen*.

Ekskursionen sluttede på naboskoven, Jensgård Nederskov, som er en privat skov, ejet af *Niels Skou*.

Ledelsen af ekskursionen var lagt i kyndige hænder hos direktør *Niels Elers Koch*, Skov & Landskab, som sørgede for en livlig debat med deltagelse fra mange sider.

De næste mange sider bringer en række artikler som beskriver de enkelte aktiviteter. Og diskuterer om private skove med fordel kan lave noget tilsvarende.

I artiklen angives en del priser på udlejning af områder mv. – alle disse priser er uden moms.

Teksten er skrevet af redaktør Søren Fodgaard. Billederne er af Søren Fodgaard, Martin Einfeldt, Rasmus Keinicke og Tanja B. Olsen.

Bålplads og grillhytte

På landbrugsjorden lige op til Tønballegård ligger en bålplads med grillhytte samt en boldbane. Man kan lave mad på bålet eller på en muret grill i hytten, og der er borde og bænke i hytten. Enkelt personer og familier kan bruge anlægget uden videre, mens større grupper skal lave aftale forud.

Det er et enkelt anlæg – men der er god plads på stedet med mulighed for aktiviteter, og der er læ mod nord og vest og udsigt mod øst. Og noget ret vigtigt – der er adgang til toiletter (på naturcenteret).

- Vi vil ikke lave en teltplads, og derfor skal alle være ude kl. 23, fortæller naturvejleder *Jan Tidemand*. Jeg bor i en af centerets bygninger, og det kan nogle gange være en lidt vanskelig opgave at fortælle folk at nu er festen slut.

Grupper skal som standard betale 400 kr for leje af bålplads og grillhytte (højest 70 gæster). Dette beløb dækker omkostninger til opsyn og vedligeholdelse af bålpladsen.

- De tre kommuner bag centeret er med til at bestemme hvem der kan bruge pladsen, og hvad det skal koste, fortæller *Jan Tidemand*. Vi vil ikke have fødselsdage og bryllupper her – det henviser vi til de lokale forsamlingshuse. Den eneste undtagelse er børnefødselsdage hvor formålet er friluftsliv i naturen.

Private bålpladser?

Anlægget er meget populært på egnen, og private skove vil have gode muligheder for at få indtægter ved at opføre et tilsvarende anlæg. Men må man lave en grillhytte ude i skoven?

- Den ny skovlov sætter snævre grænser for byggeri i skoven, sagde kontorchef *Agnete Thomsen* fra Skov- og Naturstyrelsen. Som udgangspunkt må der ikke opføres bygninger og anlæg samt foretages terrænændringer.

- Man kan dog få tilladelse til bygninger til brug for skovdriften, samt til anlæg til børn og unge, såsom spejderhytter og skovbørnehaver. Bålpladser er normalt tilladt, men en grillhytte vil kræve dispensation.

Hvis man overvejer at opføre bygninger i skov kan man læse mere i vejledningen til skovloven (www.skovognatur.dk > love > skovloven > vejledning til skovloven > §11 del 1).

Bålpladsen med grillhytte er meget populær på egnen.

Under halvtaget er der bord, bænke og en muret grill.

Tilskud til anlæg

- *Kan man få tilskud til at opføre anlæg til brug for friluftslivet?*

- Efter den ny skovlov kan man få tilskud til bl.a. friluftsliv, sagde *Agnete Thomsen*. Det gælder mindre anlæg som skal gøre området mere attraktivt – fx stier, grillpladser, p-pladser, legepladser eller fugletårne – samt information i form af foldere, hjemmesider mv. Hvis man får tilskud til et anlæg kan man ikke tage betaling for at bruge det.

- Hvis der er mangel på tilskuds-midler prioriteres tilskud til fredskovspligtige arealer.

- Der er flere andre muligheder for at få tilskud, fortsatte naturvejleder *Eva Skytte*, Dansk Skovforening. Jeg har været med til at søge midler

til aktiviteter for børn og unge fra Friluftsrådet, Landdistriktsprogrammet, Familiestyrelsen samt Agenda 21-midler. Skovforeningen kan give råd om at ansøge om tilskud til konkrete projekter.

Anlæg ved hus

Opførelse af en grillhytte skal også godkendes efter planloven, og denne godkendelse vil sikkert være nemmere hvis det sker i umiddelbar tilknytning til en eksisterende bygning i en skov.

Det kan løse flere praktiske problemer. En eksisterende bygning kan give adgang til toiletter og rindende vand. Det vil være nemt at komme til stedet i bil, og man kan måske sidde i en lade i tilfælde af dårligt vejr.

Oplevelsesture

Der findes mellem 400 og 600 firmaer som tilbyder oplevelsesture, kurser i samarbejde, teambuilding eller personlig udvikling. Og mange af disse firmaer vil anvende skov og naturområder som ramme.

Det er et broget marked, og derfor kan det være en god ide at bede om referencer hvis et firma henvender sig. Man bør også undersøge om firmaet har en ansvarsforsikring der dækker skader på deltagerne.

Oplevelsestur med Team Thor

På dette punkt deltog *Team Thor* fra Herning. Firmaet er grundlagt for ti år siden. Det er et af de større i branchen med 10 fastansatte samt ca. 50 free-lancere.

Team Thor laver blandt andet "oplevelsesture" hvor man kombinerer det sjove med indlæring i teamforståelse og samarbejde. Aktiviteterne omfatter træklating, paintball, middelalder-event, rapelling (nedfiring i tov), vandre- og kanoture, actiondag, hundeslædekørsel mm.

- De fleste af os har en baggrund som spejdere, jægere eller militærfolk, fortalte direktør *Per Thorsteinsson*. Vi lægger stor vægt på at behandle naturen godt, og det synes jeg er et vigtigt punkt hvis I vil indlede et samarbejde med et firma.

- Når vi vælger en lokalitet ser vi på om vi kan lave de aktiviteter vi ønsker. Kan man opstille telt, lave bålplads, er der shelter osv. Mange kunder ønsker også at der er et toilet i nærheden.

- Vi har udstyr med og laver alt herude, også bålmad. Vi påtager os ansvaret for det vi laver og hvor vi leder folk hen.

Team Thor arbejder både i stats- og privatskove. De har bl.a. lavet

Team-Thor tilbyder mange aktiviteter, bl.a. træklating.

arrangementer i Silkeborg-skovene, Mols Bjerger, Hanstholm, Gribskov, Esrum Sø, Arresø, Oksbøl, Samsø. Overnatning kan foregå under åben himmel, i telt, hytte, samt hotel.

Læs mere på www.team-thor.dk

Juletræsarrangementer

Flere deltagere foreslog at lave arrangementer ved juletid:

Sønderholm v. Kolding havde lavet en udflugt til et juletræsareal for firmakunder med familie. De hørte først om hvordan træerne blev lavet, så fik de gløgg, og der kom en julemand med gaver til børnene.

Det første arrangement var for 100 personer, og senere kom der 500 personer fra en bank. Hver familie lagde 250 kr for arrangementet, og det var en kæmpesucces.

Nørholm v. Varde havde for en snes år siden større arrangementer ved juletid. Den gamle herregård blev brugt som en effektiv ramme – i kælderens var der cafe med æbleskiver og kakao. De solgte juletræer, dekorationer og meget andet de sidste tre weekender før jul, og der kunne være en omsætning på op til 200.000 kr pr. weekend.

Mange steder i landet laves der julemarkeder hvor der sælges julepynt, madvarer, husflid og meget andet. Det er et stort marked med hård konkurrence. Her vil skovdistrikter have en fordel af de rigtige omgivelser – skov, juletræsmark eller en herregård.

Brancheforening

Team Thor er medlem af *Brancheforeningen for Teambuilding og Ledertræning*. Foreningen ønsker at "sikre bedst mulige kvalitet for kunderne, og særligt vedr. fysisk sikkerhed, psykologiske og emotionelle forhold."

Foreningen har 13 medlemmer som forpligter sig til at omfatte alle kursister af en erhvervs- og produktforsikring. Læs mere på www.bftl.dk

KVALITET, MED STOR KAPACITET

**BRÆNDEPROCESSOR
RCA 320**
kløver op til 12 m³ i timen.

KLØVER med 2x 10 tons med eget hydr.anlæg. Ingen olie fra traktor, kun 42 HK fra pto. Justerbar transportør på 4 mtr. Ilæggebord løfter 4,5 ton.

Tajfun, største fabrik af **skovspil** i Europa. Har på alle modeller de vigtige tyske godkendelser. Mekaniske og hydrauliske fra 3 til 10 tons med wirekapacitet op til 200 m. Båndbremse på alle modeller. Spil på lager til omgående levering.

Ring venligst for brochure eller nærmeste forhandler. Meget konkurrencedygtige priser.

Handelsfirmaet

Tlf 7023 5001- fax 7023 5002
mob. 2176 5003 - shs@tajfun.dk

Udlejning af areal

Der er shelters i forbindelse med naturskolen på Tønballe. Et shelter er en primitiv hytte med en åben side, ofte ud mod en bålplads. Pladsen kan anvendes af alle, men organiserede brugere kan reservere pladsen.

- For organiserede brugere tager vi 400 kr for at reservere shelterpladsen, sagde naturvejleder *Jan Tidemand*. Det gælder 1 døgn og højst 30 personer.

- Det er tilladt at overnatte i shelterne. Der må ikke sættes telte op på pladsen. Man må gerne lave bivakker, og hermed mener vi en grøn presenning ophængt mellem træerne. Det er kun stort set kun private, foreninger og institutioner der overnatter - erhvervskunder vil normalt sove på hotel.

- Hvis man ønsker en oplevelsestur i terrænet koster det for virksomheder 50 kr pr. person og aktivitet – dog mindst betaling for 15 personer. Der må sankes træ i skovbunden til bål, og der er adgang til toilet og bålgrøj.

- Hvis de ønsker servering af mad ude i naturen henviser vi til de lokale restauranter. Vi lægger vægt på at vi også accepteres i lokalområdet.

- *Er der skader på træer i området omkring shelterne?*

- Det er meget sjældent, sagde Jan Tidemand. Det er sket et par gange i løbet af ti år. Vi har erfaring for at grupper under 25 opfører sig pænt. Men hvis der bliver væsentlig flere bliver der problemer med affald, støj osv., og så bør der være løbende opsyn.

Privates udlejning

Flere private skove oplyste priser på udlejning af arealer til oplevelsesture mv.:

Trend Skov i Himmerland: 3000 kr for grupper.

Rathlousdal ved Odder: 3000 kr for grupper.

Sorø Akademi: 100-150 kr/person for adgang til området samt eventuelt ekstra for større aktiviteter. En kørselstilladelse koster ekstra.

Ryegård ved Holbæk: 50 kr/person i Dyrehaven og 100 kr/person i andre skove.

Klintholm på Møn: 50-100 kr/person. De har dog kun 1-2 arrangementer om året, formentlig fordi der er langt til større byområder.

Per Thorsteinsson sagde at han ofte gav 50-100 kr/person plus et beløb for at anvende en shelterplads.

Inde i skoven ligger 4 shelters omkring en bålplads. Det koster 400 kr ekskl. moms at reservere pladsen for et døgn.

Men han ønskede ikke at gå ind i prisforhandlinger over for en større forsamling.

Lovgivning

Skovloven tillader byggeri som er "nødvendig for skovdriften". Det omfatter ikke kun bygninger som er

nødvendige for vedproduktionen.

Man har således nu tilladelse til at opføre bålpladser og 1-2 shelters. Vil man lave flere kræves der dispensation.

Hvis man vil opføre shelters ude i en skov skal man også søge tilladelse efter planloven.

Gravpladser i skov

Det blev også foreslået at lave gravpladser i skove.

En del har udtrykt interesse for at blive begravet i skove og naturområder som alternativ til den traditionelle kirkegård. Det kræver imidlertid en dispensation fra Kirkeministeriet, og det er ikke lovligt for tiden. (Se også Skoven 2/05).

Det er derimod lovligt at lave gravpladser for kæledyr som alternativ til at begrave dyret i haven eller bortsælge det med affaldet. Ifølge Dyrenes Beskyttelse er der gravpladser for dyr i Tranbjerg v. Århus, Farsø, Horsens, Kolding, Ringe og Kastrup.

L. K. Skovservice

v/ skoventreprenør Lars Kildsgaard

Totalentreprise:
Skovbrug og juletræer

Speciale:
Grenknusning/rodfræsning

Tlf. 86 84 81 33 • Fax 86 84 81 77 • Biltlf. 40 18 44 81 • E-mail: lkskovservice@mail.tele.dk • Engetvedvej 3 • 8653 Them

I Nørreskoven nord for København er der udlagt en sti for mountainbikere, af-

mærket med særlige pæle. Det har begrænset konflikter med andre brugere.

Sti til MTB

Mountainbikere er nogle steder et problem. De slider terrænet når de cykler i bakker, og de kan skræmme vildtet. Andre skovgæster kan være generet - og klagerne havner ofte på skovejerens bord, selvom han er uden skyld.

Problemet kan begrænses ved at lave en særlig sti til MTB'erne. Stats-skovene har anlagt 12 MTB-ruter over hele landet, og de er meget populære. (Foldere over stierne kan ses på www.friluftskortet.dk - se under "foldere"). Randbøl distrikt

har i flere år haft en rute i Gyttegård Plantage.

Stierne er afmærket med særlige symboler, så de ikke bruges af andre skovgæster. Erfaringerne er at MTB'erne stort set holder sig til stierne - fordi de giver større udfordringer end at køre på må og få - og der er færre konflikter med andre skovgæster.

Det er vigtigt at ruterne planlægges i samarbejde med MTB'erne så man får et attraktivt ruteforløb.

Stierne ligger normalt i stats-skove. En enkelt rute går dog gennem det private Frederiksdal skovdistrikt, idet den er en forbindelsesrute mellem to statsskove.

Privat MTB-rute?

Hvis en privat skovejer selv laver en sti kan den måske finansieres fra fonde eller kommuner. Formålet kan være at styre færdslen, så man friholder fx sårbare naturområder eller områder med jagtinteresser.

Det er også muligt man kan tjene penge på stien ved at udstede cykelkort. Om nogle år vil det måske være muligt at modtage betaling pr. tur ved at brugeren laver et opkald til et bestemt telefonnummer fra sin mobiltelefon.

Muldvarpekurser

Ekskursionen gjorde holdt ved et stort græsareal med mange muldvarpeskud. Og muldvarpene er netop baggrunden for en af naturcenterets succeser: Kurser om muldvarpens liv og reguleringsmetoder.

- En af vore kerneydelser er at give folk kendskab til naturen, siger naturvejleder *Jan Tidemand*. Også de dyr vi betragter som skadedyr.

- Vi afholder derfor kurser for lokalbefolkningen om muldvarpen med titlen "Kend din fjende". Der er flere formål: Når folk får større viden om et dyr, får de både mere forståelse for dyret og bedre mulighed for at fange det, hvor det generer.

- Vores natursyn og humanisme kommer også under behandling på kurset. De fleste bliver klar over at der ikke er nogen dyreart som kun er skadedyr - men nogle gange lever den et forkert sted.

- Det er en god forretning for os at holde disse kurser. Vi tager 100 kr/person ved højst 25 deltagere. Kurset varer 2,5-3 timer, og der kræves tilmelding. Kurset annonceres hvert forår, og vi laver 1-3 hold afhængigt af antal tilmeldinger.

Private muldvarpekurser?

Kan private skovdistrikter holde kurser om muldvarpe?

Ja, hvorfor ikke. De fleste skovbrugere har et godt kendskab til naturen, og denne viden kan jo sælges, på samme måde som man sælger brænde eller husudlejning.

Mange har sikkert erfaringer med at fange muldvarpe. Og hvis man skal have opdateret sin viden om muldvarpens levevis er der netop udkommet et meget fint hæfte fra Naturhistorisk Museum i Århus.

Jens Lodal: Muldvarpen. 36 sider, rigt illustreret. Om udbredelse, levesteder, leve-

vis, gangsystemer, reder, formering, territorier, føde og fjender. Pris 60 kr + porto. Bestilling: www.nathist.dk, tlf. 86 12 97 77.

Andre kurser

Og hvorfor ikke holde kurser om andre emner, fx:

- Rådyret og dets levevis. Man kan fremvise et nedlagt dyr og partere det, man kan fortælle om jagten og dens betydning - og slutte med at servere spidstegt rådyr.

- Forårsblomster i skovbunden. Spadseretur gennem bøgeskoven med fortællinger om urterne. Og så kan man samtidig fortælle om skovdriften og om adgangsregler.

- Brændesankning - fortæl om redskaber, oparbejdning, stabling, tørring og korrekt fyring.

- Lystfiskeri i en sø eller å. Fortæl om stedets dyreliv, hvordan man fanger fisk og tilbereder fisk, og sælg fiskekort.

Hundeskov

Der findes nu 125 arealer med hundeskove på statsskovdistrikterne. Det er arealer hvor hunde kan løbe frit uden snor – men under opsyn. Der findes to typer:

- uindhegnede, men tydeligt afgrænsede skovdele,
- indhegnede skovdele – ofte med udgangspunkt i et kultuareal.

Skovrider *Ole Klitgaard* lavede i 2001 en undersøgelse som omfattede alle statsskovdistrikter. Den viste nogenlunde følgende (opdateret til 2006):

- Der er forskellige opfattelser på distrikterne af, hvor glad man er for begrebet hundeskov. Nogle steder ville man i dag ikke have udlagt hundeskov de samme steder som de findes nu. Specielt advares der mod at etablere uindhegnede hundeskove på arealer op til villabebyggelser og andre private naboer.
- Har man først etableret en hundeskov er den svær at "afskaffe" igen.
- Hundeskovene opfattes positivt i omverdenen – ikke kun hos hundeejerne.
- Et rimeligt antal hundeskove giver bedre mulighed for at håndhæve forbuddet mod løse hunde i de øvrige skove og naturområder.
- Der findes mange indhegnede hundeskove, og andelen af indhegnede områder er formentlig stigende.
- Indhegnede hundeskove kan flyttes – i hvert fald inden for det samme lokalområde.
- Uindhegnede hundeskove kan fungere udmærket, hvis de er velafgrænsede. De skal gennemgående være større end de indhegnede, men ikke nødvendigvis over 20 ha. Der er eksempler op til 80 ha.
- Indhegnede hundeskove behøver ikke at være særlig store. De mindste er ned til 2 ha. Hovedparten er på 3-10 ha, men 4-5 ha vil være udmærket.
- Der er gode erfaringer både med hegninger i skovrejsningsområder og i gammel skov. Nogle finder det bedst at kombinere en kultur med et naboskovareal, der er ældre.
- Forholdet til råvildtet er ikke noget stort problem – ej heller i de indhegnede områder. Er de indhegnede områder små og hyppigt benyttede af hunde kommer råvildtet ikke derind. Er indhegningerne store finder råvildtet formentlig ud i tide.
- Klaplåger i hegnene er velegnede. Hegnene skal holdes tætte. Randbøl distrikt har i dag 3 indhegnede hundeskove på i alt 13

Hundeskov kan begrænse konflikter mellem hundeejere og skovgæster eller jagtlejere (Arkivfoto fra Randbøl distrikts hundeskov i Frederikshåb plantage).

ha, samt 2 uindhegnede skovdele. I løbet af 1-2 år etableres yderligere 3 indhegnede områder.

Statsskovene har ikke indtægter ved drift af en hundeskov. Hegnsudgiften svarer til et kulturhegn, dog med klaplåger.

Statsskovene er positive over for at etablere hundeskove i partnerskab med private – såfremt der er et boligområde lige op ad skoven. Det kunne betinges af, at fx grundejerforeningen betaler for hegnsmaterialer eller medvirker ved op-sætning af hegn.

Private hundeskove?

Private skovejere kan også overveje at lave hundeskove af flere årsager:

Undgå gener

Især i bynære skove er der ofte løsgående hunde som er til gene for vildtet. Det er ikke tilladt at lade hunden gå frit, men det er i praksis svært for distriktet og jagtlejere at kontrollere det. Og når man påtaler problemet over for hundeejere kan det føre til ubehagelige optrin.

Hvis man derimod anlægger en hundeskov har man et konstruktivt forslag når man møder hundeejeren med den løse hund. Hvis hundeskoven ligger godt placeret i

forhold til beboelse eller p-pladser vil de fleste tage mod tilbudet, og konflikten undgås.

Forbedret omdømme

En privat skovejer der udlægger en hundeskov vil få et godt omdømme i lokalsamfundet. Man giver et godt tilbud til hundeejerne, og man undgår konflikter med ikke-hundeejere som er generet af løse hunde.

De fleste skovejere vil sikkert sætte pris på at have et godt omdømme. Det vil gøre det lettere at appellere til befolkningen om at løse andre problemer (fx henkastet affald, knallertkørsel eller tyveri). Og et godt omdømme vil være et godt udgangspunkt når man søger myndighederne om tilladelser til en aktivitet eller dispensation til et anlæg.

Finansiering og vedligeholdelse kan måske foregå i samarbejde med en grundejerforening. Eller i samarbejde med kommunen som kunne betale et beløb der svarer til mistet indtægt fra jagtleje.

Indtægter fra hunde

Mange skove sælger ridekort som giver tilladelse til ridning på bestemte stier eller bestemte skove. Men måske kan hundeluftning også give indtægter.

Skovrider *Leif Madsen*, Vemmetofte, foreslog at sælge hundekort der gav tilladelse til at luften hunden uden snor i bestemte områder. Hundekortet kan enten gælde et indhegnet område, eller en større skov uden hegn omkring. Han foreslog en pris på 1000 kr om året.

Hvis man sælger hundekort må man selvfølgelig selv betale et eventuelt hegn og vedligeholdelse, og kontrollere at alle brugere har hundekort.

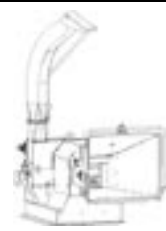
Måske kan man være så heldig at hundeskoven kan laves på et kultuareal som alligevel skal indhegnes af hensyn til kulturtræarten. I så fald bør der kunne udlægges et andet areal til hundeskov i nærheden den dag kulturhegnet er væk.

FLISHUGGERE SÆLGES

– nye og brugte

Kraftige, traktormonterede flishuggere produceret i Danmark. Se demonstrationsvideo på www.pc-staal.dk

PC Stål ApS, Thorsø
Tlf. 86 96 65 66
mail@pc-staal.dk

Teglværksdalen er en forstyrrelsesfri zone der friholdes for større grupper. Vildtet holder ofte til her når der er større aktiviteter i området.

Vildt og publikum

Tønballes Naturcenter har 10.000 registrerede besøgende om året. Heraf er en væsentlig del naturskolegæster fra folkeskolerne. Hertil kommer de personer der færdes som i andre offentlige skove, eller besøger landskabsudstillingen.

Kan der overhovedet leve vildt sådan et sted?

- Det går udmærket, fortæller naturvejleder *Jan Tidemand*. Vi tager hen-

syn til dyrene ved at lave forstyrrelsesfrie zoner hvor der altid er roligt.

- Der er fire små dale ned mod Hjørnø Sund, og to af dalene friholder vi for organiserede aktiviteter. En af disse dale afgræsses af kvæg og er indhegnet – men rådyrene kan hoppe ind og ud – og en anden dal er omgivet af skov.

- Når der kommer større grupper, trækker dyrene ned i de områder hvor de ved der ikke sker noget.

Statsskovenes tilbud

På Skov- og Naturstyrelsens arealer findes i dag bl.a.:

- 330 bål- og grillpladser
- 210 primitive lejrpladser
- Over 100 skovsøer med mulighed for fiskeri
- 60 naturlegepladser
- 44 skove med fri teltning
- 92 fugletårne
- 12 mountainbikeruter
- 35 skiløjper

Alle nævnte faciliteter er gratis at bruge.

Kilde: Skov og Natur 9, 2006

www.SKOVPLANTER.dk
- til juletræs- og pyntegrøntkulturer, skovplantning, læ- og landskabsplantning. Ring efter vores plantekatalog eller et uforbindende tilbud.
AARESTRUP PLANTESKOLE
Aarestrupvej 162 · 7470 Karup · Tlf. 8666 1790 / 9740 5244

Økologiske juletræer

Statsskovene har efterhånden trukket sig ud af traditionel produktion af juletræer og overladt denne branche til de private. En af årsagerne er at statsskovene skal drives uden brug af pesticider.

Statsskovene forsøger dog at udvikle en produktion af økologiske juletræer. Vi så et areal på ca. 20 ha agerjord tilplantet med nordmannsgran.

Træerne er plantet fra 1994 til 2000, afstand 1,2 x 1,25 m. Proveniensen Ambrolauri Tlugi. Formålet var fra starten at producere juletræer med reduceret brug af gødskning og sprøjtning samt at udvikle mekaniske renholdelsesmetoder.

I september 2000 blev det besluttet at omlægge til økologisk drift, og omlægningen har taget 3 år.

- Der er mange udfordringer i økologisk drift, fortalte skovfoged Asger Pedersen. Det skal renholdes ofte, og det er dyrt. Derfor kom vi hurtigt frem til at man skal begrænse renholdelsen.

- I dag er modellen at vi bruger strigle og radrenser i to år, og herefter laver vi slåning to gange om året med en portaltraktor. Mekanisk renholdelse bør begrænses, for det øger omsætningen i jorden og medfører tab af næringsstoffer.

- I starten var der flere områder hvor træerne blev gule. Vi skønnede at det skyldtes kvælstofmangel som følge af mekanisk renholdelse (der øger omsætningen i jorden). Det løste vi delvist ved at så kløver, der som bekendt samler kvælstof i rod-knolde.

- Det er dog også nødvendigt at gødske, og i økologisk drift må man tilføre op til 75 kg/ha/år i form af ikke-beriget organisk gødning. Vi køber tørret hønsegødning fra Bina-dan, og vi bruger gylle fra en svineproducent i nærheden.

- Lus er ikke så stort problem som man skulle tro. Mange lus forsvinder igen – måske skabes der en balance mellem lusene og deres naturlige fjender. Ellers er der kun begrænset mulighed for at bekæmpe lus med f.eks. sæbe.

- Vi har nu høstet nogle af træerne og er lige begyndt at købe økologiske planter til løbende indplantning i de gamle kulturer. De er temmelig dyre – 8 kr/stk. Alt arbejde – både med pleje og høst – foregår med eksterne entreprenører.

Det store spørgsmål er om økologisk drift kan give overskud:

Disse økologiske juletræer har ikke været en god forretning. Omkostningerne er højere end normalt, produktionen tager længere tid, udbyttet er lavere – og det er svært at finde kunder.

- Det ved vi ikke, for det er ikke hele arealet der er i produktion endnu. Vi kan foreløbig sige at omkostningerne er højere, produktionstiden er længere, og udbytteprocenten er lavere end i konventionel drift.

- Det kunne så opvejes af en højere pris og lettere afsætning, men der er slet ingen efterspørgsel på økologiske juletræer. Jeg har prøvet at kontakte alle grossister på Langesø-messen, og der er ikke én der har ringet tilbage. Der skal prisstigninger til før det bliver en god forretning.

- Vi solgte sidste år 4.371 træer med økomærke til 65 kr/stk, samt 1.576 sprintere fra en ny kultur til 45 kr/stk. Vi går af princip aldrig under 40 kr/stk. De bedste priser var på træer til selvhug – på én søndag i december solgte vi 70 træer til 80 kr/stk.

- Fremover vil vi reducere arealet med økologiske juletræer til ca. 10 ha. Resten overgår til rekreative

formål, bl.a. udsigtsarealer og en hundeskov. Forhåbentlig er vi så blevet dygtigere!

Økologiske træer for private?

Produktion af økologiske juletræer er altså ikke en oplagt mulighed for private – medmindre man kan gøre det bedre end statsskovene. Måske vil resultatet være bedre, hvis man vælger en jord der kræver mindre renholdelse end på Tønballegård.

Mulighederne for at tjene penge på dette områder hænger sikkert snævert sammen med det image som distriktet har udadtil. Med en offensiv, positiv strategi kan man skabe interesse for de produkter ejendommen tilbyder.

Anstrengelserne på Tønballegård har dog ikke været forgæves. Statsskovene har udfyldt en rolle hvor de indsamler erfaringer som de private kan udnytte til at træffe deres egen beslutning.

Skovbrugsentreprise

Gentilplantning af stormfaldsarealer

Gammel skov, og juletræsarealer, med robust plantemaskine, med rod/grenklipper.
Uforpligtende tilbud gives!

Skoventreprenør Michael Pedersen Tlf. 20 33 67 13 . www.skovplant.dk

Maskinel/manuel plantning . Opsætning/nedtagning af hegn . Oparbejdning af juletræer/pyntegrønt
Afskærmet sprøjtning/udlægning af gødning . Manuel skovning

Tårnet er naturfarvet og godt gemt inde i en skov.

Fra fugletårnet er der en flot udsigt mod Hjarnø, Alrø og Vorsø.

Fugletårn

Tønballegård ligger lige ud til Hjarnø Sund som er en del af Horsens Fjord.

Ud mod vandet ligger en strand-
eng med en strandsø hvor der
yngler forskellige småfugle, grå-
ænder, blichøns og svaner. Fiske-
hejrer og havterner fouragerer ofte
i søen. Og ude i Hjarnø Sund ses
blandt andet skalleslugere og
edderfugle.

Området er derfor interessant
for fuglekiggere, og i 1998 opførte
man et fugletrån i lærketræ. Ud-
sigtsplatformen er knapt 6 m over
jorden.

Tårnet er brunt, og der er en tæt
skov bagved. Derfor er tårnet usyn-
ligt set på afstand hele året.

Private fugletårne?

Statsskovene opfører fugletårne som
en del af deres tilbud til friluftslivet.
Men private kan også se formål med
at lave fugletårne:

1. Det bliver lettere at styre
færdslen, fordi et fugletårn er et me-
get attraktivt udflugtsmål.

Fuglekiggere vil forsøge at få ud-
sigt til søen, men hvis man opfører
et velplaceret fugletårn vil de fleste
vælge at bruge dette. Den alminde-
lige skovgæst vil også finde fugle-
tårnet attraktivt, alene fordi man får
udsigten over vandet.

(Læs mere i en artikel af Frank
Søndergaard Jensen senere i dette
nummer. Red.).

2. Hvis en privat skovejer opfører
et fugletårn kan det give et bedre

omdømme i lokalsamfundet og en
god kontakt til myndigheder og na-
turinteresserede.

Økonomi

Opførelse af et fugletårn kræver
dispensation fra skovloven. Det
kræves normalt at det fremtræder
som et lille beskedent anlæg i
naturmaterialer.

Man kan ikke få en direkte ind-
tjening på at opføre et fugletårn.
Men man kan måske dække omkost-
ningerne gennem tilskud fra fonde,

kommunen eller staten (via Skov- og
Naturstyrelsen).

Måske kan selve byggeriet ske
ved frivillig arbejdskraft, fx af lokale
fuglekiggere. Eller et lokalt AMU cen-
ter eller teknisk skole vil lave tårnet
som et elevprojekt.

Det skal også afklares hvem der
står for vedligeholdelsen af tårnet.
Og hvem der har ansvaret for even-
tuelle uheld som følge af manglende
vedligeholdelse – dækker skoveje-
rens erhvervsansvarsforsikring? (Se
også artikel om ansvar for skader).

Lad os jævne vejen for Dem

Levering og udlægning af grus, sten og
andre vejmaterialer direkte fra lastbil med
patentanmeldt vejafrettermaskine.

- * Vi udlægger sorterede materialer i lag, 1-20 cm i profil.
- * Vi jævner veje, hvis overflade er grus, i profil.
- * Vi kan begrænse udlægningen til sporene.
- * Vi udlægger Deres egne materialer eller leverer materialer.
- * Udlægningen kræver ikke mand-
skab ud over føreren af lastbilen –
så arbejdet kan klares uden Deres
medvirken.
- * Med metoden opnås en fin jævn vej
– hurtigt og billigt.
- * Tilbud uden forbindende.
- * Vi kommer over hele landet.

Hyllede Vognmandsforretning

Svend Petersen
Møllevej 88, Hyllede - 4883 Rønnede
Telefon 5672 5077 - Fax 5672 5671

Et af trinene på fugletårnet i maj måned.

Ansvar for skader

Inden man kaster sig ud i nye aktiviteter bør man overveje om man har ansvar for eventuelle skader. Emnet kan deles i to:

Skovens erstatningsansvar

- Hovedreglen i naturbeskyttelsesloven er at færdsel sker på eget ansvar, sagde afdelingsleder *Hans Hedegaard*, Dansk Skovforening.

- Det betyder at ejeren ikke kan gøres ansvarlig for personskader, der opstår som følge af publikums brug af skoven, og hvor skaden skyldes selve skovens/vejens karakter. Det kan f.eks. ske hvis man træder forkert som følge af et hul, falder over en gren e.lign. Hér er der tale om en accept af risiko.

- Ansvarsfriheden er dog ikke ubetinget, fortsatte Hans Hedegaard. Der kan indtræde et *culpa*-ansvar for ejeren, hvis der etableres særlige anlæg eller stilles særlige faciliteter til rådighed for publikum, såsom afmærkede stier, broer, fugletårne, shelters m.m.

- I disse tilfælde vil ejeren kunne gøres ansvarlig for skader, der opstår, hvis faciliteten medfører en risiko, som ejeren *havde* set eller *burde* have set. Det kan være rådne grene, træer der læner sig op ad andre træer ud over en afmærket sti, rådne planker i en bro, rådne trin i et fugletårn.

- Publikum må forvente, at faciliteter, der således stilles til rådighed for publikum ikke udgør en *særlig* risiko.

- Stier gennem en urørt skov er et særligt område. Her er der i sagens natur ekstra risiko for at grene falder ned eller træer vælter. Hvis ejeren vil undgå ansvar skal skovgæsterne gøres opmærksom på at grene kan falde ned, eller færdsel skal forhindres ved fx hegning.

- Ejers erstatningsansvar vil i langt de fleste tilfælde være dækket af ejerens erhvervsansvarsforsikring. Men check lige policen, for det *kan* være, at policen ikke omfatter anlæg til friluftsliv.

- Selvom ejeren *måtte* være dækket af en forsikring, er der også det moralske aspekt. Så derfor: Undgå skader, der kan opstå som følge af culpa.

Erstatning for skader på skoven/anlæg

Hovedreglen i naturbeskyttelsesloven er at skader, der opstår som følge af publikums færdsel efter lovens almindelige adgangsregler erstattes af Skov- og Naturstyrelsen. Der er altså ikke erstatning for skader, der skyldes kørsel med motor-køretøjer eller ridning.

Skader, der opstår som følge af organiserede aktiviteter – som orienteringsløb og spejderaktiviteter, der forudsætter ejerens tilladelse – er dækket af ordningen. Det gælder dog *ikke* skader, der opstår som følge af organiserede aktiviteter, hvortil der ydes en særskilt og væsentlig betaling, idet risikomomentet hér forudsættes dækket af betalingen. Brugerbetalingen ved f.eks. afholdelsen af orienteringsløb er imidlertid så

- og samme trin da ekskursionen blev afholdt i juni.

Trinet i fugletårnet

I fugletårnet kunne man se et konkret eksempel på ansvarsforhold. Da Skovforeningen var på besøg for at planlægge ekskursionen var et af trinene beskadiget. En fagmand ville skønne at det var angrebet af råd (og det ville en lægmand sikkert også).

Et rådgreb som en skovejer *burde* havde indset vil medføre erstatningsansvar i tilfælde af et eventuelt uheld. Randbøl skovdistrikt havde da også inden ekskursionen udskiftet trinnet. Og alle deltagere kunne med sindsro nyde udsigten over Hjørnø Sund.

beskeden, at erstatningsordningen fortsat er gældende hér.

Skader på permanent anlagte kondistier med forhindringer og andre faste anlæg er efter aftalens tekst *ikke* omfattet. Der ér dog undtagelser: borde og bænke, broer, observationstårne og lignende publikumsfaciliteter, bevaringsværdige mindsten og statuer, samt lysthuse og pavillioner og lignende publikumssattraktioner.

Selvom man kender skadevolde- ren til en erstatningspligtig skade, betaler Skov- og Naturstyrelsen, som herefter indtræder i kravet mod skadevolde- ren.

Randbøl Skovdistrikt

Skovdistriktet har areal- og lovforvaltning i kommunerne Vejle, Børkop, Fredericia, Egtved, Jelling, Give, Hedensted, Juelsminde, Tørring-Uldum, Horsens, Billund og Grindsted.

Randbøl distrikts arealer omfatter ca. 4.600 ha og er opdelt i to dele:

Skovene ved Horsens og Vejle fjorde. Det er frodige løvskove på et stærkt kuperet terræn langs nordsiden af Vejle Fjord og sydsiden af Horsens Fjord. Skovene omfatter bl.a. Grund Skov, Bankehave-, Staksrode-, Tønballegaard, Boller-skovene, Skablund og Bjerger Skove.

De store plantager og heder. Vest for Vejle ligger Gødding Skov, Frederikshåb Plantage og Randbøl Hede, Gyttegård Plantage, Tykhøj Krat mv. Endelig er der nogle meget besøgte områder ved Børkop.

Skovene drives efter principper for naturnær skovdrift, der anvendes ikke pesticider og kun en lille mængde gødning. Der tages særlige hensyn til friluftslivet og til kulturhistorien.

Oprydning og gentilplantning efter orkanen i 1999 (ca. 130.000 m³) er afsluttet i 2004. Distriktets hugst var sidste år ca. 16.000 m³.

Publikumsarealer

Der er udgifter til publikumsfaciliteter, stier, naturpleje mv., men også indtægter fra bortforpagtning af græsningsarealer og udlejning af huse.

Randbøl distrikt har ca. 1000 forskellige indretninger for publikum – bl.a. grill- og bålpladser, madpakkehuse, lejrpladser, hundeskove, mountainbike-ruter, ridestier, parkeringspladser, offentlige toiletter, skovlegepladser, badebøjer mv.

Alt kræver vedligeholdelse. Jo pænere en facilitet fremtræder, jo bedre bliver den normalt behandlet af publikum.

Der afholdes jævnligt naturvejlederture i skovene, og hvert år afholdes Skovens Dag. Ud over disse arrangementer er der i 2005 afholdt ca. 15 offentligt annoncerede ture for det brede publikum med ca. 375 deltagere.

Distriktet driver to naturskoler, Søballegård Naturskole i Vejle Å dalen, og Tønballegård Naturcenter.

Lovforvaltning

Distriktet forvalter flere love, især skovloven. Der foretages med mellemrum tilsyn i de private skove i området, og der rådgives om god og flersidig skovdrift samt om jagtloven.

Randbøl distrikt omfatter dels løvskove, dels plantager (Arkivfoto fra Frederikshåb Plantage).

Driftsregion Syd

Skov- og Naturstyrelsen har etableret 3 driftsregioner. Randbøl distrikt er hovedsæde for Driftsregion Syd, som har landsdækkende funktioner med salg af statsskovenes træ.

Driftsregion Syd varetager desuden hugst og transport på 8 statskovdistrikter: Gråsten, Haderslev, Lindet, Oxbøl, Randbøl, Silkeborg, Klosterheden og Fyn, i alt 71.400 ha. Planhugsten på dette areal er 181.000 m³. Driften skal fungere sådan at ydelsen kan leveres til markedspris og maskinstationen kan hvile i sig selv.

Ud over maskinstationens arbejde med egne maskiner udbydes løbende ca. 40% af opgaverne til private entreprenører.

Salgsværdien er på 100 - 140 mio. kr/år. (Planhugst i statsskovene 2002: 511.000 m³, aktuel hugst 2002: 365.000 m³). Hugstens størrelse og sammensætning er meget påvirket af stormfaldene i 1999 og 2005 samt af afsætningsmulighederne.

Administration og personale

Skovdistriktets kontor er placeret på Gøddinggaard, Randbøl. Der er ansat 17 funktionærer på skovdistriktet og i driftsregionen. Det praktiske arbejde udføres af 10 skovløbere/skovarbejdere samt 10 maskinførere.

Årsberetning for 2005 kan læses på skovdistriktets hjemmeside (www.skovognatur.dk > Styrelsen lokalt > Midtjylland > Randbøl statskovdistrikt > "Nyt fra distriktet").

BREDAL

– din garanti for kvalitet

NORDMANNSSGRAN

– vort speciale gennem 25 år

BREDAL PLANTESKOLE

Genetisk kvaliteter

Egen kontrolleret frøhøst fra vore udvalgte områder:
Ambrolauri Tlugi, Bredal Select
Borshomi Nedzvi, Bredal Select
Bredal FP1100, Bredal Select

Tekniske kvaliteter

Normale barrodsplanter:
2/1s, 3/0 og 2/2s
Rodoptimerede barrodsplanter:
3/0hrq og 2/2hrq
Dækrodsplanter:
Jiffy i ø36 mm og ø50 mm

Bredal Planteskole A/S

Siem Skovvej 7, Siem
DK-9575 Terndrup
Tlf. +45 9833 5160
Fax +45 9833 5111
Web: www.bredal.as
E-mail: bredal@bredal.as

Tønballe Naturcenter

Tønballegaard blev købt af Skov- og Naturstyrelsen i 1981, og i 1996 åbnede Tønballe Naturcenter. På centeret findes Tønballe Naturskole, som drives i et samarbejde mellem Juelsminde, Børkop og Hedensted Kommuner og Randbøl Statskovdistrikt.

Centeret rummer også naturlejrskole, mødefaciliteter, shelterplads til primitiv overnatning, bålplads med grillhytte samt en landskabsudstilling. Til centeret hører 7 ha strandeng/sø, 11 ha græsning, 20 ha økologiske juletræer og 35 ha skov.

Naturcenteret har ca. 10.000 organiserede gæster om året, heraf er godt halvdelen skoleelever. Besøgende der færdes som i andre offentlige skove, eller besøger den offentligt tilgængelige landskabsudstilling på centeret registreres ikke.

Centeret tilbyder også naturvejledning (mod betaling) til eksempelvis gymnasier, voksengrupper og turister. På centeret er ansat 2 naturvejledere der varetager alle funktioner og opgaver på gården året rundt. Læs mere om centeret og gården på distriktets hjemmeside.

Skanserne

Tønballegård har også bidraget til landets forsvar – engang for længe siden i hvert fald. I det sydøstlige hjørne ligger Svenskeskansen som formentlig er opført under sven-skekrigen i 1658. Herfra kunne man kontrollere Hjørnø Sund som er den eneste indsejling til Horsens Fjord pga. den ringe vanddybde omkring Alrø.

Det siges at de fyrretræer der vokser på skansen i dag, nedstammer fra frø som soldaterne uvidende havde medbragt i deres udstyr.

De to kanoner på skansen stammer fra lineskibet Christian VII, der i vinteren 1787 forliste i en storm ved Anholt. Den tidligere ejer af Tønballegård, Gustav Glud, købte kanonerne på en auktion i 1906.

Der har været yderligere to batterier omkring sundet. Nord for Snaptun lå Lille Batteri fra 1566 som er næsten forsvundet. Og 200 m øst for Svenskeskansen lå Store Batteri som blev opført under Englands-krigen i 1807-14. Det er nu fuldstændig nedbrudt af havet.

Hovedbygningen til Tønballegård er opført i 1888 i historicistisk stil. Den er et typisk eksempel på en proprietærgård fra sidst i 1800-tallet.

I kælderen findes lokaler til naturskolen med bl.a. mikroskoper og udstoppede dyr.

Indsejlingen til Hjørnø Sund bevogtes af to kanoner.

Strandengen ud mod Hjarnø Sund bliver nu afgræsset.

Græsningsseng

I det nordøstlige hjørne af den private skov Nederskoven på Jensgård er der etableret et stort græsningsseng – dels en strandeng ud mod Hjarnø Sund, dels et stort ret fladt område der ligger omkring ti meter over havet. I alt 12 ha, som nu er udlagt til græsningsseng med støtte fra amtet.

- Den høje del af området rummede sitkagran som var ved at gå i opløsning. Jeg så her muligheden for at skabe et smukt naturområde gennem afgræsning, fortæller skovens ejer, Niels Skou.

- Området skulle gerne være smukt i mange år. Derfor brugte jeg 5.000 kr til en landskabsarkitekt som bl.a. foreslog at plante eg og tjørn i randen af området. Der blev også kalket i det område hvor granen havde stået for at modvirke granens forsurelse.

- Amtet syntes afgræsningen var et godt projekt, især fordi det også omfattede strandengen ud mod Hundshage. Derfor gav de et tilskud på 53.000 kr til egepæle, færister,

Det afgræsede område er afgrænset af hegn med færister og klaplåger.

selvlukkende låger og udgravning af en sø som giver drikkevand til dyrene.

- Engen er nu udlejet til en kvægbonde, og jeg får 25.000 kr om året

i leje. Det er et ret stort beløb, men det skyldes at det ikke er fredskov. Dermed kan han få EU-støtte til græsning, og han kan medregne arealet i sit gødningsregnskab.

En halv snes gratister sneg sig ind i ekskursionen på det næstsidste punkt.

Jensgård

Jensgård ligger syd for Tønballe Naturcenter. Godset er på 320 ha, heraf 185 ha ager og 125 ha skov. Landbruget drives økologisk med korn og frøavl, samt en del slætgræs for at sanere markerne for ukrudt. Jensgård ejes af Niels Skou.

Skovbruget består af Nederskoven, som er langt den største og ligger ud mod vandet, og Kærskoven omkring gården. Det meste er leret jord – men omkring Hundshage hvor ekskursionen fandt sted er jorden ret sandet.

Skovene består langt overvejende af løvtræ samt lidt pyntegrønt som er ved at blive udfaset. Store dele af skoven er 25-50 år. Fremover dyrkes mest bøg, eg og ask.

Skovene administreres af Skovdyrkerforeningen Vejle Amt. Niels Skou er formand for foreningen.

Der er en fredning fra 1950 på hovedbygningen og dele af landskabet ud mod vandet, i alt 150 ha.

Gener af naturcenteret

- Jeg har ikke større gener af at være nabo til et naturcenter med 10.000 besøgende om året, siger Niels Skou som ejer Jensgård. De fleste besøgende går på stien langs Hjarnø Sund ud til Hundshage. Der er ikke særlig mange besøg i resten af skoven.

- Derimod er der af og til nogle gener fra de lystfisker som står på Hundshage. Med nogle års mellemrum må jeg tage en tur med dem så de husker at fjerne affald fra stedet.

- Der var ikke noget skilt på grænsen mellem statsskoven og din skov – hvorfor ikke?

- Jeg hader skilte, og jeg har fjernet næsten alle skilte på ejendommen. Der er ikke behov for dem, for folk går kun ud til Hundshage og tilbage igen. Jeg sætter kun skilte op hvis det er nødvendigt.

Ekskursionen sluttede på Hundshage som er det yderste hjørne af Hjarnø Sund og Horsens Fjord, inden man kommer ud i Kattegat. I klart vejr kan man mod nord se Hjarnø, Alrø samt spidsen af Vorsø. Mod nordøst ligger halvøen Gyllingnæs. Mod øst ligger Endelave og Samsø, og mod sydøst Æbelø og Fyn.

KLØVNING

Få mere ud af kævlerne til brænde
Kløvning af stammer i op til
Ø 95 cm og 3 mtr's. længde

Strandgaard Kløvning
40539732

www.strandgaardsbraende.dk

Forskning i friluftsliv

Der er flere projekter i gang der skal belyse hvilke muligheder der er for at få indtægter fra friluftsliv, fortalte Bo Jellesmark Thorsen fra Skov & Landskab, KVL.

1. "Danske skove i en oplevelsesøkonomi" er et projekt om efterspørgsel efter og betalingsvilje for nye private friluftsgoder fra de danske skove.

Projektet afholdt sidst i maj en workshop, hvor en bred kreds af interessenter fortalte hvilke produkter deres bagland efterspørger. Desuden søgte de i fællesskab at udvikle nye produkter og at anslå betalingsviljer.

Projektet vil generelt gå aktivt ind og undersøge betalingsviljer på eksisterende, nye og endnu ikke markedsførte produkter. Formålet er bl.a. at afdække risici og skabe grobund for innovation i sektoren.

Projektet er et samarbejde mellem Skov & Landskab (KVL), Center for Tourism and Culture Management (CBS) og Dansk Skovforening. Det er finansieret af Produktudviklingsordningen.

2. "Skovturisme" er et projekt om mulighederne for at udvikle skovturisme i Danmark samt skovejernes beredskab/parathed til at udbyde de nye turisme orienterede produkter. Et panel af skovejere vil blive inviteret til – ud fra et katalog over skov-

turisme – at diskutere muligheder og forhindringer samt komme med indspark til de skitserede produkters indhold og udformning.

Resultatet bliver et katalog over skovturisme ideer, der er kvalificeret af skovejerne, og som kan inspirere både den enkelte skovej og skovens brugergrupper. Samtidig kan VisitDenmark og Skovforeningen få et pejlemærke for det videre arbejde med turisme og oplevelsesprodukter. Projektet er et samarbejde mellem VisitDenmark og Dansk Skovforening.

3. "Alternative indkomster til skov- og naturejendomme" er et nyt projektsamarbejde mellem Skov & Landskab (KVL) og Center for Tourism and Culture Management (CBS). Det er finansieret af Skov- og Naturstyrelsen.

Projektet vil bl.a. gennemføre demo-projekter i form af produktions- og markedsføringsanalyser og tiltag. Det skal ske i samarbejde med interesserede skovejere, der vil søsætte konkrete oplevelsesprojekter. Der vil blive annonceret efter interesserede skovejere gennem Skoven-Nyt.

Indenfor dette projekt vil der også senere på året blive arrangeret en messe, hvor foreninger, firmaer m.fl. kan præsentere deres produkter og ideer, samt skabe ny kontakter og netværk. Derudover vil der senere følge en række temadage i felten.

BRÆNDEMASKINE

- Källefäll skovvagn
- Berti grenknuser

ABM STÅL Egedevej 149 · 4640 Fakse
Tlf. 56 39 77 22 · Fax 56 39 77 33 · Bil 20 41 18 19
www.abmstaal.dk

Mere om nye indtægter

Skovforeningen har gennem flere år indsamlet oplysninger om nye indtægter der kan supplere indtægterne fra træproduktion.

På foreningens hjemmeside kan man i øjeblikket læse om gravpladser, grundvand, udlejning af huse, udlejning af jagt, juletræsarrangementer, klatring, kommunaftaler (om fx særlig anvendelse af arealer), orienteringsløb, overnatning, ridning og skovbørnehaver.

For hvert emne omtales typisk emner som lovgivning, kontrakter, økonomi, tilskud og eksempler. Det er ikke lovligt for Skovforeningen at udarbejde vejledende priser, men på hjemmesiden findes eksempler på priser.

Artiklerne kan læses i medlemsafdelingen på www.skovforeningen.dk

Lister over udbydere

For at gøre det lettere at afsætte de mange nye tilbud findes der på Skovforeningens hjemmeside lister over skove der udbyder ridning, klatring, teambuilding, orienteringsløb, gravpladser, jagt og brænde.

Især listen over sælgere af brænde er meget søgt. Den er formentlig årsagen til at www.skovforeningen.dk kommer ind som nr. 1 når man søger på "brænde" på Google.

Alle kan læse de nævnte lister. Alle skovejende medlemmer af Skovforeningen kan blive optaget på listerne som led i medlemskabet.

AKKERUP PLANTESKOLE

5683 HAARBY
TLF. 6473 1058 - FAX 6473 3158
mail@akkerup.dk
WWW.AKKERUP.DK

Skov-, læ og hækplanter

Rekvirer katalog eller De er velkommen til at aflægge Planteskolen et besøg. Tilbud afgives gerne.

Værkstedsdage 25 år

Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum fejrer for 25. gang de årlige Værkstedsdage i weekenden 2.-3. september. Det bliver et overflødhedshorn af oplevelser for hele familien. De langt over 100 medvirkende vil præsentere deres håndværk, hvoraf mange vil blive demonstreret løbende på håndværkernes stande.

Man kan prøve masteklatring – med publikumskonkurrence, skyde til måls med bue og pil, smage på snapse lavet på naturens urter, save træstammer over med 2-mandssav på savlad, træklating for børn under kyndig vejledning, luftbøsse-skydebanen, de mange gamle håndværk på Sløjdlærerskolens stand bl.a. smedning, rebslagning og pileflet, "Snit Emil" konkurrence hvor de flotteste resultater præmieres, lystfiskerforeningens fluekastkonkurrence o.m.m.

Og man kan opleve falkoneren træne sine fascinerende fugle, jægeren med sin jagthund, hundetrimning, jagthunden gå på blodspor, det store loggershow (søndag), sortkrudsskytterne med deres flotte, gamle våben, biavlerforeningen med tavler af arbejdsbier og smagsprøver af honning, arbejdende værksteder med knivmagere, ravsliber, pilefletter og konservatorværksted.

Café Sneppen serverer frokost-menu med bl.a. hjortekød i restaurantsteltet i museets have.

Der er åbent kl. 10-16 begge dage. Entré 40 kr. for voksne over 18 år. Museet ligger i Hørsholm nord for København. Program kan ses fra 1. august på www.jagtskov.dk

GPS og svampe

Jagt- og Skovbrugsmuseet har flere andre arrangementer i september.

Rundt på magasinerne. Museet giver en lommelygte med, og man kan finde sære afrikanske dyr, 500 hjortegevirer, dyr i sprit og skelettet af sølvmågen der blev 43 år. Fredag d. 8. september kl. 18.30 og 19.30.

Skattejagt med GPS ("geocaching"). Skattejagt i skoven med en håndholdt GPS som viser den nøjagtige position ved hjælp af signaler fra satellitter. Medbring selv en GPS eller lån en af museet (mod depositum). Søndagene d. 10., 17. og 24. september kl. 11 og 13.

Bestem svampe. Foreningen til Svampekundskabens Fremme sætter navn på dine svampe og giver gode råd. Alle søndage i september kl. 14-15.45.

Har du prøvet at klatre i master? Publikumskonkurrence, hvem når højest, hurtigst?

Have & Landskab 2007

Den grønne fagudstilling Have & Landskab holdes næste gang 29.-31. august 2007.

Det foregår ligesom i 2005 på fagskolen Selandia-CEU i Slagelse. Parterne bag udstillingen er også de samme som sidst: Danske Anlægs-gartnere, Skov & Landskab KVL, Maskinleverandørerne Park og Vej samt Dansk Planteskoleejerforening. De har forlænget samarbejdet for en ny fireårig periode frem til og med 2011.

Da Have & Landskab blev holdt i 2005 var der 200 udstillere og 9.400 gæster. Det viste sig dengang at udstillingens struktur ikke var optimal i de store maskinområder.

Derfor indføres en sektion for maskiner og redskaber på et nyt areal på 65.000 m² så alle udstillere i denne sektion kan være på samme areal. Hele udstillingsområdet bliver mere samlet, hvilket også giver et kortere ruteforløb for de besøgende.

Organisationen har fortsat sekretariat hos Skov & Landskab, KVL, og bogholderi og markedsføring hos Danske Anlægs-gartnere.

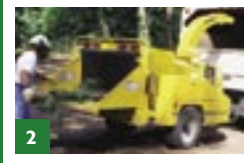
Salgsmateriale udsendes i oktober. Interesserede kan kontakte projektleder Kristian Larsen på kristian@nyholmegaard.dk.

Fleksibel styrke...

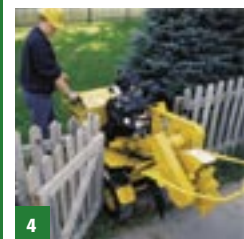
1

2

3

4

5

6

- 1: SC 352
- 2: BC 1000 XL
- 3: SC 60 tx
- 4: SC 252
- 5: BC 2000 XL
- 6: BC 150

Mere end blot maskiner...

S&H Teknik A/S er importør af Vermeer produkter til det Danske og Norske marked.

Vi tilbyder salg og service af bla. Vermeer, Cetco samt Sherrill fra vores 2 afdelinger i henholdsvis Tørring og Greve.

S&H teknik A/S er ejet af det svenske Söderberg & Haak AB som også har forhandlingen af Vermeer samt Nemek i Sverige.

Hovedafdeling:
Elektronvej 8
2670 Greve
Service Jylland:
Sønderbrogade 90
7160 Tørring

Tel. 44 99 11 88
Fax. 44 95 55 88
www.shteknik.dk

Lidt om skovgæsters adfærd, konflikter og viden om regler

Af Frank Søndergaard Jensen
og Hans Skov-Petersen,
Skov & Landskab, KVL

Opsummering af en række undersøgelser om skovgæster.

De fleste færdes i ret få områder af skoven. Mange går uden for veje og stier, men de går ikke langt væk.

Meget få føler der er for mange skovgæster i skoven.

Kun få skovgæster oplever konflikter med andre skovgæster – og når det sker er det ofte støj og løse hunde der er problemet.

De fleste er positive over for at regulere adgangen hvis det sker for at beskytte naturen.

Ekskursionen i forbindelse med Dansk Skovforenings generalforsamling den 8. juni havde som hovedtema "Statsskovenes overdådige tilbud til danskerne – og konsekvenserne for de private skove".

Skov & Landskab har i den forbindelse sammenstillet en række udvalgte resultater med relation til debatten på ekskursionen om publikum i de danske skove – og giver et bud på nye mulige trends inden for friluftaktiviteter.

Færdselsveje

Man kan tale om tre hovedmåder at bevæge sig rundt på som skovgæst: - gå "på må og få",

- tage den sædvanlige rundtur, - eller gå efter et bestemt mål – der enten kan være naturligt (fx skovsøen) eller et etableret publikumsanlæg (fx et fugletårn).

Men er skovgæsterne egentlig klar over hvor de har været under deres besøg? Der er lavet en række undersøgelser hvor man har udspurgt folk når de forlader skoven. Det viser sig, at stort set alle kan rekonstruere deres rute og tegne forløbet på et kort.

Eksemplet i figur 1 viser hvordan skovgæsterne har fordelt sig på vej- og stinettet på Køge Ås (Gammelkjøgegaard) der ligger lige op til Køge by. Selv om datamaterialet er relativt lille, fremgår det, at de enkelte veje og stier anvendes meget forskelligt.

Der er en helt tydelig overvægt af gæster omkring hovedadgangsvejene i den østlige del af arealet – hvor der er p-pladser og kulturhistoriske seværdigheder. Derimod anvendes de mere "ydmyge" stier i den vestlige del kun sporadisk.

Der er næppe stor tvivl om, at publikumsfaciliteter (herunder indgangsveje, markerede ruteforløb og p-pladser) samt naturlige attraktioner kan medvirke til at styre de besøgendes færdsel.

Færdsel uden for veje og stier

Det er dog ikke alle der holder sig til de etablerede færdselsveje. Når skoven er det væsentligste mål for danskernes besøg i naturen, angiver godt 50% i gennemsnit, at de har været uden for veje og stier i forbindelse med deres tur.

I to skovområder, Rude Skov nord for Købehavn og Hestehave Skov på Kalø, gennemfører Skov & Landskab

for tiden en række mere detaljerede undersøgelser omkring færdsel uden for veje og stier.

De foreløbige resultater tyder på, at der for de fleste kun er tale om mindre afstikkere. Omkring 50% angiver at det er under 10% af besøgstiden der foregår borte fra vej- og stinettet.

Årsagerne til at man tager afstikkere er mange. Det kan være for at plukke blomster, bær og svampe, skyde genvej, og hyppigere: at opleve naturen "tættere på".

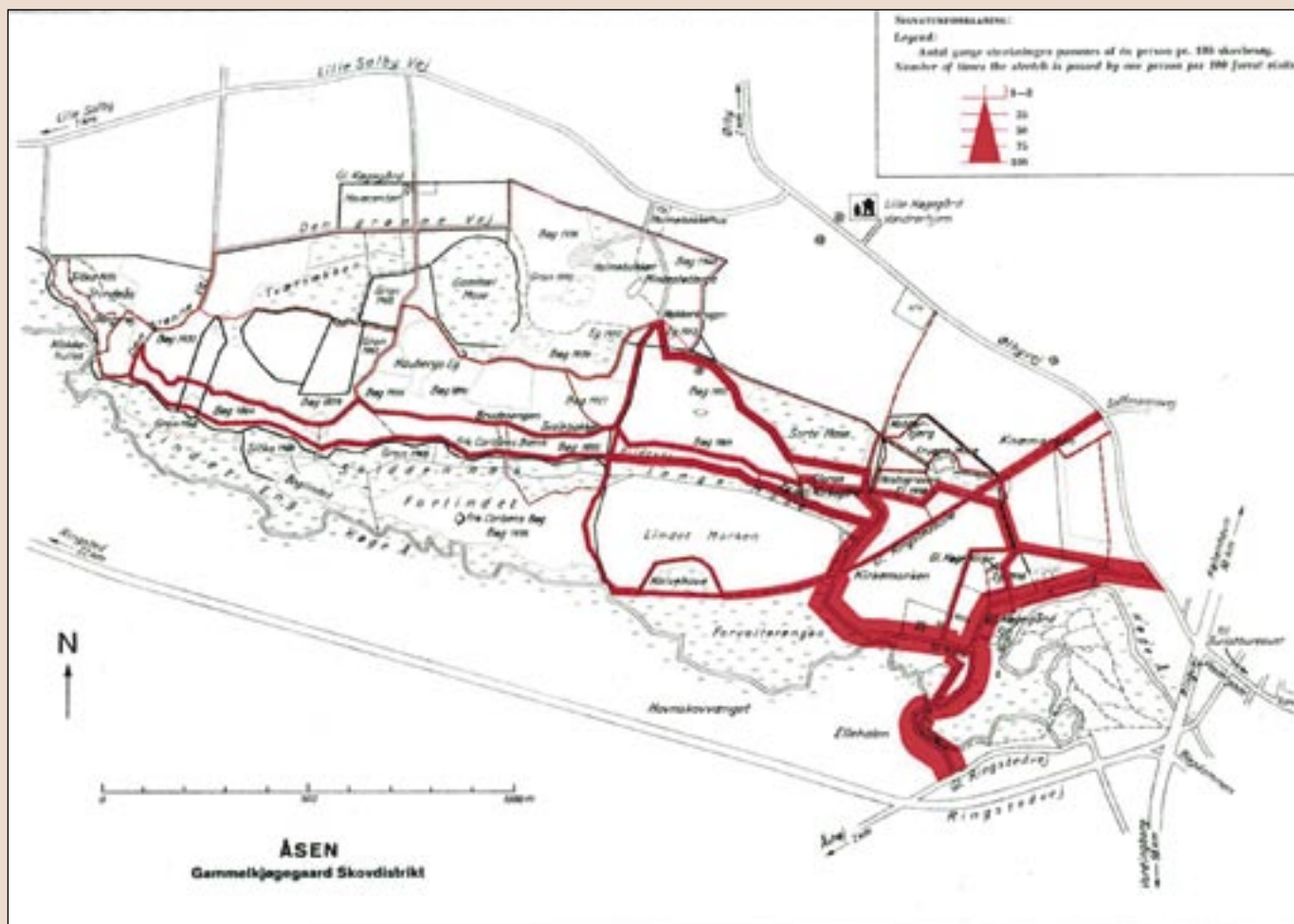
Undersøgelserne forsøger også at afdække hvordan man udvælger det sted man forlader vej- og stiforløbet. Her er "bekvemmelighed" en ganske væsentlig faktor. Hovedparten angiver årsager som fremkommelighed og at der var antydning af en sti. Emner som disse kan man også tage med når man forsøger at styre gæsters færdsel.

Trængsel, tællinger og konflikter

De seneste beregninger fra Skov og Landskab viser et årligt besøgstal på ca. 75 millioner i de danske skove (voksne danskere). Man kan spørge sig selv om det er for mange – oplever man trængsel under sit besøg, og er der konflikter mellem de besøgende?

Vi har forsøgt at belyse disse emner i forbindelse med undersøgelserne af friluftslivet i 592 skove og andre naturområder. Med hensyn til *trængsel* kan det konstateres, at for de fleste besøgende (og i de fleste skov- og naturområder) oplever man ikke at der er "for mange" andre gæster.

Vi har modtaget i alt godt 40.000 spørgeskemaer, og dette materiale har været nok til at gennemføre analyser for 432 skov- og naturom-

Figur 1. Fordelingen i anvendelsen af Åsen, Gammelkjøgegaard til friluftsliv, maj-september, 1982. Jo tykkere rød streg, jo flere gæster. (Antal svarpersoner=66). Køge by ligger lige øst for skoven.

råder. I disse områder fandt 13% af de besøgende at området var "let overfyldt", 3% at det var "moderat overfyldt", mens under 1% fandt det "ekstremt overfyldt". Mere end 85% af gæsterne oplever altså at der *ikke* er for mange gæster, så det skaber en oplevelse af trængsel.

Hvad angår *konflikter*, viser de samme undersøgelser, at for samtlige undersøgte områder har 3% af gæsterne oplevet gener fra andre gæster i et eller andet omfang. Formen og typen af gener er mangfoldig, men overordnet er støj og løse hunde de væsentligste konfliktpunkter.

Generelt synes gener således ikke at være noget stort problem. Dette udelukker dog ikke, at oplevede gener i det konkrete tilfælde kan være et stort (og kompliceret) problem for såvel gæst som ejer/administrator.

Kendskab til adgangsregler

Kender danskerne reglerne der regulerer adgangen til skoven og andre

naturområder? Spørgsmålet er væsentligt, idet et eventuelt manglende kendskab kan betyde:

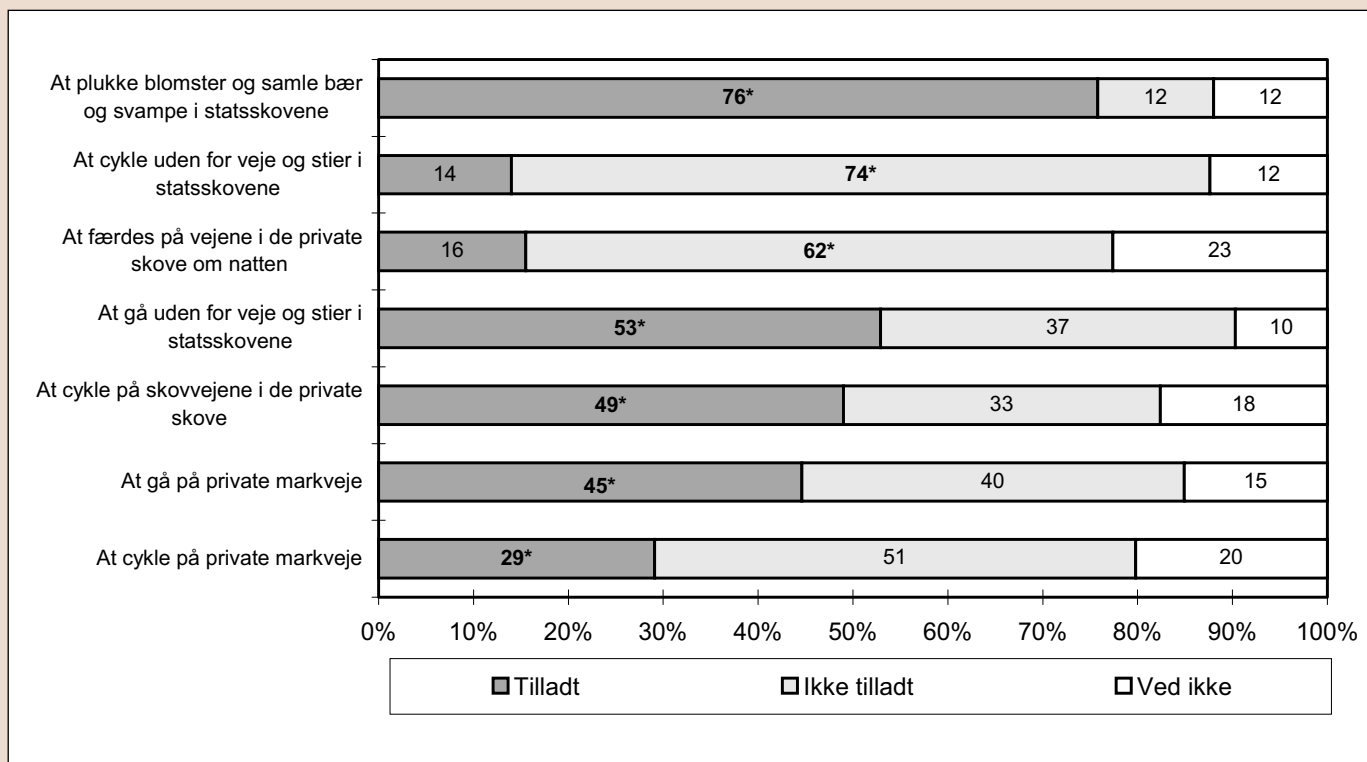
- 1) at de eksisterende regler brydes, med deraf følgende problemer for ejere/administratorer – og andre gæster;
 - 2) at der er uudnyttede muligheder når man ikke ved hvad der er tilladt.
- Figur 2 viser hvor meget folk ved om syv udvalgte færdselsformer. Heraf fremgår det eksempelvis, at kendskabet til de nyeste regler omkring færdsel i det åbne land er relativt dårligt, mens en række af reglerne for skovene er bedre kendte.

Måske er der ved at være behov for en ny oplysningskampagne om det gældende regelsæt? (Danmarks Naturfredningsforening har i øvrigt netop lanceret en større kampagne om adgangsmulighederne og -reglerne. Se Natur og Miljø 1/2006 eller se folderen på www.dn.dk/sw2998.asp).

Kendskab til ejerforhold

Undersøgelserne af friluftslivet i 592 skove og andre naturområder gav også mulighed for at spørge om de besøgende var klar over ejerforholdet på det konkrete område de besøgte – "Hvem mener De ejer/administrerer dette skov-/naturområde?". Ses der på de samlede svar nås der til følgende resultater:

- 64 % af gæsterne på *privatejede arealer* var korrekte i deres opfattelse af ejerskabet (fleste forkerte svar gik til amt/kommune/stiftelse-gruppen: 26 %)
- 72 % af gæsterne på *amt/kommune/stiftelse-arealer* var korrekte i deres opfattelse af ejerskabet (fleste forkerte svar gik til den statslige gruppe: 18 %)
- 77 % af gæsterne på *statslige arealer* var korrekte i deres opfattelse af ejerskabet (fleste forkerte svar gik til amt/kommune/stiftelse-gruppen: 20%)

Figur 2. Kendskab til hvorvidt syv udvalgte færdselsformer i naturen er tilladt eller ej i 1994/95. Det korrekte svar er markeret med en *. (Antal svarpersoner=1185-1222).

(Figuren skal forstås således: "Er det tilladt at plukke blomster mv. i statsskovene?" Hertil svarer 76% ja, og det er det korrekte svar).

I alt er der 75 %, der har korrekt kendskab til det besøgte områdes ejerforhold. Men der synes altså at være dårligst kendskab til ejerskabet når man besøger privatejede arealer. – Kan det tænkes at skiltningen ikke alle steder er tilstrækkelig?

Holdning til adgangsreguleringer

Ud over de lovbestemte adgangsregler kan man regulere adgangen til naturen på andre måder.

I øjeblikket diskuteres bl.a. en mere fleksibel adgangsregulering med eksempelvis kraftigere restriktioner i visse områder og friere adgangsforhold i andre – afhængig af den konkrete situation.

I samarbejde med DMU undersøger Skov & Landskab for tiden friluftslivets virkning på biodiversiteten (og friluftslivet selv). I den forbindelse beder vi bl.a. om gæsternes umiddelbare holdning til forskellige tiltag der skal beskytte planter eller fugle. Det sker ved spørgsmålet: "Hvad synes De om følgende eventuelle tiltag, der kan regulere mulighederne for færdsel i visse områder her i Hestehave Skov?".

Tabel 1 viser de foreløbige resultater. De interviewede skovgæster er umiddelbart betydeligt mere positivt end negativt stemte for de nævnte tiltag. 77% henholdsvis 80% er positive over for at opsætte hegn der skal beskytte planter hhv. fugle. Tallene er noget lavere – 52 hhv. 57% - når beskyttelsen sker ved skiltning/information; men folk er stadig positive over for beskyttelsen.

Disse tiltag indskrænker i første omgang de besøgendes muligheder; men på længere sigt giver de måske bedre naturoplevelser.

Det er interessant, at aflukning med hegn scorer højere end aflukning med skiltning/information. – Måske tror man ikke rigtig på, at skiltene har stor nok effekt?

Nye trends

For nogle få årtier siden var der ikke mange der kendte til f.eks. windsurfere, mountainbikes eller vandscootere. Hvilke nye aktiviteter kan vi forvente i fremtiden?

Den teknologiske udvikling synes at være en væsentlig drivkraft i den forbindelse. Tænk blot på "Geocaching" (en moderne form for skattejagt vha. GPS-udstyr) der de seneste

år også har fået fat i et dansk publikum. (Se omtale i Skoven 8/05).

Der er også stigning i "Night-vision" aktiviteter som f.eks. observation af nat-aktivt dyreliv – i hvert fald i udlandet. Det samme gælder *træklatring* (evt. med overnatning i hængekøje i trætoppen).

Ser man yderligere på hvad der er på vej i den øvrige verden – specielt USA, kan man, *måske*, opleve følgende i de danske skove og andre naturområder:

- *Rockcrawling*: Specialbyggede 4-hjulstrukne køretøjer der skal manøvrere gennem en udlagt bane med forhindringer af sten/klipper, skrænter, mudder osv.
- *Off-road skateboards*: Skateboards der er designet for off-road brug med store gummihjul – fås også motoriseret!
- *Ikke-dræbende jagt* ved brug af infrarøde markeringsrifler med påmonterede kameraer til registrering af "byttet".
- *Retro wilderness trekking*: Ture der organiseres således at man så vidt muligt får en "ægte" historisk oplevelse (autentisk sted og udstyr). Typisk "i fodsporene" på berømte opdagelsesrejsende. I USA f.eks.

Tabel 1. Holdning til eventuelle tiltag, der kan regulere mulighederne for færdsel i visse områder i Hestehave Skov på Kalø i sommeren 2005. Lignende resultater er fundet for Rude Skov i Nordsjælland. (Antal svarpersoner=148).

	Meget god ide	God ide	Hverken/eller	Dårlig ide	Meget dårlig ide	Ved ikke
1. Aflukning med <i>hegn</i> af specielt nedslidte områder i en årrække, så plantedækket kan komme igen	18%	59%	10%	8%	2%	3%
2. Det samme som 1, dog sker der aflukning med <i>skiltning/information</i>	12%	40%	14%	27%	2%	5%
3. Aflukning med <i>hegn</i> af mindre områder i ynglesæsonen for at sikre bedre vilkår for visse fuglearter	24%	56%	8%	8%	1%	4%
4. Det samme som 3, dog sker aflukning med <i>skiltning/information</i>	13%	44%	11%	24%	4%	4%

“Lewis and Clark River Expeditions” (en ekspedition i 1803-06 for at finde en vandvej til Stillehavet).

– Kunne man forestille sig hjemlige initiativer af denne karakter såsom “Pramdrager på Gudenåen” eller måske “Følg studene på Hærvejen”?

Den teknologiske udvikling kan ikke alene betyde udvikling af nye aktivitetsformer; men også give muligheder for en mere avanceret og målrettet informations- og oplevelsesindsats.

Et eksempel på dette er udviklingen af “*audio-guidning*”, hvor man fra konkrete punkter i skoven har mulighed for at ringe fra mobiltelefonen og få information om det sted man står i skoven. Denne mulighed findes allerede i en række skov- og naturområder i dag – bl.a. i Hestehave Skov og Rude Skov. (Se figur 3).

Figur 3. Et eksempel på “*audioguide*” i Rude Skov.

Kilder

Jensen, Frank S. 2003: Friluftsliv i 592 skove og andre naturområder. Skovbrugsserien nr. 32, Forskningscentret for Skov & Landskab, 335 s. (<http://www.sl.kvl.dk/Videnblade/{DDA1C2BF-BAE9-4A9A-8C76-622A53D64F08}.pdf>)

Jensen, Frank S. 1998: Friluftsliv i det åbne land 1994/95. Forskningsserien nr. 25-1998, Forskningscentret for Skov & Landskab, 151 s.

Jensen, Frank S. & Koch, Niels E. 1997: Friluftsliv i skovene 1976/77 - 1993/94. Forskningsserien nr. 20, Forskningscentret for Skov & Landskab, 215 s.

Koch, Niels E. 1984: Skovens friluftsfunktion i Danmarks. III. Del. Anvendelsen af skovene, lokalt betragtet. Forstl. Forsøgsv. Danm., 39 (1984): 121-362.

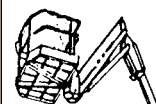
Moore, R.L. & Driver, B.L. 2005: Introduction to outdoor recreation. Providing

opportunities. Venture Publishing Inc. State College Pennsylvania, xvi+339 s.

En sikker vej til gode naturoplevelser, udgivet af Danmarks Naturfredningsforening. Se <http://www.dn.dk/graphics/DN/Ture/adgang/adgangsfolder.pdf>

Foreløbige resultater fra projektet: “Feltundersøgelse af friluftaktiviteter på naturen i Danmark” (Rude Skov og Hestehave Skov). Se evt. projektets hjemmeside <http://www.friluftseffekter.dk/> der løbende opdateres med resultater. Projektet gennemføres i samarbejde med DMU og finansieres af Friluftsrådet (Tips- og lottomidler).

SELVKØRENDE BOMLIFTE

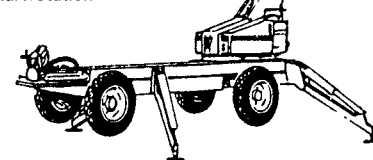

XS190

- 18,5 meter op
- 10 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

XS240

- 24 meter op
- 12 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

XS190/XS240 vil

komme over,
rundt om,
igennem...

stort set alle
forhindringer

Salg og
udlejning af
skovlifte

DANILIFT

SØNDERGÅRDEN 340 · 9640 FARSØ · TLF. 9863 1599
www.danilift.dk

Naturnær skovdrift – så let har det været

Landsbyen Sorio på Korsika i 1955.

Slottet og landsbyen Rivières-les-Fosses.

La Fauche borgen i Haute-Marne hvor den franske linie af Simony'erne slog sig ned i 1496.

Af skovrider Jørn de Simony,
Præstø

En farverig beretning om
fransk og dansk skovbrug.

Forfatteren har set systemer med plukhugst brugt med held flere steder i Frankrig.

Han har også praktiseret plukhugst med held i Danmark. Men det kræver flere fagfolk end man har til hensigt at bruge i statsskovene i dag.

Som en tak til J. Bo Larsen for hans glimrende svar på de 6 spørgsmål til professoren – et svar som jeg er helt

på linie med – kan det måske mere ham og andre at læse om mine første oplevelser i min families franske naturnære skovbrug. Naturnær drift blev jeg indblandet i allerede i 1949, og jeg har siden praktiseret det hvor jeg har kunnet komme til det – også her i Danmark.

Hen ad vejen gik det op for mig, at det jeg var oppe imod var det germanske “kæft trit og retning”.

Tanker, der vel siden von Langens tid stadig har gennemsyret de danske lidt større skovejendomme med staten i spidsen, med stive afdelings-systemer og renafdrifter, hvor skovbunden systematisk bliver ødelagt, med store indhegninger og dyre planer, der vel sjældent bliver fulgt!

Sjovt nok har det mest været fra de uddannede kolleger, jeg har mødt en hovedrysten. Ejerne derimod kunne lide at lytte til mine ideer, og det har jeg så levet af.

Der var dog betydelige undtagelser. Må jeg nævne professorerne Møller og Hermansen, Fl. Juncker og skovrider Petersen, Gjorslev.

Plukhugst drift på Korsika

Men tilbage til 1949. Denne sommer var jeg på en herlig tur med en halv-fransk studiekammerat ned igennem Europa til Korsika. Vi skulle besøge den ældste gren af familien som vi korresponderede lidt med – dengang en læge i havnebyen Bastia.

Familien havde siden Karl den Stores død i 814 haft en gammel borg med uendelige bjerge og dale, med golde højder op til 1100 m og fyrreskove iblandet løvtræ længere nede – vidunderligt smukke. I 1500 tallet byggede familien sig et mere bekvemt barokchâteau i landsbyen nedenfor ruinen, og dér blev vi så installeret og bospist på den stedlige café.

Her opdagede vi at familien er en klan, som alle her tilhører, og Comten – min onkel Philippe – blev behandlet som en godfather. Min ven så bekymret ud. Han havde forstået, at det faktisk var en af Korsikas frihedsbevægelser, der holdt til her!

Den næste uges tid fræsede onkel Philippe rundt med os på de utroligt farlige bjergveje. Skoven på ca. 5000 ha var forbløffende velpasset – styret af en yngre fætter uddannet som søofficer med et kontor i Bastia i familiens gamle byhus, hvor også onkel Philippe holdt til. Herfra foregik handel med savværker og bogføring.

Og her så vi pludselig demonstreret, hvad "jardinage" egentlig var: En helt naturlig driftsform, en plukhugst, ikke baseret på den højere videnskabelig, men baseret på almindelig sund fornuft og æstetisk sans.

Den har været brugt i århundreder af de stedlige beboere i fællesskab. Man havde behov for at bevare skovens beskyttelse, så man fortsat kunne få de nødvendige ressourcer – såsom vildt (her muffloner, vildsvin og duer), bygningstømmer, svampe, bær o.s.v.

Man passede på ikke at hugge mere end tilvæksten, tyndede til brænde og pæle i opvæksten og flyttede lidt på selvsående planter, hvor man havde brug for det. Fårehyrder gik rundt med store flokke dyr og passede på i det daglige.

I dag har det udviklet sig til et supermoderne skovbrug, hvor de mest kostbare kæmpestammer af fyr bliver fjernet med helikopter og eksporteret til pilotering i Holland.

Jeg var meget fristet til at blive der for resten af mit liv og blæse på min forstkandidateksamen. Jeg var tydeligt velkommen, men mere eller mindre at skulle leve med bevæbnede sikkerhedsvagter var ikke rigtigt mig, så vi vendte næsen hjemad.

Plukhugst og parforcejagt

På vejen besøgte vi så en mere nærtstående del af familien, som - efter at have været med til at sejre i slaget ved Nancy i 1477 – havde de slået sig ned dér, og hvortil jeg også var inviteret til at bo. Vi blev modtaget med åbne arme af det ældre grevægtepar og deres to døtre.

Der var mange paralleller til forholdene på Korsika. Her var også efterladt en borgruin, der ganske ligner Vordingborg slotsruin. Det var et baroni vores familie giftede sig til i 1497 med adskillige tilhørende godser, og det blev igennem årene fordelt i familien.

De fleste var nu forsvundet, men der var 2 tilbage, med tilhørende gårde og skove, ejet af to ældre brødre. Deres største skov – Forêt d'Ocey – på 451 ha lå imellem châteauerne, og den ejede brødrene i fællesskab. Den blev hovedsageligt benyttet til parforcejagt – deres store passion – med hestestalde og hundegårde. Skoven var inddelt fra 1772 til det formål med et stjernesystem.

Ocey blev drevet som *jardinage* – en blandingsskov med hovedvægten på eg, bøg, avnbøg og hassel, med enkelte holme af rødgran, fyr og lærk. Terrænet er ikke nær så kuperet som på Korsika, men heldigvis med 4 vandløb på tværs, og enkelte kalkklipper stak igennem.

Skoven var fra gammel tid anlagt lidt som en park med fine hvide sporskilte på alle stjernerne, med en rød side, der viste tilbage til midterstjernen – *Étoile de Simony* – brugt som "*Rendezvous de Chasse*". Her ligger også jagtthuset smukt møbleret, brugt til jagtfrokost og beboet af en spansk emigrantfamilie, der passede det hele på bedste vis.

Her opdagede jeg i øvrigt den væsentligste indvending jeg har imod jardinage-systemet. Sådanne naturlige skove på for jævnt terræn kunne godt virke kedelige. Jeg savnede ligefrem de lysninger som selve juletræsstykker kan give. Variationen er stor inden for afdelingen, men det kan virke ensformigt i større skove, og især som her når der er veje i lange, lige linier.

Det kan gå til hest – men ikke til fods. Her foretrak jeg at gå i omgivelserne omkring selve châteaueu – *Rivières* – med en stor rislende ørredbæk og smådale med varierende humle- og vinskrånninger, snoede veje og forskelligartede småskove. Og livet på châteaueu med magelige nedslidte møbler, mørke gardiner, super mad og vin, gobeliner og gamle portrætter er yderst afslappende.

Onkel Charles bror passede skoven og gjorde det ganske godt – intet rod, men også meget lidt hugst. Lidt nødvendig tynding af lokale til brænde, og lidt egekævler. Men ingen tænkte på penge, i alt fald ikke onkel Charles, og onkel Félix fik vel det hele til at balancere. Begge havde giftet sig ret sent og indenfor kredsen.

Det var værre med stamherren – onkel Felix's søn. Ham så vi ikke meget til – han interesserede sig ikke det fjerneste for hverken skovbrug eller jagt. Han levede ugift som 45 årig playboy nede på Santorin. Sådant fortsatte det til min tante døde i 1970 som den sidste af sin generation. Da blev Ocey arvet af den yngste datter og desværre skilt fra châteaueu.

Jeg kommer der stadig og passer de resterende småskove. Et barnebarn, der nu ejer det, bor som de altid har gjort det, i Paris om vinteren. Heldigvis medfører værdistigningen, at hun kan bevare de charmerende rester.

Plukhugst i Danmark

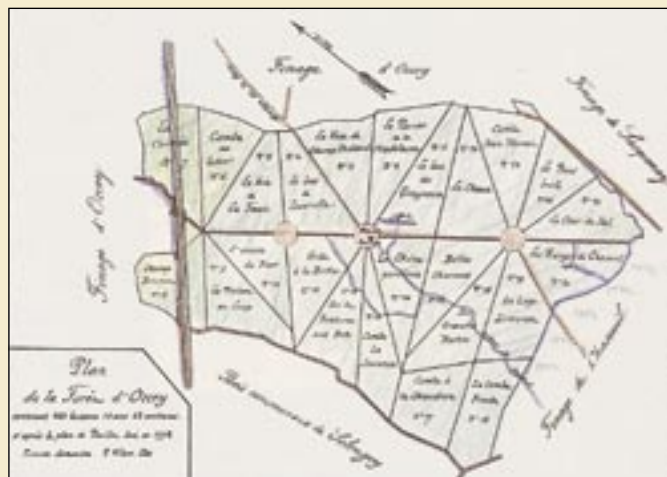
Og nu til de mere hjemlige forhold. Hvorfor taler ingen i denne debat om jardinagens måske allerstørste fortrin – den formindskede risiko for stormskader?

Jeg nævnte det i sin tid for Svend Auken, og i statsskovene har man da skåret lige igennem og bare indført det. Men de få mennesker til nogle kæmpearealer er en sørgelig løsning, og jeg tror det er helt forkert.

Jeg ser eksempler på en skovfoged til 10-20.000 ha! For mig har grænsen været højst 3.000 ha, da jeg

Parforcejagt i Forêt d'Occy i 1949.

Kort over Forêt d'Occy hvor de stjerneformede veje tydeligt ses.

i mit hoved ville kunne rumme det hele for et areal af denne størrelse. Vores økonomi lå alligevel på omkring det dobbelte af gennemsnittet for Østdanmark i Skovforeningens regnskabsoversigter i tiåret fra 1982-92.

På Stampenborg, som jeg overtog i 1968 på grund af det store stormfald, fik jeg helt frie hænder af ejeren til at gøre det på min manér. Det fryder mig nu i dag, hvor jeg stadig går rundt derude som et spøgelse fra fortiden, at se hvordan langt det meste bare fungerer videre. I dag så-mænd ledet i det daglige af stedets udmærkede landbrugsforvalter, som man ikke kan undgå at møde i charmerende aktivitet overalt.

Stampenborg er på ca. 1.000 ha, hvoraf det halve er landbrug. Jeg tror ikke den mand har brug for et større areal. Jeg kan ikke undgå at bemærke hans udvisning, og jeg vill have taget stort set de samme træer.

Som P.H. har jeg den dybeste respekt for autoriteter. Stampenborgs ejer Peter Stampe Holst fik engang ganske morsomt sagt "at han ingen tillid havde til akademikere". "Hvad så med mig?" – "Du ligner ikke sådan én".

Det har altid undret mig, hvor sjældent jeg har oplevet, at vore godsejere selv griber ridsekniven. De skulle unde sig den glæde at forme skoven selv, ligesom de gør i deres landbrug, se den blive formet som i en have.

Mange af de yngre godsejerfruer på steder jeg kender til tager mere

del i godsernes hverdag, end jeg tidligere har oplevet. Det ses tydeligt. Æstetikken på de steder kommer mere i forgrunden.

I deres parker var de altid med ved udvisningen. Ridningen og jagten har haft en god indflydelse – man kommer andre steder – ser det hele fra nye vinkler. Her er det også bedst når kvinderne er med.

Noter

Château: Slot / hovedbygning.

Comte: Greve.

Jardinage: Plukhugst (tysk Plenterwald), uensaldrende skov hvor der ved hvert hugstindgreb hugges træer i alle aldersklasser. Bruges bl.a. i bjergområder hvor man ikke kan blotte større flader.

Karl I den Store: Fransk konge og romersk kejser (742-814). Han skabte et rige som i udstrækning nærmede sig det tidligere vestromerske kejserrige.

Parforcejagt: Jagtform fra 1500-1700 tallet hvor et hold ryttere med hunde jager et udvalgt stykke vildt rundt i skoven. Jagtselskabet følger jagten på afstand, og når dyret falder om tilkaldes jagtherren for at give det nådesstødet. For at kunne følge jagten og komme hurtigt ud til dyret anlagde man veje i et stjernesystem. Jagtselskabet kunne så stå dér hvor alle vejene mødtes – "mødestedet" (rendezvous).

Jagtformen har også været praktiseret herhjemme i Nord-

sjælland. I Store Dyrehave og Gribskov ses det stjerneformede vejsystem stadig tydeligt.

Santorin: Lille ø nord for Kreta.

Slaget ved Nancy i 1477: Hertug René af Lorraine og schweiziske tropper slog her den magtfulde burgundiske hertug Karl den Dristige (som døde i slaget).

Slaget er et led i en magtkamp mellem dels den franske konge – som ønskede en stærk centralmagt – dels den franske adel – som ønskede at bevare en række selvstændige hertugdømmer og en svag kongemagt. Denne kamp fandt sted i en lang periode fra ca. 1400 til ca. 1789.

Nancy i det nordøstlige Frankrig blev således først erobret af den franske konge i 1670 og senere afstået igen. I 1766 blev byen endeligt en del af Frankrig.

Egetræer afløvet

I begyndelsen af juni stod mange egetræer med tyndløvede kroner. De var angrebet af larver af flere arter af sommerfugle. Mest talrigt forekom Lille frostmåler og Egevikler, men også Stor frostmåler er set.

Sommerfuglenes æg blev klækket omkring træernes udspring. Larverne søgte ind i knopperne og til nyudsprungne blade, som de begyndte at æde. De har især angrebet gamle træer.

I starten af juni stod mange træer med nogle få blade i toppen af træet. Det er tegn på at der mest var tale om larver af frostmåler som spiser bladene fra bunden af kronen; egevikler afløver mest fra toppen.

Da larverne var færdige med at æde lavede de en spindeltråd til at fire sig ned på jorden hvor de forpuppede sig. Trådene er grå, og træerne kunne derfor få et spøgelsesagtigt skær over sig.

Angrebene har haft lokal karakter i bl.a. Nordsjælland og visse steder i Jylland. Der har ikke været tale om et landsdækkende angreb.

Efter afløvningen har egen skudt igen med sommerskud, men træerne

I Jægersborg Hegn var der nogle bevoksninger hvor 90% af træerne var helt afløvet. Billedet er fra 23. juni og viser et træ som er ved at sætte nye blade efter afløvningen.

bliver ofte tørre i toppen. Årets tilvækst bliver lavere, og hvis der

kommer afløvninger flere år i træk, kan de svageste træer gå ud.

Angreb af egevikler og frostmåler kan ikke undgås, og det er ikke muligt at bekæmpe larverne. Efter to-tre år falder bestanden af sommerfugle til et uskadeligt niveau fordi larverne angribes af parasitter, sygdomme mv.

Afløvet af spindemøl

Også andre insekter har været på færde i år. I juni var der angreb af spindemøl på benved, hæg, slåen, tjørn og æble. De var synlige dels ved at afløve buskene, dels ved at indhulle buskene i et gråligt spind. De forpuppede sig i slutningen af juni i dette spind.

Fra midten i juli kom de voksne sommerfugle frem. De er 20 mm, har grålige vinger med sorte pletter og optræder netop nu (ultimo juli) meget talrigt. De lokkes til lyskilder og finder hyppigt ind i stuerne om aftenen. Især hæg-spindemøl er meget talrig.

Kilder: Pressemeddelelse fra Skov & Landskab 13.06.06, Skov og Natur 12/06, Videntjenesten for Park og Landskab 25.6.06, Hans Peter Ravn personlig meddelelse 31.7.06

AHWI GRENKNUSERE og RODFRÆSERE

Effektive – også i juletræskulturer

Grenknuser type FM500-2000

- Knusning af skrottræer i spor
- Knusning af enkelte rækker
- Knusning af stubbe i kørespor
- Knusning af hele stykker

Rodfræser type RFL700-2000

- Effektiv ved omlægning til ny kultur eller tilbage til landbrugsjord
- Sønderdelere stubbe op til 30 cm i én arbejdsgang
- Arbejdsdybde op til 30 cm i én arbejdsgang

Begge maskiner fås i forskellige arbejdsbredder og størrelser, og til traktorer med en ydelse fra ca. 100 HK op til 400 HK.

For nærmere oplysninger kontakt:

Wirtgen A/S · Taulov Kirkevej 28 · 7000 Fredericia
Tlf. 75 56 33 22 · Fax 75 56 46 33 · e-mail: wirtgen@wirtgen.dk

Dårligt imprægneret træ kan blive dyrt

Der sælges meget trykimprægneret træ af tvivlsom kvalitet.

Op mod 40 % af det trykimprægnerede træ, der blev solgt i Danmark i 2005, var granbrædder imprægneret i en tvivlsom kvalitet, viser en opgørelse fra Træbranchens Oplysningsråd. TOP advarer nu både professionelle og forbrugere om at se sig for, når de anvender trykimprægneret træ.

- Gran er i forvejen vanskeligt at imprægner. Farves det blot grønt ved dypning eller med en let overfladeimprægnering, giver det ikke nær samme holdbarhed, som ved en korrekt imprægnering, der trænger dybt ind i træet, siger direktør Bjarne Lund Johansen, TOP.

- Det dårligt imprægnerede træ lever hverken op til gældende danske standarder eller de krav til kvalitet og holdbarhed, man bør stille til trykimprægneret træ. Træet er heller ikke altid imprægneret med midler, der er godkendt af Miljøstyrelsen af hensyn til miljø og sundhed, og som bl.a. danske imprægneringsværker anvender.

- Det ligner kvalitetsimprægneret træ – det er grønt på overfladen – og prisen er ofte attraktiv. Men træet risikerer at rådne op i løbet af få år. Det kan også belaste miljøet, for når brædderne rådner før tid, skal de bortskaffes.

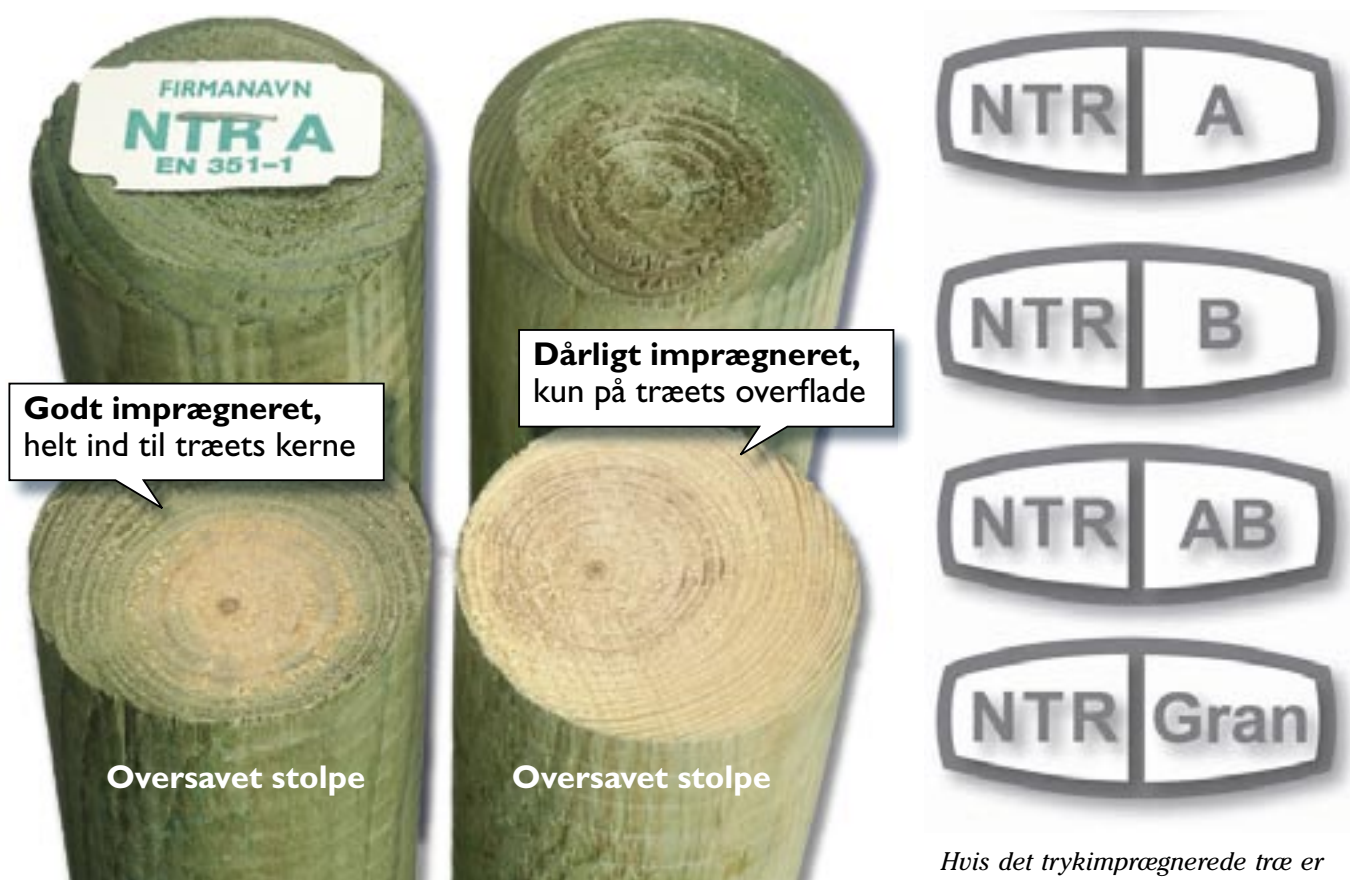
- Det kan blive kostbart for rådgivere og udførende i byggebranchen. Det er ansvarspådragende at anvende eller anbefale materialer, der ikke lever op til gældende europæiske stan-

darder for trykimprægneret træ.

- For at løse problemet har vi startet en informationskampagne, så der ikke længere kan være tvivl om, hvornår der er tale om kvalitetsimprægneret træ. Det skal enten være mærket med Nordisk TræbeskyttelsesRåd's mærker (NTR) eller mærket med EN 351-1(P8) ifølge de nye EU-standarder, som NTR også overholder.

- Kampagnen er lavet af Træbranchens Oplysningsråd. Den gennemføres i et samarbejde med Miljøstyrelsen, Trælasthandlerunionen og Dansk Træbeskyttelse med støtte fra Nordisk TræbeskyttelsesRåd og Svenska Träskyddsföreningen.

- Målet er, at alle, der køber og anvender trykimprægneret træ, får den nødvendige viden. Hvorfor de bør forlange korrekt imprægneret,

De to øverste stolper ligner hinanden, men saves de over (forneden) er der stor forskel. God trykimprægnering trænger ind til træets kerne, mens den dårlige kun ligger på overfladen.

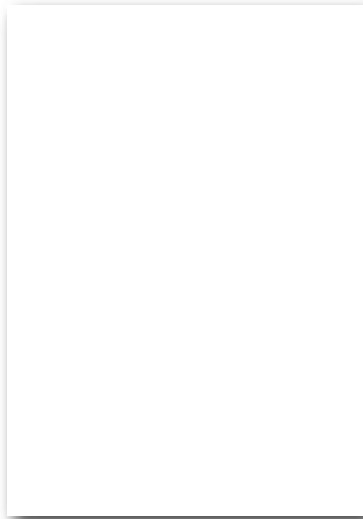
Hvis det trykimprægnerede træ er NTR-mærket ved du at det kan holde længe. NTR-A er stolper i jord og NTR-AB er træ uden jordkontakt, f.eks. facadebeklædninger.

langtidsholdbart træ, der lever op til gældende europæiske standarder, som er imprægneret med dansk godkendte midler og som belaster miljøet mindst muligt.

- Vi har udarbejdet en guide, som udsendes til professionelle i byggeriet – Den lille Grønne – som vejleder i køb og anvendelse af tryk-imprægneret træ.

- Og vi har lanceret en ny hjemmeside – www.tryktrae.dk – som giver alle basisinformationer om trykimprægneret træ i et sprog, som alle kan forstå. Her kan Den lille Grønne også downloades. Professionelle kan finde yderligere oplysninger i byggeblade og håndbøger fra Træbranchens Oplysningsråd og på www.top.dk.

Kilde: Pressemeddelelse fra TOP
15.6.06

Den lille Grønne giver den vigtigste viden om trykimprægneret træ i form af svar på 25 aktuelle spørgsmål.

HJORTHEDE
PLANTESKOLE A/S

PLANTER TIL:

- SKOV
- LÆHEGN
- LANDSKAB
- JULETRÆER
- PYNTEGRØNT
- SKOVREJSNING

- Sender til hele DK!

Tlf. 86 68 64 88

Fax 86 68 64 40

www.hjorthede.dk

Just Forest

1 stk Valmet
830 årg. 2002
timer 4800
på vej ind!

Valmet skovmaskiner passer på miljøet og de danske skove

Vore 3 erfarne skovmaskine folk er klar ved telefonerne.

Salgskonsulent
Christian Josefsen
Tlf. 99282925
Mobil 40562090

Værkfører
Hans Christian Schmidt
Tlf. 99282923
Mobil 40727140

Montør
Torben Pedesen
Mobil 22652183

HELMS TMT-CENTRET A/S
Tavlundvej 4-6 • Lind • 7400 Heming • Tlf. +45 99282930 • Fax +45 99282938
www.helmstmt.com • mail@helmstmt.com

komatsuforest.com

Maj og Juni 2006

Maj har givet en halv gang mere nedbør end normalt, meget i form af byger med torden, hagl og skypper. Temperaturen var for maj som helhed svarende til normalen.

Første halvdel af maj var solrig, tør og sommerlig, mens anden halvdel var regnfuld og kølig. På 1/4 af stationerne (alle i Jylland) blev der i uge 19 målt under +2 gr., i Billund endda -0,1 gr.

Juni har givet halvdelen af den normale nedbør, det hele faldt i sidste halvdel af måneden.

Bortset fra uge 22 har temperaturerne været over normalen hele måneden. De laveste temperaturer har været nede på 1,8 gr. (Isenvad, uge 22) og 2,4 (Skrydstrup, uge 23).

Juli har givet halvt så meget nedbør som normalt. Det meste (20 mm) faldt i uge 30 i forbindelse med byger som har varieret meget lokalt – op til 74 mm i Fruerhøj (v. Lemvig).

De laveste temperaturer har været nede omkring +6 gr. (uge 28), og de højeste lige over 33 gr. (uge 29).

To klimarekorder i juli

Juli måned i år har været varm og solrig. Og det i en grad så der er slået hele to rekorder.

Middeltemperaturen ser ud til at blive på 19,8 grader, og det er det højeste der er målt siden 1874 hvor målingerne startede. Den hidtil varmeste juli var på 19,5 grader i juli 1994.

Middeltemperaturen er et gennemsnit af højeste og laveste temperatur i løbet af et døgn. Det betyder altså at det har været fx 25 om dagen og 15 om natten – eller 28 om dagen og 12 om natten – en hel måned igennem.

Antallet af soltimer har også slået rekord. Solen har skinnet ca. 321 timer, og det er det største antal der er målt siden 1920 da målingerne startede. Det er mere end ti timer pr. dag og ca. 60% af det højeste mulige antal solskinstimer for en juli måned. Den hidtil mest solrige juli var juli 1955 med 291 timer.

Juli 2006 var ikke den mest solrige måned der er målt – men det er tæt på. Maj måned 1947 var nemlig på 330 timer.

Kilde: www.dmi.dk

Nedbør, mm	Maj		Juni		1/7 - 31/7
	Målt	Normal	Målt	Normal	Målt
Amt					
Nordjyllands	83	49	43	54	27
Viborg	74	49	30	56	26
Århus	78	46	19	50	32
Vejle	92	53	22	60	42
Ringkøbing	83	51	27	58	43
Ribe	77	50	19	62	30
Sønderjylland	75	52	17	62	27
Fyns	70	46	26	53	31
Vestsjællands	71	43	38	49	42
Nordøstsjælland	58	42	20	52	27
Storstrøms	62	43	28	49	21
Bornholms	58	37	18	42	6
Lands gennemsnit	76	48	26	55	32
	Maj		Juni		3/7 - 31/7
Temperatur, gr.	Målt	Normal	Målt	Normal	Målt
Middel	11,4	10,8	15,0	14,3	19,9
Absolut minimum	3,1		5,2		9,0
Absolut maximum	23,0		27,1		29,7
Antal soltimer	233	209	246	209	289
Antal frostdøgn	0,0	0,7	0,0	-	0,0
Antal graddage	173	183	75	98	5
Vindstyrke hyppighed, % større end eller lig:					
	Målt	Normal	Målt	Normal	Målt
Styrke 6 (hård vind)	4	5	2	5	1
Styrke 8 (hård kuling)	0	0	0	0	0
Styrke 10 (storm)	0	0	0	0	0
Hyppigste vindretninger	V,Ø	V,Ø	V,SV	V	V

FAE – markedets stærkeste knusere!

FAE er italienske gren- og stenknusere af højeste kvalitet. Med en FAE er du sikker på "færdigt arbejde": Når et område er behandlet med en FAE grenknuser, er det klart til nyplantning igen. Grenknuserprogrammet dækker over en bred vifte af redskaber til grenknusning, stubfræsning, naturpleje m.v. Stenknuseren er ideel til vedligeholdelse af mark- og skovveje m.v.

Vi kan ikke sælge, hvad vi ikke selv tror på.

Interforst ApS ■ Blåkildevej 8 ■ Stubberup ■ 5610 Assens
Tlf. 64 79 10 75 ■ Fax 64 79 11 75 ■ www.interforst.dk

Børn og Jagt

Danmarks Jægerforbund og Jagtforlaget har udgivet en fin bog om formidling af jagt og natur for børn. Formålet med bogen er at give moderne, urbaniserede børn direkte indsigt i og viden om jægerens udnyttelse af naturens spisekammer. Formålet er at imødegå fordomme der bygger på fornemmelser mere end viden.

“Børn og Jagt” henvender sig til jægere, skovfolk, landmænd og naturformidlere og indeholder alt hvad en jæger behøver for at formidle jagt for børn. I et letlæst sprog gennemgår forfatterne jagtpædagogik, natursyn og formidlingsteknik. Og der er et væld af konkrete ideer til jagtdage og jagtaktiviteter hvor børn arbejder direkte med jagt og bytte.

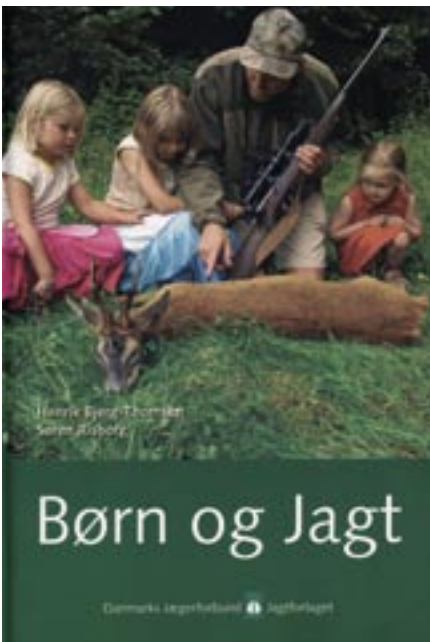
Alt er grundigt beskrevet, og bogen osrer af solid erfaring og lyst til at give den videre. En klog bog – reflekteret og med spændende overvejelser om jagt, formidling, børn og etik. En vigtig del af bogen er illustrative farvefotos.

Forfatterne er begge jægere og har lang tids erfaring med formidling af jagt for børn.

Malene Bendix

Henrik Bjerg-Thomsen og Søren Risborg: Børn og Jagt. 120 s., rigt ill. ISBN: 87-91632-06-4. Købes i boghandlen eller direkte hos Jagtforlaget. Bogen kan bestilles på www.vildt-jagt.dk.

Pris: 248 kr. inkl. moms.

“Børn og Jagt” fortæller hvordan man kan give bybørn viden om jægerens udnyttelse af vildtet.

Lærkefalken har overtaget en kragerede i toppen af en elmast.

Lærkefalk yngler i elmast

Lærkefalken er en af de mest sjældne ynglefugle. Den yngler normalt i småskove eller udkanten af skove, men sidste år opdagede man – for første gang – 3 par som ynglede i en elmast hvor de havde overtaget en forladt kragerede.

Masterne stod tæt på befærdede landeveje ved Sønderborg og ved Kolding. Der var tale om områder med korndyrkning og intensiv husdyravl. Ultimo juli 2006 har man genfundet det ene af de tre par i en elmast i nærheden af den første.

Falken er kendt for at føre en meget skjult tilværelse i yngletiden og kræver kun små territorier. Derfor kan der være flere lærkefalk i elmaster.

Lærkefalken har først unger midt på sommeren, formentlig fordi den jager guldsmede og fugleunger, som er mest talrige hen på sommeren. En anden årsag kan være at den overtager forladte kragereder, og den flytter først ind, når kragerne er færdige med årets kuld.

Sjælden fugl

Lærkefalken (*Falco subbuteo*) findes stort set kun i Sydøstjylland syd for Horsens, på Fyn, Sjælland, Sydhavsøerne og Bornholm.

I 1800-tallet var lærkefalken en ret almindelig ynglefugl i Danmark. Fra omkring 1950 gik bestanden tilbage,

og de seneste årtier har der kun været en halv snes par. 2005 var det bedste i en årrække med 15 sikre ynglepar og en håndfuld mulige.

I de fleste lande omkring os er lærkefalken ret almindelig. I Slesvig-Holsten yngler 100-200 par, og i Holland er der mindst 1.000 par.

Lærkefalken er 30 cm lang og har et vingefang på 90 cm. Den er på størrelse med en tårnfalk, men har længere og mere tilbagebøjede vinger.

Den er en meget dygtig flyver som i hurtighed og flyvepræstationer er næsten på højde med vandrefalken. Den minder i flugten om en stor mursejler med lange, seglformede vinger.

Den jager i det åbne landskab eller i lysninger og ved søer i skove. Den jager fugle, guldsmede og andre insekter og kan fange selv svaler og mursejlere i luften. Den jager ofte i skumringen.

Et par hundrede fugle fra Sverige og Finland trækker gennem Danmark typisk i maj og august. Den trækker til det sydlige Afrika hvor den om vinteren jager termitter og græshopper.

Oplysninger om ynglende lærkefalk kan sendes til: Jesper Tofft, Ravnvej 5, Bovrup, 6200 Åbenrå. Tlf. 74 68 07 40. Email: ravnhoj@12move.dk

Kilder: www.dof.dk 27.7.06 og Politikkens store Fuglebog. Fotos: Klaus Dichmann.

Maskinskovning, rådgivning og køb af nåletræ

Entreprenørarbejde tilbydes:

Maskinskovning:	7 stk Timberjack og Silvatec i alle størrelser
Udkørsel:	6 stk Timberjack og Silvatec i alle størrelser
Kvas rydning:	Gummiged med kvasgrab
Oprilning til plantning:	Gummiged med opriller
Rod- og grenknusning el	
Knusning af juletræer:	Ahwi 580 med 300 hk traktor
Knusning af rabatter:	Kranmonteret 120 cm knuser
Plantning:	Maskinelt eller manuelt
Plantehuller:	Bor
Sprøjtning:	Tågesprøjtning
Flishugger:	Selvkørende
Fældebunkelægning:	Timberjack 870
Reparation af vej:	Gravemaskine

Køb og salg af nåletræ:

Langtømmer	Special effekter:
Korttømmer	Flagstænger
Emballagetræ	Pæle og rafter
Kassetræ	Lærk og douglas
Brænde også af løvtræ	Troldhede træ
Cellulusetræ	

Planter sælges i alle størrelser og sorter til fordelagtige priser

Brænde sælges 2 m stykker eller savet og flækket.

Skovfogedrådgivning tilbydes.

Høje priser gives - Kvalitet i højsædet

Skoventreprenør Peter Laursen 8687 5126 / 2323 1098 / 4058 3826

Skovfoged Kristoffer Møller 4084 1764 Fax 86951864

Vedskovvej 6, 8883 Gjern

www.vedskov.dk - mail: mail@vedskov.dk

GRØFTER!

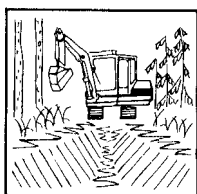
40 41 62 44

Den direkte forbindelse til perfekt grøftearbejde.

Lille effektiv maskine. – Skovl med anlæg til almindelige grøfter. – Rabatskovl til dybe grøfter samt grøfter i blødt terræn. – Desuden skovle på 300, 360, 500 og 1600 mm. – Til dræn, vand og planering!

ENTREPRENØR

JOHAN PEDERSEN

- Gravning af nye grøfter
- Gravning til vandrør
- Nedlægning af rør i overkørsler
- Rensning af grøfter
- Gravning til dræn
- Planering af mindre veje samt spor

**HØJ KVALITET
FAST METERPRIS**

ANBÆKVEJ 10
8450 HAMMEL - 86 96 29 10
BIL TLF. 40 41 62 44

Maskinel magasinpost

Id-nummer
42389

Afsender
PortoService ApS
Hjulmagervej 13
9490 Pandrup

Adresseændringer:
Kontakt Dansk Skovforening
ln@skovforeningen.dk – tlf.: 33 24 42 66

